

3 Delja e zezë e Ballkanit para...

7 Shkëputja e Veriut nga...

9 Gjykata Kushtetuese, laiciteti...

22 Jezid ibën Muavije

37 Kritika e dobët e dobëson veten

Portreti i muajit: Për të mirë apo për të keq?! 2

Milazim Krasniqi: Delja e zezë e Ballkanit para dyerve të BE-së?..... 3

Qëndresë Mustafa: Intensifikohet agjenda e integrimi..... 4

Lulzim Ahmeti: Kosova nuk rrezikohet nga kriza e borxheve 5-6

Alban Bilalli: Shkëputja e Veriut nga realiteti ... 7-8

Hysni Mustafa: Gjykata Kushtetuese, laiciteti dhe mediat 9

Valbona Kelmendi: Aktualiteti dhe perspektiva e të drejtave të nxënësve në Kosovë 10-11

Besnik Boletini: QKUK ende nuk ofron shërbime të kardiokirurgjisë..... 12-13

Astrit Veliqi: Shiten si 'skllever' për të ekzistuar! 14

Iljasa Salihu: Dështoi ende pa filluar mire 15

Isa Mehmeti: Albanofobia maqedonase 16

Intervistë me Jakup Krasniqin 17-19

A.A: Në fokusin ndërkombëtar 20-21

Muhamed J. Kajolli: Jezid ibën Muavije (60-64h.) 22-25

John Esposito: Perëndimi ka shansin për të krijuar një tregim të ri me botën arabe 26

Arsim Jonuzi: Lufta që (s')ia vlente..... 27-28

George W. Gaywrych: Feja, shteti dhe atdheu . 29-33

Artan Bejta & Jehona Sahiti: Kanceri i gjirit – Informohu edhe ti! 34-36

Avni Rudaku: Kritika e dobët e dobëson veten . 37-38

Alban Bilalli: Granit Xhaka "rrezikon" legjendat zvicerane! 39

Alban Bilalli: Rruga e Fatos Beqirajt nga liga e Kosovës deri në "Champions" 40

REVISTË MUJORE PËR AKTUALITET,
KULTURË, ARSIM, ETIKË
Viti VI / Nr. 59

19 tetor - 19 nëntor 2011

Botues

Zëri Ynë

O.J.Q. "Zëri Ynë"

Drejtor

Muhamed Jusufi - KAJOLLI

kajolli5@hotmail.com

Redaktor përgjegjës

Avni AVDIU

avni.avdiu@gmail.com

Redaktor i kulturës

Flamur MALOKU

flamurmalku@hotmail.com

Redaktor teknik/Grafika

Osman D. GASHI

osmangashi@msn.com

Redaktore gjuhësore

Mimoza SINANI

e-mail:

revistapaqja@gmail.com

revistapaqja@hotmail.com

http://www.zeri-yne.org

Adresa:

**Rr. Xhavit Mitrovica, nr. 14,
përballë teatrit Dodona,
Prishtinë, Kosovë**

Portreti i muajit

PËR TË MIRË APO PËR TË KEQ?!

Me vdekjen e tij janë hapur edhe dilemat se çfarë ishte roli i tij gjatë viteve '90 kur Shqipëria filloi të demokratizohet. Disa e stigmatizojnë si fajtor kryesor për disa vrasje në kufi, përderisa sipas të tjerëve pa të Shqipëria nuk do ta kalonte periudhën e tranzicionit pa gjakderdhje të madhe. Madje edhe lideri i opozitës Sali Berisha, në një ndër tubimet e para demokratike në vend, pat deklaruar se “Ramiz Alia po e drejtonte vendin drejt tranzicionit, pluralizmit dhe demokracisë, me po aq urtësi e mençuri, siç e udhëhoqi edhe luftën antifashiste”. Disa analistë kanë theksuar se Alia s’guxonte të vepronte ndryshe pas asaj që e gjeti Çausheskun në Rumani. Gazetat e huaja, pas vdekjes, po ashtu kanë vlerësuar rolin e tij pozitiv, që Shqipëria të kalonte më qetë fazën postkomuniste. **Gazeta britanike “The Independent” theksoi se Ramiz Alia** ndërmori masa të shumta për të shtuar demokracinë dhe transparencën. Gazeta “The Guardian” e cilësoi si sundimtarin e fundit komunist të Shqipërisë dhe arkitektin e Perestrojkës në vendin e tij. Autorja e shkrimit, ekspertja e çështjeve ballkanike, Miranda Vickers nënvizoi se madje edhe jo komunistët ia njihnin meritën e të rezistuarit të presionit nga elementët konservatorë brenda Partisë së Punës, për të frenuar procesin e reformave. BBC-ja, në faqen e vet online, në shkrimin për vdekjen e ish-udhëheqësit komunist të Shqipërisë shkroi se Alia nuk krijoi atë kult të individit si Enver Hoxha. Por pas vdekjes së z. Hoxha, aleatit të tij të vjetër, z. Alia u bë udhëheqësi i fundit i Evropës Lindore që filloi reformat demokratike në vend.

BIOGRAFIA:

Ramiz Alia lindi më 18 tetor 1925, në Shkodër. Që në moshën e re, gjatë Luftës së Dytë Botërore, u inkuadrua në strukturat udhëheqëse të Luftës Nacional Çlirimtare. U diplomua në shkollën e Partisë në Moskë (1954). Pas vdekjes së diktatorit Enver Hoxha, më 11 prill 1985, mori drejtimin e Partisë dhe shtetit. Ushtri këto detyra më të rëndësishme: Sekretar i Parë i KQBRPSH (1949-1955), Ministër i Arsimit dhe Kulturës (1955-1958), anëtar i Byrosë Politike dhe Sekretar i KQ PPSH-së për ideologjinë (1961-1985), deputet, Kryetar i Presidiumit të Kuvendit Popullor (1982-1990), Sekretar i Parë i KQ të PPSH-së (1985-1991) dhe kryetar i Këshillit Presidential (1991). Pas zgjedhjeve të para shumëpartiake në Shqipëri, të zhvilluara më 31 mars 1991, parlamenti i ri pluralist i dominuar nga deputetët e PPSH-së, më 30 prill 1991 me propozim të PPSH-

së e zgjodhi Ramiz Alinë, President të Republikës. Pas zgjedhjeve të parakohshme parlamentare, të 22 marsit 1992, ku fitoi koalicioni i opozitës i udhëhequr nga Partia Demokratike, më 3 prill 1992 Alia dha dorëheqje nga posti i Presidentit. Më 21 maj, 1994, zyrtarë të lartë të regjimit komunist, përfshirë edhe Ramiz Alia, u hodhën në gjyq, me akuzën për shpërdorim të pushtetit dhe të fondeve shtetërore. Alia ishte vendosur nën arrest shtëpie në gusht 1992 dhe u arrestua zyrtarisht në shtator 1993. Në gjykatë ai pretendoi se ishte viktimë e një gjyqi politik dhe kërkoi që gjyqi të transmetohej në televizion, kërkesë kjo e cila iu mohua nga gjyqtari kryesues. Më 7 korrik 1995, Ramiz Alia ishte liruar nga burgu. Pas çlirimit të Kosovës, Ramiz Alia i bëri një vizitë nderi familjes së komandantit legjendar, Adem Jasharit dhe u prit nga presidenti Fatmir Sejdiu. Vdiq më 7 tetor 2011.

Delja e zezë e Ballkanit para dyerve të BE-së?

Milazim KRASNIQI

Republika e Serbisë është në pritje të marrjes së statusit të shtetit kandidat për anëtarësim në Bashkimin European, për ç'gjë ajo në këta muajt e fundit ka punuar shumë, në rolin e faktorit destabilizues të rajonit po edhe më gjerë. Pra, veprimet e Serbisë në procesin e anëtarësimit në BE, janë krejtësisht të ndryshme nga veprimet që kanë ndërmarrë shtetet e tjera të rajonit dhe të Europës Lindore. Përderisa ato shtete kanë punuar që të zgjidhin kontestet me fqinjët dhe të ulin tensionet, Serbia në këta muaj ka punuar që të ringjallë konfliktet dhe të ngrejë tensionet me fqinjët e vet. Pra, jo vetëm me Kosovën. Tensionet më të reja janë rritur ndërmjet Serbisë e Hungarisë për shkak të Ligjit për restitucionin. Sipas Ligjit të miratuar nga Kuvendi serb, praktikisht të gjithë hungarezët shpallen bashkëpunëtorë të nazizmit dhe privohen nga e drejta e kompensimit të pronave që u janë konfiskuar me dhunë.

Me këtë ligj Serbia ka provokuar reagime të forta nga fqinji i vet verior, i cili nuk mund të pajtohet që bashkëkombësit e vet të shpallen fajtorë kolektivisht dhe në atë mënyrë të privohen edhe nga e drejta që të marrin kompensim për pronat, që u janë marrë me dhunë. Ambasadori hungarez në Beograd, Oskar Niković, ka deklaruar këto ditë se “nëse ligji mbetet në këtë formë, pajtimi ynë në Këshillin e Europës për kandidaturën e Serbisë në muajin dhjetor, do të jetë i pamundur.” Ambasadori hungarez ka akuzuar Serbinë se me këtë ligj “hungarezët si bashkësi, edhe një herë i ka shpallur fajtorë” dhe ka siguruar se Hungaria mbetet e vendosur që kësaj mosmarrëveshjeje t’i sigurojë një “dimension european”, pra që të blllokojë integrimin e Serbisë në Bashkimin European. Gjasat që kjo mosmarrëveshje të tejkalohet janë minimale, ngase partitë nacionaliste dhe fashiste serbe bllokojnë nismat për kthimin dhe kompensimin e pronave të hungarezëve, të cilat janë të shumta, pothuajse gjysma e Vojvodinës. Meqë në Serbi, praktikisht, ka filluar fushata

parazgjedhore për zgjedhjet e prillit të vitit 2012, tash as partitë pak më të moderuara nuk kanë hapësirë veprimi, meqë retorika nacionaliste është ngritur për disa shkallë.

Ndërsa, një ligj korrekt për restitucionin, që mundëson kthimin e pronave pronarëve të ligjshëm, është një obligim edhe për të fituar statusin e shtetit kandidat e lëre më të integritit të plotë. Prandaj, logjika e Beogradit që me anën e konflikteve të fitojë më shumë shanse në raport me BE-në, në këtë rast duket se nuk mund të ndezë si në rastin e Kosovës, ku me anën e provokimeve të vazhdueshme ndaj sigurisë dhe stabilitetit rajonal, po bën përpjekje të fitojë favore nga Bashkimi European.

Por, Serbia ka ngritur kohët e fundit tensionet edhe me Kroacinë. Ndjekja e luftëtarëve kroatë me denoncimet e ngritura nga ish-gjykatat ushtarake jugosllave, e ka detyruar qeverinë kroatë të kundërpërgjigjet. Meqë në Kroaci ka filluar fushata parazgjedhore, retorika nacionaliste edhe atje ka dominuar skenën politike, prandaj këto ditë flitet shumë për padinë ndaj Serbisë në Gjykatën e Drejtësisë dhe po evokohen krimet që ka bërë ushtria serbe kundër popullit kroat. Edhe pse ky tensionim i shkon për shtati partisë në pushtet, HDZ, pasojat e këtij tensionimi më të ri do të mbeten edhe

pas zgjedhjeve. Meqë edhe Serbia ka paralajmëruar ngritjen e padisë kundër Kroacisë për krimet ndaj serbëve, mund të parashikohet se nuk do të ketë qetësi e paqe as në marrëdhëniet serbo-kroate.

Meqë Kroacia do të anëtarësohet në Bashkimin European në vitin e ardhshëm, është e kuptueshme që edhe ajo si Hungaria, do të kërcënojë Serbinë me “dimensionin european”, për të ndaluar hovin e saj nacionalist edhe në drejtim të shtetit kroat.

Nga ana tjetër, Serbia ka probleme të pazgjidhura edhe me Malin e Zi, para së gjithash lidhur me statusin e Kishës Ortodokse Serbe në atë shtet dhe me çështjen e dyshetësisë. Natyrisht, për integrim të plotë në strukturat europiane, duhet të zgjidhen edhe këto konteste, sado që janë pakrahasimisht më pak dramatike se sa ato që Serbia i ka me Kosovën. Ndërsa, marrëdhëniet e ngatërruara me Bosnjë e Hercegovinën, ku ende pretendimet serbe për ndarjen e shtetit fqinj janë aktive dhe arrogante, janë një tregim krejt më vete.

Meqë qeveria aktuale e Serbisë është treguar e paaftë të zgjidhë problemet me fqinjët dhe këtë paaftësi e ka shndërruar në politikë të provokimeve ndaj tyre, do të jetë e pakuptueshme nëse shteti serb merr statusin e shtetit kandidat për anëtarësim në Bashkimin European. Ky do të ishte një precedent i rrezikshëm, sepse do të jepte mesazhin se sa më problematikë që të bëhen shtetet që aspirojnë integrimin, aq më shumë mund të zhvatin favore nga Bashkimi European.

Sidoqoftë, Serbia nuk është një shembull i mirë për t’u ndjekur nga asnjë shtet aspirant. Edhe nëse ajo merr shpërblimin e pamerituar nga Bashkimi European, në formën e shtetit kandidat për pranim, kjo nuk do t’ia zgjidhë asnjë problem real, as brenda e as në raport me fqinjët. Serbisë, para së gjithash, i duhen reforma të thella të brendshme, duke filluar nga denacifikimi, për të ardhur pastaj te natyra e shtetit, e partive politike dhe e rolit paqësor, që duhet të ketë si shtet në rajon. Dhe vetëm pas një procesi të tillë të kthjellimit, mund të zgjidhet kontesti me Kosovën. ■

Intensifikohet agjenda e integritimeve

Vlora Çitaku
Ministre e Integritimeve
Evropiane

Enver Hoxhaj
Ministër i Punëve
të Jashtme

Qëndresë MUSTAFA

Liberalizimi i vizave

Komisioni Evropian (KE) ka publikuar Raportin e Progresit për Kosovën, ku ndër të tjera përveç paraqitjes së të arriturave dhe sfidave që e presin vendin, ka bërë të ditur se brenda këtij viti do të fillojë dialogu për liberalizimin e vizave për Kosovën. “Fillimi i dialogut është një shenjë e mirë se ne po i njohim përpjekjet që janë bërë. Ne do të nisim dialogun për vizat nga fundi i vitit. Është vështirë të spekulohet se sa do të marrë kohë, por është me rëndësi për popullatën të dijë se regjimi i lirë i vizave nuk fillon në dhjetor, por atëherë fillon dialogu”, - ka theksuar kreu i Zyrës Ndërlidhëse të Komisionit Evropian, Kaldun Sino, gjatë prezantimit të Raportit të Progresit për Kosovën, në Prishtinë. Ai u bëri thirrje institucioneve të Kosovës që të merren më seriozisht me pakicat dhe veriun. Sino ka thënë se sfida për qeverinë dhe institucionet e Kosovës mbetet lufta kundër korrupsionit dhe zbatimi i ligjeve.

Me këtë rast, ministrja për integritime evropiane e Kosovës, Vlora Çitaku, ka thënë se fillimi i dialogut për liberalizimin e vizave është një nga të arriturat më të mëdha që nga shpallja e pavarësisë së Kosovës. “Raporti shënon një moment të ri për intensifikimin e reformave strukture, në rrugëtimin drejt anëtarësimit në Bashkimin Evropian. Qeveria e konsideron Raportin e Progresit udhërrëfyes kyç në orientimin e politikave drejt fuqizimit të rendit dhe ligjit, rritjen ekonomike dhe rritjes së mirëqenies së qytetarëve”, - ka thënë Çitaku.

Ajo ka bërë të ditur se institucionet e Kosovës do të angazhohen maksimalisht që në agjendën e tyre kryesore të vendo-

sin punën për plotësimin e kriterëve, të cilat do ta dërgojnë vendin drejt integritimeve evropiane.

Riformatimi i diplomacisë

Ministri i Punëve të Jashtme, Enver Hoxhaj, ka paralajmëruar se do të ketë lëvizje në shërbimin diplomatik të Republikës së Kosovës. Ministri Hoxhaj ka thënë se MPJ-ja ka përgatitur raporte të detajuara për performancën e punës për të gjithë ambasadorët e Kosovës. Në këtë kontekst, ai ka deklaruar se do të ndodhin lëvizje të ambasadorëve të Kosovës, që aktualisht janë të akredituar nëpër vende të ndryshme evropiane. “Gjatë vitit 2011 kemi qenë shumë të fokusuar që ta kemi një politikë të jashtme

shumë aktive. Të jemi të pranishëm në çdo cep të botës. Kemi bërë përpjekje të lëvizim në kontinente të ndryshme, që të takojmë personalitete të ndryshme për ta prezantuar shtetin e Kosovës”, - ka deklaruar Hoxhaj.

Megjithatë, ministri Hoxhaj ka thënë se disa prej ambasadorëve e kanë kryer misionin e tyre shkëlqyeshëm, por, sipas tij, ka edhe të atillë që nuk kanë qenë shumë aktivë në shërbimin diplomatik. “Mendoj se disa nga ambasadorët kanë bërë një punë jashtëzakonisht të mirë, por ka të tillë, të cilët duhet të jenë më aktivë, më dinamikë në punë”, - ka thënë Hoxhaj. Ai ka paralajmëruar se shumë shpejt do të bëhet edhe emërimi i ambasadorëve në Shqipëri dhe Slloveni. ■

Ambasadorët e Kosovës

Ambasadorët aktualë të Republikës së Kosovës

- Avni Spahiu, ambasador i Republikës së Kosovës në Shtetet e Bashkuara të Amerikës
- Muhamet Hamiti, ambasador i Republikës së Kosovës në Mbretërinë e Bashkuar
- Ilir Dugolli, ambasador i Republikës së Kosovës në Belgjikë
- Vilson Mirdita, ambasador i Republikës së Kosovës në Gjermani
- Naim Malaj, ambasador i Republikës së Kosovës në Zvicër
- Sabri Kiqmari, ambasador i Republikës së Kosovës në Austri
- Bekim Sejdiu, ambasador i Republikës së Kosovës në Turqi
- Muhamedin Kullashi, ambasador i Republikës së Kosovës në Francë
- Albert Prenkaj, ambasador i Republikës së Kosovës në Itali
- Nexhmi Rexhepi, ambasador i Republikës së Kosovës në Mbretërinë e Holandës
- Lulzim Peci, ambasador i Republikës së Kosovës në Mbretërinë e Suedisë
- Arjana Zherka Hoxha, ambasador i Republikës së Kosovës në Bullgari
- Valdet Sadiku, ambasador i Republikës së Kosovës në Kroaci
- Shkendije Sherifi, ambasador i Republikës së Kosovës në Hungari
- Sami Ukelli, ambasador i Republikës së Kosovës në Japoni
- Skënder Durmishi, ambasador i Republikës së Kosovës në Maqedoni
- Hilmi Zogjani, ambasador i Republikës së Kosovës në Çeki
- Rexhep Boja, ambasador i Republikës së Kosovës në Arabinë Saudite
- Ambasada e Republikës së Kosovës në Shqipëri (Pa ambasador)
- Ambasada e Republikës së Kosovës në Slloveni (Pa ambasador)

Kosova nuk rrezikohet nga kriza e borxheve

Kriza e borxheve që ka përfshirë disa nga vendet evropiane dhe po rrezikon që t'i çojë ato drejt falimentimit, nuk ka rrezik të reflektohet në Kosovë. Sipas zyrtarëve të Qeverisë së Kosovës, aktualisht, vendi i ynë është vendi i cili ka më së paku borxhe publike. Borxhi publik i Kosovës përbën 0.6 për qind të GDP-së, apo rreth 330 milionë euro

Lulzim AHMETI

Kriza e borxheve që ka prekur disa shtete anëtare të Eurozonës sipas njohësve të ekonomisë dhe zyrtarëve të Qeverisë nuk mund të ketë ndikime në ekonominë e Kosovës. Krejt kjo sipas tyre për shkak se borxhi publik i Kosovës është i vogël dhe nuk mund të ketë ndikime për të ardhur deri te një pasiguri e sistemit bankar dhe financiar në Kosovë. Por zyrtarë të Bankës Qendrore thonë se, nëse kriza e borxheve merr përmasa më të mëdha në shtetet ku është aktualisht, ajo mund të ndikojë dhe te ne. Sipas tyre, në Kosovë kriza e borxheve mund të ndikojë në remitencat e diasporës, të cilat edhe ashtu ishin prekur që nga viti 2008 si pasojë e krizës ekonomike globale.

Kosova më me pak borxhe në Evropë

Zëvendësministri i Financave, Ramadan Avdiu ka thënë se kriza e borxheve dhe kriza financiare globale nuk e

ka goditur Kosovën. Ai shtoi, se Qeveria është duke i përcjellë me vëmendje parametrat e zhvillimit makroekonomik dhe makrofiskal. "Nuk presim që kriza e borxheve të afektojë vendin tonë, për arsye se ka një stabilitet të konsiderueshëm financiar, bankar dhe Kosova mbase është vendi, i cili ka më së paku borxhe në Evropë", - ka pohuar ai. Avdiu ka treguar se tani Kosova ka vetëm 0.6 për qind të GDP-së borxh publik, rreth 330 milionë euro, e për këtë ai thotë se kriza në vendet përreth nuk do të ndikojë në vend. "Euro nuk mund të dështojë pasi të gjitha shtetet evropiane janë të përkushtuara që të ruajnë euron si valutë, e po ashtu ta rikthejnë fuqinë e saj". Ai ka thënë se dështimi eventual i euros do ta shtyjë Qeverinë e Kosovës dhe Bankën Qendrore të mendojnë për fillimin e emetimit të valutës.

Sistemi bankar stabil

Në anën tjetër, Guvernatori i Bankës Qendrore të Kosovës (BQK), Gani Gërguri ka thënë se përkundër problemeve

aktuale, akoma është herët të flitet për mundësinë e dështimit eventual të monedhës euro. "Nëse kriza e borxheve degeneron në krizë më të thellë ekonomike në Evropë, atëherë ka gjasa që përmes zvogëlimit eventual të remitencave, zvogëlimit të eksporteve kosovare dhe investimeve të huaja direkte të afektohet edhe ekonomia e Kosovës", - ka theksuar Gërguri. Sipas tij, pavarësisht se kriza globale e shfaqur më 2008 kishte ndikuar edhe në dërgesën e parave të diasporës për në vendlindje, ato vazhdojnë të mbesin stabile. Ai tregon se aktualisht remitencat kosovare vijnë kryesisht prej dy ekonomive, asaj të Gjermanisë dhe Zvicrës, të cilat janë me performancën më të mirë ekonomike në Evropë. "Në aspektin e investimeve të huaja direkte duhet nënvizuar se ofertën kosovare për privatizim, midis të tjerash, e përbëjnë sektorë si telekomi dhe distribucioni i energjisë elektrike, që padyshim tërheqin në mënyrë serioze vëmendjen e investitorëve edhe në kushte të vështirësuar ekonomike", - është shprehur Gërguri.

guri. Sistemi bankar në Kosovë është stabil dhe nuk i është ekspozuar krizës së borxheve në Evropë. Sipas guvernatorit edhe investimet e BQK-së të cilat janë bërë jashtë vendit janë të sigurta. “Në mënyrë specifike, sistemi bankar i Kosovës nuk është i ekspozuar as ndaj letrave me vlerë të qeverive të vendeve evropiane në krizë dhe as ndaj atyre bankave komerciale evropiane, të cilat e kanë këtë ekspozim në shkallë të lartë”, - ka thënë ai.

Letrat me vlerë të nevojshme

Ndërkaq, Alban Zogaj, njëri ndër ekspertët e ekonomisë në Institutin “RIINVEST” në Prishtinë, konsideron se nuk mund të ketë rrezik të dështimit të euros për shkak të krizës së borxheve në disa vende të botës. Sipas tij, rreziqet

më të mëdha mund të paraqiten tek ato vende në të cilat shuma e borxhit publik ka ndikim më të madh në GDP. “Nëse mendohet për krizën e borxheve publike që ka kapluar një pjesë të vendeve evropiane, konsideroj se në rastin e Kosovës kjo nuk përbën ndonjë rrezik të madh, pasi që Kosova nuk ka borxhe të mëdha publike. Rreziqet e tilla vijnë kryesisht te vendet që kanë borxhe të larta publike e i cili matet si përqindje e GDP-së”, - ka thënë eksperti Zogaj.

Por, Rudina Heroi, hulumtuese në Institutin për Studime të Avancuara (GAP), ka pohuar se kriza e borxheve, e cila ka kapluar vendet në zhvillim, në përmasa më të ulëta mund të prekë edhe vendin tonë. Pasi që sipas saj, shumë projekte kapitale madhore do të ngecin, por mund të vijë deri tek një

krizë më e thellë buxhetore e shoqëruar më pasoja sociale. “Ekonomia e Kosovës është e pazhvilluar dhe e pavarur nga ekonomitë evropiane dhe kjo për momentin mund të shihet si pozitive, ashtu siç ishte edhe rasti me krizën financiare globale. Në kohën kur kjo krizë kaploi botën, ndikimet e saj në vendin tonë ishin pothuajse minimale, e kjo pikërisht për shkak se ekonomia jonë është e pavarur nga ekonomitë evropiane. Duhet shtuar gjithashtu se borxhet e Kosovës krahasuar me vendet e tjera janë më të ulëta”, - u shpreh Heroi, duke shtuar se për parandalimin e dukurive të tilla dhe gjetjen e alternativave për shpëtimin e gjendjes, janë nismat legjislative për lëshimin e bonove të thesareve shtetërore. “Nëse një krizë e tillë do të kaplonte vendin, bankat, si institucione më stabile, jo vetëm që do të vazhdonin të ishin institucionet më stabile, por ato do të parashihen edhe si shpëtimtare me bërjen e bono-thesareve, por që në anën tjetër paraqet një rrezik të përforcimit të tyre më të thellë, ose edhe do t’u lejonte atyre shitjen e bono-thesareve shtetërore në BQK, duke e bërë atë institucionin udhëheqës të vendit”, - ka theksuar hulumtuesja e GAP-it, Rudina Heroi.

Ndryshe, kriza e borxheve tani është e theksuar në Greqi, Itali, Portugali, Spanjë dhe më herët në Irlandë. ■

Panoramë ndryshe nga Mitrovica

SHKËPUTJA E VERIUT NGA REALITETI

Alban BILALLI

Iveshur me një xhakëtë të zezë, me xhinse dhe me një çadër që i rridhte shiun e furishëm që binte të shtunën, Bobani ishte me një humor të mirë. Dukej se kishte edhe arsye për të qenë buzagaz: sapo kishte tregtuar një furgon të tërë me coca-cola të kontrabanduar në një supermarket në Vushtri. I hareshëm tregonte për këtë biznes fitimprurës që i kishte hapur mundësi të shumta për t'u bërë i pasur. Edhe para se të intervenonte shteti i Kosovës në veri, kishte pasur lulëzim të kontrabandës së mallrave, mirëpo kohët e fundit, pas barrikadimeve dhe vështirësive të kontrollit policor, kontrabanda andej dhe këndej Ibrit, kishte marrë hov të madh.

Bobanin rastisi ta njihja të shtunën përmes një shokut tim të shkollës së mesme dhe s'do ta dalloja fare se ishte serb nga gjuha e folur, por vetëm kur u vetëprezantua. E pranon se shumë afaristë shqiptarë ndodhen në veri për tregti dhe, ashtu si edhe ai vetë që ndodhej këndej Ibrit pa asnjë problem

dhe drojë prej dikujt, në pjesën tjetër të qytetit, mund të takosh shumë shqiptarë. Bobani thotë se s'merrej me politikë dhe as me patriotizëm të shtirur të serbëve dhe shqiptarëve të sotëm, siç u shpreh, që bëjnë biznes me njëri-tjetrin në pikë të ditës e në mes të natës dhe rrahgjoksën me patriotizëm të rrejshëm. Atij as që i interesonte për barrikadat, për rrugët me gjemba, me gurë e me pengesa, për doganierët që barteshin sipër kokave tona me helikopterë atë moment. "Ndërrimin e kanë tash doganierët...!", - tha ai, duke bërë me shenjë nga dy helikopterë që fluturonin nga veriu.

Biznesi ishte alfa dhe omega e tij. Nuk lodhej së menduari për atë së çfarë bënte shteti i Kosovës matanë Urës së Ibrit, banor i të cilit ishte edhe ai vetë. "As që i intereson askujt politika, sepse biznesi është në pyetje. Shumë mallra hyjnë nga të katër anët e kufirit dhe u shpërndahen marketeve private. Unë s'kam as frikë dhe as pengesë prej askujt. Hiç s'më pëlqen të flas për politikë, por një gjë e di se atë ditë kur do të shtrëngo-

het vija kufitare dhe të ketë kontroll më të fortë, vetë serbët do t'i heqin barrikadat, sepse do të lodhen dhe s'do të kenë më kurrfarë interesi prej tyre...", - thotë Bobani, duke vringëlluar çelësa veturash në dorë dhe duke tymosur Marlboro të kuqe, derisa porositi makiaton e dytë në lokalin afër Sallës së Sporteve "Minatori". Thotë se shiu i furishëm që bie pareshtur i kishte pamundësuar gjatë natës së kaluar që të ngarkonte mallra përmes grykave malore të fshatrave veriore Koshuticë, Soçanicë, Rodel deri në Vuçë e Lozishtë në afërsi të Zvecanit. Ai flet pastër shqip dhe vështirë se do të mund të vërehej akcenti i tij, sidomos në shqiptimin e fjalëve kontrabandë, kontroll, ligj, policë të fshehtë, ushtarë të KFOR-it, pije të gazuara dhe joalkoolike, etj. E pranon një fakt se shumë banorë serbë të vetmin burim ekzistence e kanë pikërisht transportin dhe kontrabandimin e mallrave. "Neve na konvenon më së shumti kjo gjendje. Barrikadat dhe bllokimet e rrugëve nuk kanë qëllim tjetër përveç biznesit dhe përfitimit prej tij...le ta shtrëngojnë veriu dhe do ta

shihni a do të bllokojë kush rrugët...”, - thotë Bobani, duke pohuar se leverdia ekonomike e biznesit të tij është me pije të ndryshme joalkoolike, derivate të naf-tës, sheqer, vaj, etj.

Këmbëngul së tregtia e mallrave është e vetmja arsye që i mban serbët e barrikaduar, pas të cilëve qëndrojnë pronarë serbë të biznesit dhe krimit të organizuar. Me barrikadim të rrugëve u pamundësohet policëve kontrolli dhe zbatimi i ligjit, ndërkohë që për kontrabandë përdoren rrugë të tjera të fshehta. Bobanit nuk i bëjnë për-shtypje aspak përpjekjet politike për të gjetur një zgjedhje përfundimtare për këtë pjesë të territorit të Kosovës. Është i bindur se vetëm kontrabanda është çelësi i zgjidhjes për veriu. “Bëhet fjalë për miliona euro mall që qarkullon pa iu nënshtruar asnjë takse dhe asnjë ligji. Ka firma të shumta nga Serbia që janë të lidhura me firma të njohura e biznesmenë të mëdhenj shqiptarë që furnizojnë mall midis Prishtinës. Nuk i intereson askujt për politikë, paraja është një pyetje...”, - thekson Bobani, i cili tërë kohën vazhdon të flasë në dy telefonat e tij që pareshtur i vibrojnë. Me dikë flet në gjuhën serbe dhe e porosit që mallrat e fshehura në bodrumin e shtëpisë së tij sapo të errësohet do t’i

ngarkojë në furgon me targa të Novi Pazarit për t’i dërguar në destinacionin e caktuar. Me dikë tjetër flet jo rrjedhshëm në gjuhën shqipe dhe i premton se mallin që e kishte porositur do t’ia dërgonte të nesërmen.

“Zakonisht më kërkojnë në telefon kushdo që ka nevojë për mall. I mbaj nga dy-tre numra të telefonit dhe kurrë s’kam pengesë për të komunikuar me ata që kanë nevojë për mua. Më së shumti sot ka leverdi me material ndër-timor, sepse ju shqiptarët vazhdimisht ndërtoni shtëpi, por është problem të transportohet armatura, çimentoja dhe tregullat në rrugë të papërshtatshme, sepse për transportin e tyre duhen ka-mionë të mëdhenj. Rreziku është më i vogël për t’u kapur kur tregton me mallra më të vogla që mund t’i ngarkosh ose t’i fshehësh pa problem në furgon ose automjete të vogla”, - tregon Bobani që lirshëm ngarkon e zbarkon mallra të kontrabanduara në supermarketet pri-vate në Vushtrri, Mitrovicë... As që e vret mendjen për humbjet e mëdha buxhe-tore me të cilat është i privuar buxheti i Republikës së Kosovës. Thotë se, në veri, grupe të shumta kriminale dhe mirë-organizuara kanë një qëllim të vetëm: përfitimin personal nga situata e krijuar. “Barrikadat nuk bëhen për territor dhe

as për politikë, por vetëm për biznes, sepse Serbia ka mjaft territor. Shumë bi-znese përfitojnë nga kjo bllokadë dhe ka afaristë pas të cilëve qëndrojnë struktura politike që i nxisin për kontrabandën e mallrave. Veriu shumë lehtë është i kon-trollueshëm, sepse është territor i vogël dhe infrastruktura rrugore e lejon kon-trollin e plotë, mirëpo është pikërisht përfitimi material i këtyre biznesmenëve nga të dy anët e lumit Ibër që mbushin xhepat përditë. Mos iu besoni fjalëve që thonë politikanët dhe atyre deklaratave të tyre të rrejshme në publik, sepse di-kush është duke përfituar me të madhe nga kjo gjendje e krijuar...Kjo gjendje që po vazhdon është duke i konvnuar dikujt”, - shprehet Bobani i brengosur vetëm që s’arrin t’i përmbush kërkesat e klientëve të tij shqiptarë për furnizim me artikujt e nevojshëm.

Bobani me shokë do të vazhdojë kushedi edhe sa të përfitojë nga gjendja aktuale në veri të vendit. Kushedi edhe sa të tjerë si ai vazhdojnë të bëjnë tregti me mallra të kontrabanduara, duke dëmtuar për shumta të mëdha buxhetin e Kosovës. Veriu përfundimisht është i shkëputur nga realiteti shtetëror dhe ligjor i Kosovës: sa më parë që të inter-venohet atje, aq më të vogla do të jenë humbjet buxhetore të Kosovës. ■

Një prej barikadave në Zupçe të Zubin Potokut ku vendoset ky baner nga ky djalosh

GJYKATA KUSHTETUESE, LAICITETI DHE MEDIAT

Hysni MUSTAFA

Aktvendimi i nxjerr nga Gjykata Kushtetuese, më 30 Shtator 2011, është bërë shkas për keqkuptim dhe keqinterpretim nga shumë media, aktvendim ky i bërë nga kërkesa e Arjeta Halimit (e përfaqësuar nga Qendra për ndihmë juridike dhe zhvillim regional CLARD).

Fillimisht kjo gjykatë, aktvendimin për papranueshmërinë e kërkesës së Arjeta Halimit për përmbarrimin (ekzekutimin) e aktgjykimit CN nr. 24/09 të Gjykatës së Qarkut në Gjilan, ku është vendosur në dobi të Arjeta Halimit, e ka cilësuar si të papranueshëm, duke u bazuar në nenin 113.7. Në këtë nen thuhet "Individët janë të autorizuar të ngrenë shkeljet nga autoritetet publike të të drejtave dhe lirive të tyre individuale të garantuara me kushtetutë, mirëpo vetëm pasi të kenë shtetur të gjitha mjetet juridike të përcaktuara me ligj".

Në vendimin e Gjykatës Kushtetuese pika 68, gjykata konstaton se parashtruesja e kërkesës nuk i ka shtetur të gjitha mjetet juridike të përcaktuara me ligj. Rrjedhimisht kërkesa e palës nuk i plotëson kushtet për procedim të mëtejshëm në Gjykatë Kushtetuese.

Për çudinë e të gjithëve, si dhe duke shkelur Kushtetutën e Republikës së Kosovës, nenin 113.7, Gjykata Kushtetuese lëshohet në shqyrtimin e kërkesës.

Mediat kanë deklaruar se mbulesa nuk do të lejohet deri sa të ndërrohet neni 8 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës, duke keqinterpretuar dhe keqinformuar. Neni 8 i Republikës tonë thotë se "Republika e Kosovës është shtet laik dhe neutral në çështje të besimeve fetare".

E qëllimshme apo nga padituria?!

Nëse shikojmë shtetet e BE-së, në të gjitha këto është e lejuar mbulesa në institucionet publike. A mos shtetet e Bashkimit Evropian nuk janë shtete laike? Të gjitha shtetet e BE-së janë shtete laike të deklaruara si të tilla në kushtetutat e tyre! Kjo nuk i ka penguar ose nxitur ato që të ndalojnë shtetasit e tyre që të mbajnë shami në institucionet publike. Nuk dëshiroj të lë hapësirë për të gjithë ata të cilët janë të painformuar ose të informuar gabimisht, për të reaguar në lidhje me atë se Franca e ka të ndaluar mbulesën në institucione publike, ose se në disa shtete të BE-së po diskutohet ndalimi i saj. Franca e ka ndaluar bartjen e nikabit (perçes) me

të cilën bëhet mbulimi i fytyrës, ndërsa nuk është e ndaluar bartja e shamisë.

Në Kosovë abuzohet me termat, si "shtet laik", duke mos e kuptuar definicionin korrekt të kësaj shprehje kur ka të bëjë me shtetin. Si rezultat i këtij keqkuptimi nuk duhet të lejohet mbulesa pasi që prishë laicitetin e shoqërisë. Ta sqarojmë më detajisht dhe shkencërisht se çka është laiciteti, për ata që po e keqkuptojnë.

Fjala laicitet rrjedh nga gjuha latine laikos ose laicus. Për herë të parë ky term në konotacionin e ndarjes së shtetit dhe fesë është përdorur në Francë pas vitit 1870.

Laicitet do të thotë një ndarje e dalueshme e jetës fetare prej jetës publike, por jo ndarje absolute midis tyre, pasi që kjo është edhe e pamundur. Besimet fetare dhe praktikimi i tyre, cilado qoftë ajo, nuk duhen parë si të shkaputur nga veprimtaria publike, por si pjesë përbërëse dhe shumë e rëndësishme e tyre. Laicizmi bën ndarjen, gjegjësisht krijon pavarësinë e organeve shtetërore nga ato fetare, por kjo asnjëherë nuk nënkupton përjashtim në mes tyre. Laiciteti nënkupton po ashtu që të gjitha institucionet brenda një shoqërie duhet të bashkëpunojnë në të mirë të qytetarëve të vendit. Laiciteti nuk përkrah asnjë fe e as nacionalitet dhe as nuk ndalon manifestimin ose shfaqjen e tyre në shoqëri. Pra, laicizmi rregullon lidhjen në mes të shtetit dhe fesë si dy organe të pavarura nga njëra-tjetra, e përballë këtyre mbron lirinë e manifestimit të bindjeve të qytetarëve.

Mbulesa do të lejohej në institucionet publike në rast se Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë do të shfuqizonte udhëzimin administrativ 07/2009 dhe kjo nuk do të paraqiste pengesë për laicitetin e vendit tonë, i cili parashihet me nenin 8 të Kushtetutës së Republikës së Kosovës.

Ne si shoqëri duhet të shfaqemi ashtu si jemi, e jo të imponohemi e të detyrohemi të paraqitemi ndryshe nga ajo që jemi dhe të dukemi falsë, për shkak të keqkuptimeve të dikujt.

Laiciteti i institucioneve publike nuk qëndron te veshja, por qëndron te pavarësia e tyre nga organet ose përfaqësuesit fetarë, si dhe te qëndrimet që mbajnë institucionet publike në raport me çështjet fetare. ■

(Autori i shkrimit ka përfunduar të gjitha provimet master në Universitetin e Prishtinës, fakulteti Juridik).

Aktualiteti dhe perspektiva e të

Valbona KELMENDI

Në vitet e para të luftës, gjatë luftës, si dhe gjatë transicionit demokratik, fëmijët dhe adoleshentët janë fshikulluar disa herë nga ngjarjet shumë tronditëse dhe rrëqethëse, të cilat doemos kanë lënë gjurmë në formimin dhe psikologjinë e tyre. Por siç po shihet, sipas rrjedhave të ecurisë politike dhe “përkushtimit” ndaj të drejtave, të cilat u takojnë këtyre yjeve ndriçues të popullit, asgjë më lehtë nuk po e kalojnë disa nga moshatarët e periudhave të lartcekura.

Deshën, a jo (politikanët dhe qeveritarët tanë), ata (nxënësit) janë nën trysninë e realitetit aktual me të cilin po jetojnë, kjo edhe për faktin se mosha e tyre është mjaft e ndjeshme, delikate, thithëse dhe reaguese.

Nga këto gjëra të rrezikshme (mohimi i të drejtave për shkollim me mbulesë në kokë) që po i sulmojnë ato (nxënësit) duke i përfshirë me pahir në vorbullën e tyre, e ardhmja e tyre adoleshente është përherë e rrezikuar, nga vetë politikanët. Shkelja dhe mohimi i të drejtës së tyre për t’u shkolluar me mbulesë e gërvishtin pareshtur mendjen dhe shpirtin e njomë të tyre, të cilat të hutuara dhe të zhgënjyera, nuk e kuptojnë dot funksionimin e kësaj politike në vend, luftën dhe përplasjen e egër të saj për pushtet, etjen dhe pangopshmërinë e tejskajshme për ta pasuruar me çdo kusht, egoizmin dhe zilinë që demonstrojnë mjaft njerëz ndaj njëritjetrit, pa mundur të kuptojnë ato (nxënësit e mbuluara) se ata që i shkelën këto të drejta të tyre (shkollimin me mbulesë), ngrenë dhe organizojnë gjithfarë lojërash fati. Të gjithë e kanë vetëm hallin e xhepit e të karriges së tyre, e aspak të popullit në përgjithësi e nxënësve në veçanti. Të tilla dukuri e copëtojnë dhe e thyejnë zemrën e pastër të nxënësve. Ato e njollosin dhe e përlyejnë bardhësinë e ëndrrave dhe dëshirat e tyre të çiltra.

Po duan të harrojnë se, për fëmijët, nxënësit dhe të rinjtë ngarkohemi të gjithë me përgjegjësi. Për ta duhet të kujdeset e gjithë shoqëria, shteti me institucionet e tij, mediat, familja dhe çdo qytetar i këtij vendi.

Mediat e shkruara dhe elektronike duhet t’i kenë në qendër të vëmendjes problemet për të drejtat që u takojnë

nxënësve me mbulesë, por kjo nuk ndodh në Kosovë, ngaqë çdo gjë është e politizuar, madje edhe mediat në tërësi. Media e përkushtuar, e ndërjegjeshme dhe e vëmendshme, nuk pret që të shpërthejë skandali dhe pastaj të shkruajë për atë skandal, por i sjell faktet dhe shembujt nga shtetet e zhvilluara demokratike dhe bëhet parandaluese që ato skandale të mos ndodhin dhe përkrahëse e nxënësve me mbulesë, të cilave po u mohohet e drejta elementare – shkollimi në institucionet e shtetit të tyre.

Kujdesi dhe vëmendja ndaj fëmijëve dhe nxënësve duhet të jetë kryefjalë e shoqërisë. Për trajtimin e tyre mendoj se duhet nisur nga tri baza themelore:

- Me cilat aspekte kanë të bëjnë të drejtat e fëmijëve?
- Cili është aktualiteti sa u përket të drejtave të fëmijëve në Kosovë?
- Cila është perspektiva e respektimit të të drejtave të fëmijëve në Kosovë?

Të drejtat e fëmijëve kanë të bëjnë

me të gjitha aspektet e jetës duke përfshirë edhe të drejtën për lirinë e shprehjes së opinionit dhe fesë, etj.

Të drejtat e fëmijëve e kanë bazën e tyre në aktet juridike ndërkombëtare dhe në aktet juridike të sistemit të brendshëm juridik, siç janë:

- Deklarata e Gjenevës e vitit 1924.
- Deklarata për të Drejtat e Fëmijëve e vitit 1959.
- Konventa për të Drejtat e Fëmijëve e vitit 1989.
- Deklarata e Përgjithësime e të Drejtave të Njeriut, 1948.
- Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut 1950.
- Pakti Ndërkombëtar mbi të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, 1966.
- Pakti Ndërkombëtar mbi të Drejtat Civile dhe Politike, 1966.
- Kushtetuta.
- Ligjet, etj.

Edhe pse në aspektin juridiko-teorik, fëmijët dhe nxënësit në Kosovë, në bazë

drejtave të nxënësve në Kosovë

të Konventës për të Drejtat e Fëmijëve (1989) dhe dispozitave të sistemit të brendshëm juridik, i kanë të njohura të drejtat e tyre, aktualisht, në aspektin praktik, këto të drejta nuk zbatohen karshi nxënësve me mbulesë, padrejtësi e cila bie në kundërshtim me respektimin dhe realizimin praktik të drejtave në nivelin e standardeve ndërkombëtare.

Duke pasur parasysh të kaluarën dhe aktualitetin lidhur me të drejtat e fëmijëve, për perspektivën e respektimit të drejtave të fëmijëve dhe nxënësve në Kosovë, mendojmë se me rëndësi themelore janë disa masa të karakterit të përgjithshëm dhe të veçantë.

Masa të karakterit të përgjithshëm mendojmë se janë:

- Ngritja dhe funksionimi demokratik i institucioneve shtetërore në Kosovë.
- Krijimi dhe forcimi i bazave ligjore që kanë të bëjnë me mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve dhe nxënësve siç është e drejta e praktikimit të fesë së

tyre, etj.

Ndërsa masa të karakterit të veçantë mendojmë se janë:

- Krijimi i një Instituti në nivel të Kosovës për çështjet e fëmijëve dhe të nxënësve.
- Shtimi i lëndës fetare në shkollat parauniversitare.
- Nxjerrja e ligjit mbi të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve dhe të nxënësve.
- Kthimi i ligjit për miratim i lejimit të shkollimit të nxënësve me mbulesë në shkollat shtetërore.

Realizimi i këtyre masave-objektive themelore do të thotë krijimi i një shoqërie të bazuar në parimet demokratike dhe në vlerat e një shoqërie civile, ku respektimi i të drejtave të fëmijëve dhe nxënësve në veçanti, si dhe i vlerave të tjera pozitive në shoqëri, ka rëndësi jetike për qytetarët e Kosovës.

Nuk duhet të priremi e të stagnojmë me atë se kjo është e pamundur, ngase nuk ka asgjë të pamundur. Jam

plotësisht e vetëdijshme se vendi im Kosova dhe Amerika e Britania e Madhe janë vende të pakrahasueshme nga pikëpamja hapësinore, ashtu edhe nga pikëpamja e standardit ekonomik, por, megjithëkëtë, ka gjëra të cilat mund të realizohen, madje mund të shërbejnë edhe si ide për të ardhmen. Ne të gjithë e dimë se ideja ose imagjinata janë hapi i parë subjektiv i suksesit. Veç kësaj, modeli i praktikuar diku tjetër është më lehtë të përshtatet, sesa të krijohet diçka plotësisht e re, duke u nisur nga ideja. Kështu që është krim ndaj nxënësve tona që t'u mohohet e drejta për shkollim obligativ vetëm pse ato e zbatojnë urdhrin hyjnor-mbulesën në kokat e tyre, kurse në vendet e zhvilluara të cituara më lart, miket e shtetit të Kosovës, nxënësët atje as që hasin në probleme të tilla. Andaj a nuk duhet të marrin politikanët e qeveritarët tanë shembull edhe këtë, sikurse për çdo hap që po zihen në gojë me shembuj Amerika, Britania etj.

Nuk e miratuan futjen e lëndës fetare në shkollat parauniversitare, por me çfarë ndërgjegje e me çfarë demokracie ua ndalojnë shkollimin vajzave, të cilat janë të mbuluara. Këtë s'po arrijmë ta kuptojmë!

Duke kuptuar thelbësisht rolin tejet serioz të shkollave për arsimimin dhe edukimin e fëmijëve dhe adoleshentëve dhe për ta eliminuar analfabetizmin në popullin tonë, më shumë se kurrë është e nevojshme që secili njeri, jashtë e brenda atdheut, në mënyrën e vet, të bëjë një reagim njerëzor e intelektual që të këndellet kjo garniturë e vendit tonë që të mos ua mohojë të drejtat nxënësve me mbulesë për t'u shkolluar e arsimuar në institucionet arsimore shtetërore. Edhe ato kanë të drejtat e barabarta sikurse bashkëmoshataret e tyre, të cilat frekuentojnë në shkolla me minifunde, me bluza të cilat i nxjerrin në pah gjysmën e gjokseve të tyre, madje frekuentojnë me makijazh i cili aspak nuk është në rregull edhe për statusin e tyre - nxënës, e as me vlerën që ka lëkura e tyre e njomë. Kjo aspak nuk ua vret sytë dhe as nuk ua lëndon zemrat pushtetarëve tanë, saqë nuk po arrijmë t'i kuptojmë, ngaqë jemi të bindur se të gjithë fëmijët, adoleshentët e nxënësit duhet të trajtojnë sikurse fëmijë të tyre e kurrësi ndryshe, ose me sy tjetër. ■

Mosmarrëveshje rreth pranimit të objektit të repartit të kardiokirurgjisë

QKUK ENDE NUK OFRON SHËRBIME TË KARDI

Besnik BOLETINI

Pacientët të cilët vuajnë nga probleme të ndryshme në zemër dhe që kanë nevojë për ndërhyrje kardiokirurgjike duhet edhe për një kohë relativisht të gjatë që të gjejnë mundësitë që të shkojnë jashtë vendit për të kryer këto operime. Edhe pse ndërtimi dhe funksionalizimi i repartit të kardiokirurgjisë ka qenë “prioritet” i secilit ministër të shëndetësisë, ende

nuk është bërë asgjë konkrete në këtë drejtim. Edhe pse punimet janë kryer, ky objekt ende nuk ka përfunduar si ka qenë paraparë në tender dhe Ministria e Shëndetësisë ende nuk e ka pranuar teknikisht këtë objekt, pasi që ka gjetur mangësi gjatë procesit të ndërtimit.

Drejtori i departamentit për Informim në Ministrinë e Shëndetësisë, Faik Hoti, ka thënë për revistën “Paqja” se funksionalizimi i këtij reparti ka një rëndësi të madhe për QKUK-në dhe

për pacientët me sëmundje të kësaj natyre. Ai thotë se Qeveria e Italisë ka kontribuar më së shumti në këtë projekt, dhe përmes këtij donacioni do të bëhet përgatitja profesionale e kardiokirurgëve të Kosovës në Itali. “Në Qendrën Klinike Universitare të Kosovës janë bërë punime në Klinikën e Kirurgjisë, katin më të lartë për adaptimin dhe renovimin e katit, ku pritet të vendoset dhe funksionalizohet kardiokirurgjia. Punimet janë kryer, por

KARDIOKIRURGJISË

projekti nuk është pranuar ende nga Ministria si i përmbyllur, sepse ka disa çështje që duhet të harmonizohen midis gjendjes faktike të objektit dhe projektit bazë. Ndërkohë, ministria është në bashkëpunim të ngushtë me qeverinë e Italisë, e cila do ta ndihmojë projektin e funksionalizimit të kardiokirurgjisë në dy aspekte: në aspektin e pajisjes me aparatura mjekësore dhe në aspektin e edukimit-trajnitimit të stafit kosovar, që duhet të punojë në kardiokirurgji në

Qendra Klinike Universitare e Kosovës ende nuk ofron shërbime të kardiokirurgjisë për pacientët që vuajnë nga sëmundje të zemrës dhe kanë nevojë për ndërhyrje të tilla. Një nga arsyet e mungesës së këtyre shërbimeve është objekti i këtij reparti, i cili ende nuk është funksionalizuar. Përfaqësuesit e Ministrisë së Shëndetësisë thonë se ky objekt nuk është ndërtuar sipas projektit, si është paraparë në tender dhe se duhet të bëhen edhe disa renovime në mënyrë që të pranohet teknikisht objekti në fjalë. Ndërsa përfaqësues të QKUK-së, thonë se janë në pritje të pranimit të këtij objekti nga Ministria e Shëndetësisë dhe se janë duke shqyrtuar mundësitë e dërgimit të stafit të kardiokirurgjisë për trajnim jashtë vendit në mënyrë që edhe në QKUK të ofrohen shërbime profesionale të kardiokirurgjisë

QKUK, pas futjes në funksion të këtij shërbimi. Qeveria e Italisë do të ndihmojë me mbi 3.5 milionë euro, një pjesë në pajisje, një pjesë në trajnim të stafit dhe një pjesë në funksionalizim-gjegjësisht asistencë me kuadër në fazat e para të funksionalizimit të kardiokirurgjisë”, - shtoi Hoti.

Trajnimi i stafit i domosdoshëm

Hoti tha se për funksionalizimin e këtij reparti duhet të kryhen edhe disa punë që duken të thjeshta, por që kërkojnë angazhim dhe kohë për t’u realizuar. “E vërteta është që numri i kardiokirurgëve kosovarë është simbolik, prandaj duke pasur këtë parasysh, në fillim, kardiokirurgjia në QKUK nuk do të mund të funksionalizohet në kapacitete të mjaftueshme pa kuadër të huaj. Që stafi të përgatitet, projekti me qeverinë italiane parasheh trajnime të stafit vendor gjashtë muaj trajnime në Itali, e ndoshta edhe më gjatë. Prej shumë prej 3.5 milionë eurove, alokimet e para të mjeteve (disa do të menaxhohen nga qeveria e Kosovës e shumica nga ajo italiane) pritet të bëhen duke filluar nga janari 2012, ndërsa në nëntor, zyrtarë të projektit të qeverisë italiane do të vijnë në Kosovë për të përgatitur kushtet që kardiokirurgjia të nisë sipas marrëveshjes midis MSS-së dhe qeverisë italiane. Pra, janë edhe disa hapa që duken të thjeshtë, por të cilët kërkojnë shumë përgjegjësi dhe angazhim që të kryhen, që të startojë funksionalizimi i kardiokirurgjisë në sektorin publik, i cili do të bëhet me ndihmën e italianëve”, - theksoi Hoti.

Ai tha se Ministria e Shëndetësisë tashmë ka licencuar disa spitale private në Kosovë, të cilat kryejnë operacione kardiokirurgjike. “Ndërkohë, sektori privat ka avancuar në kardiokirurgji dhe tashmë në Kosovë, ka të licencuara

spitale private që ofrojnë shërbime të kardiologjisë invazive dhe të kardiokirurgjisë, ku edhe janë kryer intervenime në zemër të hapur dhe ndërhyrje të tjera, me asistencën e kardiokirurgëve të vendeve të ndryshme të rajonit, nga Turqia, Gjermania, etj.

QKUK pret pranim-dorëzimin e objektit

Qendra Klinike Universitare e Kosovës është duke pritur që ta pranojë objektin e rinovuar dhe të fillojë për përgatitjen e stafit të kardiokirurgëve. Zëdhënësi i QKUK-së, Shpend Fazliu, ka thënë për revistën “Paqja” se objekti i kardiokirurgjisë është ende nën menaxhimin e Ministrisë së Shëndetësisë. Ai thotë se QKUK ka marrëveshje me disa vende të Evropës për të trajnuar kardiokirurgët dhe stafin mbështetës në mënyrë që shërbimet që do të ofrohen në këtë repart të jenë profesionale dhe pacientët të mos kenë nevojë që të shkojnë për operime të tilla jashtë vendit. “Projekti i kardiokirurgjisë ka qenë dhe vazhdon të jetë nën menaxhim të Ministrisë së Shëndetësisë, pra projekt kapital i Ministrisë së Shëndetësisë. Punimet kanë përfunduar, mirëpo projekti ende nuk është dorëzuar nën menaxhim të Qendrës Klinike Universitare. QKUK pret që të përgatiten dhe trajnohen edhe ekipet mjekësore, po ashtu edhe infermieret dhe stafi tjetër i nevojshëm për punë. MSH është në kontakt me disa spitale dhe qendra spitalore jashtë vendit dhe presim që përmes një marrëveshje të bëhet edhe zgjidhja e trajnimit të stafit dhe, kështu, stafi të jetë gati. Pra, tash për tash shërbimet kardiokirurgjike nuk ofrohen në QKUK, por presim që të jetë gati kardiokirurgjia publike dhe pacientët nuk do të kenë nevojë të shkojnë jashtë vendit”, - theksoi Fazliu. ■

SHITEN SI 'SKLLEVËR' PËR TË EKZISTUAR!

Punëtorët e krahut që i takon nëpër rrugët e Prishtinës, duke pritur për punë krahu, me të cilën ata sigurojnë mbijetesën e familjeve të tyre, janë të shumtë në numër.

Këta punëtorë krahu presin nga mëngjesi deri në mbrëmje, që të “shiten si skllevër” në tregun e ekzistencës së tyre.

Astrit VELIQI

Prishtinë- Liman Hasanaj pothuaj del çdo ditë në bulevardin “Bill Klinton” të Prishtinës, duke pritur ndokënd për t'i kryer ndonjë punë krahu, me të cilën ky i fundit tash e sa vite e mban familjen e tij prej tetë anëtarësh.

Ai thotë se çdo ditë del dhe pret për ta marrë ndonjë punë, ngase sipas tij, jeta e ka bërë të pamundurën për të mbijetuar ndryshe.

“Vij këtu që në orët e hershme të mëngjesit dhe endem poshtë-lart, nëse ka nevojë për t'i kryer ndokujt ndonjë punë”, - tha Limani.

Punëtor krahu që shtatë vite

Limani rrëfen se këtë punë e bën që shtatë vite dhe herë-herë fiton ndonjë cent, por kur nuk ka punë, atëherë bëhet shumë e vështirë për neve, pasi ai përmes kësaj pune krahu edhe mban familjen.

Ai thotë se pagesa e punës së tij varet nga puna që bën, por edhe nga zemërgjerësia e njerëzve, të cilët nuk japin më shumë se 10 euro për punën e kryer.

E fatin e Limanit e kanë edhe shumë hallexhinj të tjerë të cilët, për momentin

e konsiderojnë këtë punë si zgjidhjen e vetme për mbijetesë.

I tillë është edhe Liridon Berisha, të cilit që tri ditë, nuk i është ofruar askush për t'i dhënë ndonjë punë.

“Që dy ditë jam duke pritur, këtu, për të kryer ndonjë punë, që mos rastësisht në ditën e tretë të kryejë ndonjë punë madje edhe me vetëm 5 euro”, - shprehet Liridoni.

Shiten për pesë euro!

Ai nuk është i vetëm, si punëtor krahu. Afër “Tregut të Gjelbër” në Prishtinë, shokët e tij të halleve e punës, nga vise të ndryshme të Kosovës e madje edhe nga Shqipëria, janë të shumtë. Ata presin punë krahu deri kur në kryeqytet të bie muzgu.

Këta punëtorë, që gjithnjë e më shumë po shtohen në Prishtinë, kanë pak mundësi të gjejnë ndonjë punë të rregullt, përkundër lajmërimit të tyre në Entin e Punësimit. Për gjendjen e tyre ata fajësojnë institucionet përgjegjëse që nuk janë në gjendje të hapin vende të reja pune në kryeqytet. Sido që të jetë, edhe numri i të papunëve në Kosovë po shkon duke u rritur.

Sipas Entit të Statistikës, numri i të papunëve të evidencuar në Kosovë ka

arritur në 382 mijë.

E prej tyre, Prishtina prin me 65.000 të papunë, por kjo edhe mund të mos jetë reale, ngase shumica e të papunëve as që regjistrohen në Entin e Punësimit.

Po sipas këtyre statistikave, moshë mesatare e të papunëve në Kosovë sillet prej 18 deri në 35 vjeç, shumica prej të cilëve konsiderohet të jenë të pakualifikuar, që sipas hulumtimeve i vështirësohet edhe më shumë mundësia e punësimit të tyre në të ardhmen.

BB: 1/3 e popullsisë jetojnë me 1.5 euro në ditë

Gjithashtu, sipas Bankës Botërore, mbi një e treta e popullsisë në Kosovë jetojnë nën varfëri absolute, me vetëm 1.5 euro në ditë.

E sipas këtyre statistikave, mbi 12 për qind e tyre jetojnë madje nën vijën e varfërisë së skajshme, me më pak se 1.02 euro në ditë.

Gjithnjë sipas këtyre statistikave varfëria ka bërë që, në fund të marsit, mbi 35 mijë familje të jetojnë me asistencë sociale, nga të cilat Prishtina sërish prin me rreth 9.500 familje, me rreth 21 mijë pjesëtarë. ■

Dështoi ende pa filluar mirë

Iljasa SALIHU

Pas dorëheqjeve të anëtarëve të Komisionit Shtetëror të Regjistrimit dhe drejtoreshës së Entit të Statistikave në Maqedoni është ndërprerë teknikisht procesi i regjistrimit të popullsisë e banesave dhe është pezulluar pa asnjë afat. Me anë të një komunikate, të gjithë anëtarët e Komisionit Shtetëror të Regjistrimit kumtuan aktin e dorëheqjes së përvokueshme dhe u bënë thirrje të gjithë pjesëmarrësve në regjistrimin 2011 t'i ndalin të gjitha aktivitetet e ardhshme të ndërlidhura me këtë proces. Kjo dorëheqje u arsyetua me faktin se ende nuk ishin plotësuar kushtet elementare për realizimin e mëtejshëm të procesit. "Në masë më të madhe, kjo ka të bëjë me implementimin jo të barabartë të metodologjisë, të vërtetuar nga ana e Entit Shtetëror të Statistikave, ndërsa të harmonizuar me EUROSTAT-in në pjesën, të cilën e parasheh neni 6, paragrafi 3, neni 40 dhe neni 42 nga ligji për regjistrim të popullatës, amvisërive dhe banesave", - thuhet në kumtesën, në të cilën ndër të tjera shpjegohet se pikërisht për këto shkaqe, Komisioni ka konstatuar se regjistrimi nuk mund të rezultojë me të dhëna relevante dhe se Komisioni Shtetëror i Regjistrimit nuk mund që t'i plotësojë edhe më tej obligimet e veta ligjore. Dorëheqje nga posti ka dhënë edhe kryetarja e Entit Shtetëror të Statistikave, Bllagica Novkovska, por pa ndonjë arsyetim zyrtar. "Nuk mund të vazhdohet kështu sipas qejfit. Diku me standardet e Maqedonisë, e diku me të EUROSTAT-it. Duhet të vendosen njëherë e mirë ko-

rnizat e duhura ligjore", - është shprehur anëtari në dorëheqje, Jakup Fetai. Nga ana tjetër, ish-zëvendëskryetari i Komisionit Shtetëror për Regjistrim, Bujar Osmani, duke iu referuar dorëheqjes kolektive, në mes të tjerash është shprehur se ishte në dijeni të anomalive në terren dhe të rezultateve të regjistrimit, të cilat do të ishin relevante dhe kjo ishte arsyeja që i kërkuan Qeverisë që ta deklarojë si të pezulluar procesin. Proces i regjistrimit të popullsisë, pas prolongimit të afatit të muajit prill, u shty edhe për gjashtë muaj. Por as starti i tij nuk e gjeti të përgatitur Komisionin Shtetëror të Regjistrimit dhe Entin Shtetëror të Statistikave, të cilat jo vetëm që nisën vonë fushatën sensibilizuese, por shpallën me vonesë edhe konkurset për operuesit në terren, të cilët nuk arritën të grumbulloheshin në numrin e duhur. Pezullimi i procesit ka shkaktuar konfuzion në terren. Problemet më të mëdha ishin: mungesa e regjistruësve shqiptarë, konfliktet serioze të ekipeve regjistruese në mes shqiptarëve dhe maqedonasve, trajnimi i regjistruësve bëhej vetëm në gjuhën maqedonase, mosregjistrimi i qindra mijë shqiptarëve me punë të përkohshme jashtë vendit, i personave që nuk kanë nënshtetësi, i anëtarëve të shumë familjeve për shkaqe banale, mungesa e informimit dhe animimit të popullatës për regjistrimin, por edhe presioni i vazhdueshëm që u bëhej muslimanëve jomaqedonas për t'u regjistruar si maqedonas. Nuk dihet se kush do ta mbajë përgjegjësinë për dështimin e procesit dhe kush do të vendoset në shënjestër: Komisioni a Enti. Lidhja Social Demokrate e Maqe-

donisë ka kërkuar që kreu i Qeverisë të japë llogari për koston financiare prej 14 milionë euro që ka kushtuar ky proces, i cili sipas tyre, "dështoi për shkak të pazareve të bëra me Ahmetin dhe Bashkimin Demokratik për Integrim". Për liberaldemokratët, përgjegjësinë për këtë dështim serioz, të një operacioni të thjeshtë statistikor, duhet ta mbajë Qeveria. Sipas Partisë Demokratike Shqiptare në opozitë, "përgjegjësinë për këtë dështim e kanë partnerët e koalicionit qeveritar, që do të duhej t'u ktheheshin sirtarëve të Parlamentit ku do të gjenin propozimin për ndryshim të ligjit për regjistrimin, me të cilin ne kërkonim prolongimin e afatit të realizimit të regjistrimit. Ndërkohë, sekretari i përgjithshëm i PDSH, Metin Izeti, kërkoi edhe hapjen e dialogut serioz për kërkesat e parashtruara të shqiptarëve". Gjasat më të shumta janë që për procesin e pezulluar, të caktohet një datë e re – pranvera e vitit të ardhshëm, ndërkaq përgatitja për të filluar procesi i ri do të kërkonte një angazhim më serioz, si në aspektin ligjor, ashtu edhe në atë të resurseve njerëzore. Ndryshimi në ligjin e regjistrimit do të ishte kërkesë e domosdoshme për të tejkaluar situatat konfliktuale. Disa prej pikave, të cilat do të duhej të plotësoheshin përpara rinisjes së ardhshme të procesit, e mungesa e të cilave solli dështimin e tij të nisur në fillim të këtij muaji, do të duhej të ishin: rishikimi i ligjit për regjistrim, saktësimi i modaliteteve sipas të cilave do të implementohej procesi, mobilizimi i stafit të duhur që do të operojnë në terren, si në numër ashtu edhe me trajnimin e domosdoshëm. ■

Albanofobia maqedonase

Isa MEHMETI

Një ndër kërkesat më të zëshme të shqiptarëve në Maqedoni ka qenë përdorimi i gjuhës shqipe në mënyrë të barabartë. Kërkesa ka variuar duke kërkuar përdorimin e shqipes të paktën në nivel komunash, e deri në atë nivel çfarë ka qenë sipas kushtetutës së Maqedonisë Socialiste në kuadër të RFJ-së, kur gjuha shqipe formalisht ishte gjuhë zyrtare në nivel republikan. Edhe lufta e 2001-shit ishte për rrjedhojë e pasojë e kësaj shkelje, që erdhi në shprehje fill pas mëvetësisë së këtij vendi dhe demokratizimit të tij. Ndonëse u mendua se me Marrëveshjen e Ohrit, çështja e gjuhës u rregullua deridiku, duke mundësuar përdorimin e saj aty ku 20% e popullatës janë shqiptarë, prapëseprapë kanë mbetur vakuume të tjera ligjore, që pengojnë përdorimin në nivel republikan. Ksenofobia linguistike shprehet që nga nivelet më të larta e deri në ato më të ulëta. Shumë ministri në webfaqet e tyre nuk publikojnë fare informacione në gjuhën shqipe, bile u mungon edhe aplikimi AL/SQ. Disa, të cilat kanë publikuar më parë informacione, tani i kanë hequr tërësisht, duke mbyllur aplikimin AL dhe duke lënë vetëm atë në gjuhën maqedonase dhe angleze. Dhe arsyeja për këtë është sa cinike aq edhe absurde, se kinse bëhet fjalë për defekt teknik, ndonëse ai defekt s'dihet e as që thuhet se kur

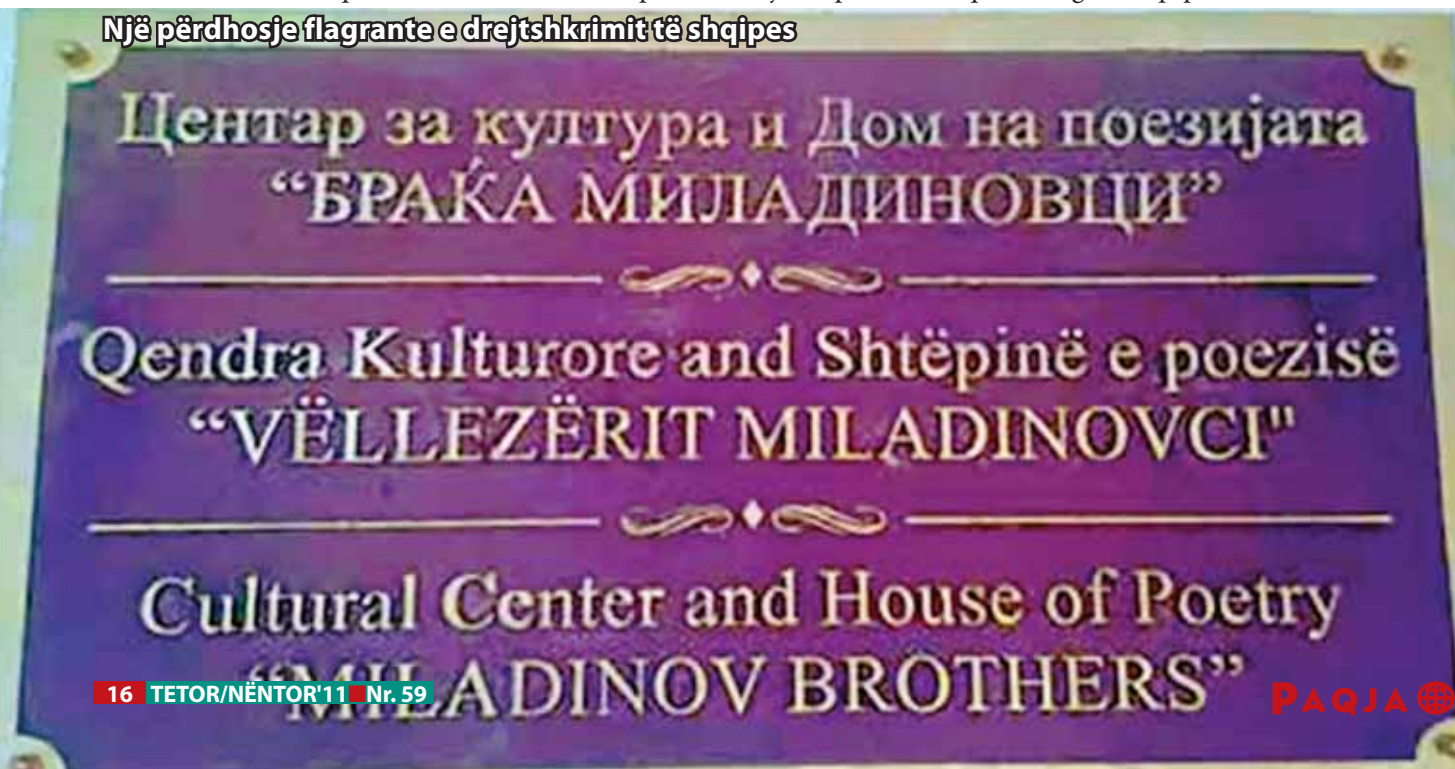
do të mënjanohej. Edhe në Ministrinë e Mbrojtjes, ku ministri tashmë është shqiptar, aplikimi AL nuk ekziston; e të mos flitet për ministrinë e tjera ku ministrat janë maqedonas. Gjuha shqipe nuk ekziston as në kryefaqen e ekzekutivit, në atë të qeverisë, ku anglishtja është gjuha e dytë e portalit. Në raste të tjera, edhe kur përdoret shqipja, ajo përdoret me gabime që përdhosin drejtshkrimin dhe përherë si rëndom gjendet ndonjë arsyetim. Përndryshe tekstet shkollore ku flitet me nënçmimin më të madh për shqiptarët, nuk janë vetëm objekt trajtimi i historisë e gjeografisë, por madje edhe i lëndës së muzikës. Shtrembërimet e fakteve historike, fyerjet dhe poshtërimet kundër shqiptarëve, me të cilat institucionet shtetërore të Maqedonisë përpigën t'i ushqejnë nxënësit maqedonas, shndërrohen detyrimisht në një problem të mprehtë edhe për institucionet shtetërore të Shqipërisë e të Kosovës. Kështu, qëndrimi gjithnjë e më indiferent dhe përbuzës i maqedonasve kundrejt shqiptarëve ka bërë që ta humbasë durimin edhe ambasadori i Republikës së Shqipërisë, Arben Çejku, i cili në një intervistë dhënë për 'Gazetën Shqiptare', ngriti publikisht dhe me shqetësim problemin e paraqitjes së identitetit dhe të historisë së shqiptarëve në tekstet shkollore si dhe në... Enciklopedinë Maqedonase. Ambasadori Çejku zgjodhi me durim e vëmendje kohën për t'iu drejtuar publikut e që

përkon me fillimin e vitit të ri shkollor. Ambasadori theksoi se ato botime përmbajnë "pasaktësi, shtrembërime dhe fyerje poshtëruese për etnitetin dhe historinë e shqiptarëve". Fajtorët për këtë problematikë të mprehtë, siç u shpreh ambasadori janë "mbeturina nostalgjike të periudhës titiste".

Ministria e Punëve të Jashtme të Maqedonisë reagoi menjëherë, duke vënë në dukje se "thekse të tilla në publik janë në kundërshtim të plotë me frymën e dëshiruar të bashkëpunimit dhe dialogut miqësor mes Maqedonisë dhe Shqipërisë në të gjitha nivelet". Ministria maqedonase shtoi se qëndrimet e tilla "dëmtojnë marrëdhëniet e mira fqinjësore, nuk shkojnë në favor të forcimit të bashkëpunimit dhe perspektivave të përbashkëta europiane". Deklarata e Ministrisë së Punëve të Jashtme të Maqedonisë ishte patetike dhe jashtë standardeve që përdor sot diplomacia europiane dhe ajo amerikane. Ajo ishte deklarata thjeshtë jashtë logjikës diplomatike.

Ambasadori Arben Çejku gjithashtu është ftuar për t'u paraqitur në Ministrinë e Punëve të Jashtme më 10 tetor, për të dhënë shpjegime rreth deklarimeve të tij. Përndryshe deklarata e ambasadorit të Shqipërisë, ka hasur në jehonë miradije te shqiptarët e Maqedonisë, të cilët vazhdojnë të jenë thellësisht të pakënaqur me rolin inferior të partive shqiptare kundrejt këtyre fenomeneve denigruese që po ndodhin. ■

Një përdhosje flagrante e drejtshkrimit të shqipes

Intervistë me Kryetarin e Kuvendit, Jakup Krasniqin

KOSOVËS I DUHET UNITET POLITIK

Intervistoi: Muhamet JAHIRI

Kryetari i Kuvendit të Kosovës, Jakup Krasniqi, u ka bërë thirrje përfaqësuesve të institucioneve shtetërore dhe partive politike të jenë të bashkuar për veriun. Kryeparlamentari Krasniqi ka deklaruar se me një vendosmëri më të madhe të institucioneve të Kosovës dhe gatishmëri të qytetarëve serbë në veri do të kthehet normaliteti.

Duke iu referuar idesë për administrim ndërkombëtar të veriut, Krasniqi ka thënë se një ide e tillë është shumë e rrezikshme, edhe pse, sipas tij, veriu deri më tani është qeverisur nga UNMIK-u dhe EULEX-i. Ai ka vlerësuar se çfarëdo ideje, e cila nuk debatohet në forume politike dhe institucionale, është e dështuar. “Idetë që nuk debatohen në forumet e duhura politike ose institucionale të shtetit gjithnjë do të janë dështake dhe me pasoja të paparashikueshme për vendin. Për t’i ikur ngjarjeve të paparashikueshme e për t’u zhvilluar ngjarje të planifikuara të interesit kombëtar, duhet institucionalizuar debati në partitë politike e pastaj edhe në nivelin institucional”, - ka deklaruar Krasniqi, duke shtuar se çështja e veriut duhet të zgjidhet brenda Kushtetutës dhe Pakos së Ahtisarit.

Kryeparlamentari Krasniqi ka folur edhe për çështjen e dialogut në mes të Prishtinës dhe Beogradit. Ai insiston se dialog në mes të Kosovës dhe Serbisë duhet të ketë vetëm për çështje teknike. “Dialog, sigurisht se duhet të ketë, por dialog politik për çështje të brendshme, të cilat rregullohen me Kushtetutë, ligje, me marrëveshje ndërkombëtare nuk duhet të ketë”, - ka thënë Krasniqi, duke shtuar se dialogu me Serbinë nuk është çështje individuale e askujt, por është çështje e vendimmarrjes në partitë politike që më pastaj duhet të institucionalizohet në Kuvendin e Kosovës.

Kryeparlamentari Krasniqi ka treguar se ndërkombëtarët deri më tani nuk kanë insistuar për një dialog të mundshëm politik. “Ndërkombëtarët mund të insistojnë dhe kanë të drejtë të insistojnë, por vendimmarrja është përgjegjësi e jona”, - është shprehur Krasniqi.

“PAQJA”: Z. Krasniqi, kohët e fundit

janë duke qarkulluar ide që veriu i Kosovës të administrohet përkohësisht nga ndërkombëtarët. Cili është qëndrimi juaj?

Krasniqi: Formalisht, ndonëse jo faktikisht, veriu edhe deri më tani është qeverisur nga administrata e UNMIK-ut dhe EULEX-i dhe për një administrim të tillë të ri, sigurisht nuk kemi nevojë. Një administrim ndërkombëtar do të ishte veç të tjerave dhe paragjykes dhe nuk është diçka që i duhet Kosovës. Çdo njeri që dëshiron ta ushtrojë politikën si profesion, sa herë që i kërkohet të japë mendim për çështje të ndërlikuara, nuk duhet të shprehet pa e pjekur mirë e mirë mendimin. Populli ynë e ka një shprehje të mirë: “Mate shtatë herë e preje një herë”. Nga kjo urti popullore, politikanët tanë duhet të nxjerrin mësim.

“PAQJA”: Gjatë takimeve që keni pasur si kryeparlamentar me përfaqësues ndërkombëtarë, a jua kanë hapur këtë temë?

Krasniqi: Në takimet që kam pasur, kudo i kam njoftuar me zhvillimet në Kosovë, me të arriturat tona, por edhe për nevojën e bashkëpunimit ndërparlamentar. Ne jemi Kuvend i ri dhe kemi nevojë të mësojmë nga kuvende me tradita demokratike, në mënyrë që t’i marrim përvojat e tyre. Dhe kudo kemi marrë mbështetje për punën e bërë, kudo kemi marrë mbështetje për vendosjen e rendit e të ligjit në çdo pjesë të Kosovës. Në këto takime, jo pak herë, bashkëbiseduesit janë ndierë krenarë për mbështetjen që i kanë dhënë Kosovës për të ardhur këtu ku jemi. Natyrisht, edhe ne ndiheshim krenarë për miqtë dhe vendin tonë. Sig-

Jakup Krasniqi

urisht se, kudo ku ishim, ishin shumë të interesuar për ta ditur nivelin e sundimit të rendit e të ligjit, për perspektivën e saj ekonomike, për shkallën e sigurisë së investitorëve etj.

“PAQJA”: E konsideroni të rrezikshme këtë ide, në aspektin e funksionimit të shtetit të Kosovës?

Krasniqi: Gjithsesi është ide e pamenduar dhe si e tillë aspak e përpunuar në asnjë nivel të politikës shqiptare. Si po duket, secili që është i angazhuar në politikë në Kosovë, kryekreje është i angazhuar për fatin personal e aspak për fatin e Republikës së Kosovës. Kjo është shqetësuese. Idetë që nuk debatohen në forumet e duhura

politike ose institucionale të shtetit, gjithnjë do të jenë dështake dhe me pasoja të paparashikueshme për vendin. Për t’u ikur ngjarjeve të paparashikueshme e për t’u zhvilluar ngjarje të planifikuara të interesit kombëtar, duhet institucionalizuar debati në partitë politike e pastaj edhe në nivelin institucional. Fjalën e kam për një debat përmbajtjesor që duhet institucionalizuar në shoqërinë tonë.

“PAQJA”: Cila do të duhej të ishte zgjedhja adekuate për veriun e Kosovës?

Krasniqi: Zgjedhja adekuate duhet të kërkohet në dokumentin gjithëpërfshirës të presidentit Ahtisari. Çdo zgjedhje tjetër krijon precedentë zinxhirorë.

“PAQJA”: Veriu i Kosovës, që nga 16 shtatori, është i barrikaduar. Deri kur duhet të tolerohen këto veprime të serbëve?

Krasniqi: Problemi i veriut të Kosovës i ka rrënjët në Beograd. Gjatë gjithë viteve të shkuara, atë e ka ndihmuar administrata ndërkombëtare me tolerimin që ua ka bërë strukturave të pushtetit të Beogradit në Kosovë. Pasi është kështu, institucionet tona duhet të jenë të durueshme në veprimet e veta në veri. Koha do të punojë për demokracinë, për sundimin e rendit e të ligjit. Unë besoj se me pak vendosmëri nga institucionet tona dhe gatishmëri më të madhe nga ana e qytetarëve serbë, do të gjenet një zgjidhje e pranueshme. Kjo do

veçmas po e kërkon Beogradi. Ju tashmë jeni pozicionuar kundër këtij dialogu. E shihni të rrezikshëm këtë dialog?

Krasniqi: Dialog sigurisht se duhet të ketë, por dialog politik për çështje të brendshme, të cilat rregullohen me Kushtetutë, ligje, me marrëveshje ndërkombëtare nuk duhet të ketë. Dialogu politik në mes të Kosovës e Serbisë nuk është çështje individuale e askujt, por është çështje e vendimmarrjes në partitë politike, vendim i cili do të duhej të institucionalizohet në Kuvendin e Kosovës. Këtë të drejtë nuk e ka askush tjetër veç Kuvendit, i cili është institucioni përfaqësues i qytetarëve të Kosovës. Por edhe kjo varet sa përfaqësuesit e popullit në Kuvendin e Kosovës e ndiejnë përgjegjësinë e tyre politike e kombëtare.

“PAQJA”: Si mund t’u shmangen këtij dialogu institucionet e Kosovës në rast se ndërkombëtarët insistojnë?

Krasniqi: Në të gjitha takimet që unë kam pasur dhe kam, nuk kam dëgjuar diçka të tillë. Thjesht, nuk di sa ndërkombëtarët insistojnë, por e di se shqiptarët duhet të merren vesh, e kam fjalën për partitë politike, të cilat duhet ta unifikojnë qëndrimin e tyre për këtë çështje. Por, deri sot, nuk është bërë një përpjekje serioze. Pa përpjekje serioze nuk do të ketë as zgjedhje serioze. Sa u përket ndërkombëtarëve, ata edhe mund të insistojnë dhe kanë të drejtë të insistojnë, por vendimmarrja është përgjegjësi e jona. Nëse vendimi del i gabuar, përgjegjësia nuk është e tyre, ajo do t’i mbetet vendimmarrësit dhe vendimmarrës jemi ne. Ndërkombëtarët me të drejtë këmbëngulin në sundimin e rendit e të ligjit, për gjyqësorin e pavarur, për medie të lira, por nuk janë ata që i arrijnë këto standarde, këto standarde duhet t’i arrijmë ne, pasi është përgjegjësi e jona. Ata insistojnë për zhvillimin e demokracisë, për zhvillimin ekonomik, por përgjegjësia për zhvillimin e parimitin e demokracisë, për zhvillimin ekonomik e zvogëlimin e papunësisë, për ruajtjen e pasurisë kombëtare nga grupet mafioze të brendshme e të jashtme, pra përgjegjësia për t’i realizuar këto është e jona, e askujt tjetër. Nëse në këto fusha bëjmë edhe gabime me insistimin e ndërkombëtarëve, përsëri përgjegjësia kryekreje do të jetë vetëm e jona, e askujt tjetër. Unë e respektoj insistimin e mbështetjen e ndërkombëtarëve për t’iu bashkuar Bashkimit Evropian (BE).

“PAQJA”: Gjithashtu, kohët e fundit janë shtuar edhe disa zëra në favor të dialogut politik me Serbinë. Këtë dialog

“PAQJA”: Si kryeparlamentar, do të insistoni të respektohet Rezoluta e Kuvendit të Kosovës përkitazi me dialogun me Beogradin?

Krasniqi: Unë si individ e as si kryetar i Kuvendit nuk mund ta mbroj as Rezolutën e as Kushtetutën, këto o i mbrojmë së bashku, o nuk mbrohen dot! Sa për mua, konsideroj se jam dëshmuar si mbrojtës i ligjshmërisë dhe i kushtetutshmërisë. Politika në Kosovë duhet të marrë përgjegjësi të unifikuar, por unifikimi nuk arrihet pa mendime të pjekura. Individualisht asgjë nuk mbrohet, ashtu si asgjë individualisht nuk është fituar në rrafshin politik në Kosovë.

“PAQJA”: Çka nëse një ditë shkelet kjo rezolutë?

Krasniqi: Më e rëndë është shkelja e Kushtetutës, e sovranitetit dhe e tërësisë territoriale, sesa cilado rezolutë që miratohet në Kuvend. Rezoluta ka qenë sa për t’ia përkujtuar ekipit negociator hapësirën deri ku mund të shkojë, por nuk është dokument që del mbi Kushtetutën.

“PAQJA”: A është duke e luajtur Kuvendi rolin e duhur në proceset politike nëpër të cilat po kalon Kosova?

Krasniqi: Punët e Kuvendit drejtohen nga partitë politike të përfaqësuara në Kuvend, pasi vetëm aty vendoset me vota. Gjithçka varet se çfarë politike do të udhëheqin partitë politike, grupet politike dhe liderët e tyre, roli i të cilëve edhe deri tani në Kosovë ka qenë përcaktues. Ka pak hapësirë që Kuvendi ta luajë rolin e tij, nëse organet e partive politike nuk e ushtrojnë rolin dhe përgjegjësitë e tyre. Nëse partitë politike parlamentare funksionojnë mirë, edhe Kuvendi do të jetë në nivelin më të lartë të përgjegjësisë.

“PAQJA”: Si e vlerësoni rolin e partive opozitare që nga 25 korriku kur Qeveria e Kosovës ndërmori hapa konkretë drejt shtrirjes së sovranitetit në veri?

Krasniqi: Partitë politike opozitare për këtë çështje kanë qenë mjaft korrekte. Mendoj se, jo vetëm për çështjen që kemi në shqyrtim, por edhe për çështje të tjera të interesit kombëtar, duhet të ketë unitet mendimi e veprimi. Po e përsëris, gjithnjë e kam fjalën për unitet mendimi e veprimi të studiuar mirë, të përgatitur e të planifikuar mirë. ■

Pse iku shpifësi?

Dick Marty është tërhequr befas nga jeta politike. Raporti i tij trillues për krime të luftës nga UÇK-ja në Kosovë, për gjoja njëfarë shtëpie të verdhë në Shqipëri, ku kinse qenkan kontrabanduar organet trupore të serbëve të zënë robër lufte, e bënë deputetin zviceran mjaft kontrovers. Tërheqjen e tij ai e bëri publike në një intervistë për portalin swissinfo.ch. Në këtë intervistë ai rikonfirmoi se ato që janë pasqyruar në raportin e KiE-së së hartuar prej tij, për trafikim të organeve, janë të vërteta që duhen zbardhur. Ai ka një karrierë 12 vjeçare në Këshillin e Evropës. Në vitin 1998, u zgjodh anëtar i Këshillit të Evropës nga radhët e Aleancës së Demokratëve Liberal për Evropën, ndërsa që prej vitit 1995 është anëtar i Këshillit të Shtetit në Zvicër. Largimi i tij i papritur nga politika lë për të dyshuar, ngase çështja që ka ngritur është tejet serioze dhe do të duhej ta priste epilogun. Mos vallë ai me këtë veprim dëshiron të vetëharrohet, e me këtë ta harrojnë edhe të tjerët. I mbetet kohës ta zbardhë misterin e shpifjeve të tij, si dhe domethënien e kësaj ikjeje enigmatike.

Jemeni pas Salehut???

Presidenti i Jemenit, Ali Abdullah Saleh, u shpreh se do të largohet nga "pushteti në ditët në vazhdim". Saleh ka shfaqur gatishmërinë për të dhënë dorëheqjen disa herë, por gjithmonë është tërhequr në momentin e fundit. Ai u kthye në Jemen papritur muajin e kaluar nga Arabia Saudite, ku u trajtua në një spital, pasi kishte marrë plagë nga një sulm me bombë në xhaminë e presidencës. Ai po përballet me një kryengritje mbarëpopullore, të cilët kërkojnë fundin e regjimit të tij 33-vjeçar. Në fjalim e tij të transmetuar në televizionin shtetëror, Saleh nuk dha asnjë datë të saktë për largimin e tij nga pushteti. "Rivalët e tij për pushtet politik janë aktualisht gjenerali Ali Mohsin el-Ahmar, i cili ka deklaruar mbështetjen e tij për protestuesit në muajin mars dhe familja e fuqishme Ahmar. Protestuesit antiqeveritarë kanë ngritur kampin e tyre në një zonë të kryeqytetit Sanaa - i quajtur Sheshi i Ndryshimit - që nga janari, duke kërkuar dhënien fund të sundimit të presidentit Saleh. Mbetet ende e paqartë se si do të bëhet kalimi i pushtetit dhe se si do të ndodhin ndryshimet e pritshme në këtë vend, që është mbërthyer gjithashtu nga trazirat e përgjithshme që kanë përfshirë botën arabe.

A ka krizë reale apo artificiale

Sociologu i njohur spanjoll, profesor i "University of Southern California", Manuel Castells, është shprehur skeptik për mundësinë e ekzistencës reale të krizës ekonomike e financiare botërore që po trumbetohet me pompozitet. E dimë fort mirë: po kalojmë një krizë të shkaktuar nga përgjegjshmëria e institucioneve financiare që kërkuar t'ia hidhnin paq, duke shpëtuar me taksat tona dhe me fitime për bankat dhe bonuset miliardere për bankierët. Nuk është demagogji, janë të dhëna. Jo të gjitha bankat janë në pamundësi për të paguar borxhin, por ato janë të ndërlidhura dhe shumë prej tyre kanë tituj toksikë (pra, të papagueshme). Ato nuk kanë besim tek njëri-tjetri, por na kërkojnë neve që të kemi besim ndaj tyre. Kreditë ndërbankare janë ulur në minimum. Bankat i transferojnë fondet Bankës Qendrore Europiane, që ua jep pastaj bankave, pasi i ka kontrolluar nëse kanë gjendje likuiditeti. Por (kështu thonë) ne nuk duhet të merakosemi: BE-ja, BQE-JA, FMN-JA dhe G-20 do të koordinojnë një ndërhyrje për të garantuar një stabilitet financiar. Kush e

thotë, e di që po gënjen. E di që ne nuk mund të kemi besim mbi aftësinë politike të koordinimit, ose ndaj kapacitetit financiar ndërhyrës, në një treg të përbashkët global, në të cilin kapitali që qarkullon është 50 herë më i madh se ai që bankat qendrore arrijnë të mobilizojnë për të kundërshtuar lukset spekulative. Nuk arrijnë të kenë një vizion të përbashkët Franca dhe Gjermania. Në çdo vend, autoritetet politike dhe ato të rregullimit financiar gënjejnë për injorancë, paafësi apo për ndonjë gjë tjetër. Dhe ky reflektim nuk pasqyron realitetin dhe efektet e saj negative që e bëjnë reale. Ndoshta kush është në qeveri mendon që gënjeshtra qetëson tregjet dhe ul ankthin e qytetarëve. Mirëpo dikush duhet t'u bëjë një kurs të shpejtë komunikimi. As tregjet dhe as qytetarët s'i besojnë qeverisë. Jemi të mësuar të dëgjojmë vetëm atë që ata mendojnë se duhet të dimë, sepse në fund të fundit ne besojmë injorantët dhe të papërgjegjshmit. Në realitet është kjo gënjeshtër sistematike mbi realitetin e krizës ajo që e ul besimin e qytetarëve, qofshin këta investitorë, konsumatorë, punëtorë ose votues. Fshehja e të vërtetës, si metodë qeverie, është një praktikë e zakonshme e qeverive të Europës dhe botës. Asnjë nuk flet më për mundësinë e dezintegrimit të euros, as shpjegojnë përse apo si mund të evitohet. Të jesh i papërgjegjshëm do të thotë, që në një situatë shumë të rëndë si ajo që po jetojmë, të mos flasësh qartë, duke përdorur teknikizma të kota dhe duke mos pasur alternativa, llogaritur kostot dhe pasojat. Dhe pastaj të na lenë neve të vendosim. Do të jetë momenti i të vërtetës, apo, si zakonisht, i gënjeshtrave?

Konflikti turko-kurd?

Siç njofton gazeta 'Wall Street Journal', aktiviteti i Turqisë përgjatë Pranverës Arabe dhe sfidat karshi Izraelit e kanë vënë Ankaranë në qendër të vëmendjes ndërkombëtare. Që nga muaji qershor, të paktën 150 njerëz janë vrarë, ndërsa qindra të tjerë janë plagosur gjatë eskalimit të rebelimit të gjatë të Partisë së Punëtorëve të Kurdistanit. Eskalimi është edhe më i rëndësishëm duke pasur parasysh që turqit dhe kurdët kanë përafruar, si kurrë më parë, brenda dy viteve të kaluara, qëndrimet për paqe në mes vete. Por, kryeministri turk, Rexhap Taip Erdogan, ishte ngurrues për të shpenzuar një pjesë të madhe të kapitalit të tij politik lidhur me zgjidhjen e një pjese të problemeve ekzistuese të komunitetit 15 përqindësh kurd. Partia e Punëtorëve të Kurdistanit ka qenë dukshëm shkaktari kryesor në eskalimin e dhunës së kohëve të fundit - ndoshta duke synuar që të impresionojë autoritetet turke me aftësinë e saj përçarëse, e ndoshta duke tentuar të polarizojë mendimin për të rifituar ndikimin mbi turqit kurdë. Por, derdha e gjakut nuk po ndihmon. Kërkesat e shoqërisë civile kurde për t'i dhënë fund luftimeve dëshmojnë se pjesa dërrmuese e kurdëve nuk duan të ndahen nga Turqia, por duan ta vazhdojnë jetën dhe të zhvillohen në atë vend. Vërtet nuk mund të ketë arritje më të madhe se sa t'i jepet fund një konflikti nga i cili janë vrarë 30 mijë njerëz dhe i cili, sipas vlerësimeve të vetë Erdoganit, ka kushtuar 300 miliardë dollarë që nga viti 1984. Krijimi i paqes së qëndrueshme me kurdët do të kërkonte me të vërtetë një "model turk" të demokracisë.

Jezid ibën Muavije (60

Jezidi do t'i shkruajë Velid ibën Uthes ibën ebi Sufjanit, prefektit të Medinës, që t'i kërcënojë këta 'rebelë' dhe t'i detyrojë që t'ia japin besën Kalifit të ri. Velidi, pa u vonuar, thirri Husejnin në rezidencë, ndërsa mënyra e thirrjes ishte e atillë saqë Husejni dhe Abdullah ibën Zubejri, derisa po qëndronin në xhami, e nihatën se kishin të bënin me besën e Kalifit të ri

Muhamed J. KAJOLLI

Siç kemi theksuar edhe më herët, Jezidi, i biri Muavisë, fëmijërinë e tij e kaloi te familja e nënës së tij, Mejsune, e cila ishte nga fisi Kelb. Nëna e tij ishte një beduine e thjeshtë, e cila ishte martuar me Muavinë pasi ky i fundit ishte magjepsur pas poezive dhe këngëve të saj, shumë kohë para se të bëhej Kalif. Ajo nuk ishte mësuar të jetonte nëpër pallate, prandaj kishte rënë në ujdë me burrin e saj që fëmija i tyre të rritej te familja e saj për shkak të klimës dhe gjuhës më të pastër që mbretëronte atje.

Mund të thuhet se Jezidi shquhej për gjuhë të pastër, poezi dhe kishte mësuar mirë gjuetinë, mirëpo, ai nuk kishte as më të voglën prirje në politikë e as në administrimin e shtetit. Zgjedhja e tij si Kalif i gjashtë¹ i umetit u bë me dëshirën e babait të tij, pasi ai e la trashëgimtar të tij, gjë që për mënyrën e ardhjes së tij është shkruar më herët. Ai u soll me kundërshtarët² e tij të paralajmëruar nga babai tij, mu ashtu siç e kishte këshilluar ai. Mirëpo, duke qenë se nuk ishte vetë ideator i zgjidhjes së problemeve, mënyra e qasjes së tyre ishte mënyra më e keqe e mundshme.

Çfarë u kujton muslimanëve kalifi Jezid?

Fatkeqësisht sa herë e dëgjoja gjyshin tim të na thoshte 'bre Jezid', e dinim se kishim bërë ndonjë vepër shumë të keqe. Mirëpo me kalimin e kohës mësuam edhe më shumë për Jezidin dhe, kështu sa herë përmendet emri i tij, elita muslimane kujton tri ngjarjet e mëdha të këqija që kishin ndodhur derisa ai ishte Kalif i shtetit të muslimanëve:

1. Në vitin e parë të sundimit të tij, ndodhi masakra ndaj nipit të Pejgamberit s.a.v.s. Husejnit r.a. dhe shumicës së familjes së babait të tij, gjegjësisht vëllezërve të Hysejnit, grave dhe fëmijëve të tyre në vendin e quajtur Kerbela
2. Në vitin e dytë të sundimit të tij,

ndodhi masakra ndaj banorëve të Medinës, në të cilën u vranë shtatëqind ensarë dhe po aq kurejshitë dhe tetëdhjetë sahabij,³ si dhe rreth dhjetë mijë banor të Medinës. Përveç vrasjeve dhe plaçkitjes që i ndodhi banorëve të Medinës, për tri ditë radhazi ushtarëve "ngadhënjimtarë" iu lejua të vepronin sipas qejfeve të tyre me gratë vendase.

3. Në vitin e tretë të sundimit të tij, ushtria e Jezidit kishte mësyre Mekën për t'ia pastruar një herë e mirë hesapet me Abdullah ibën Zubejrin. Meka u mbajt e rrethuar për disa muaj me radhë, mirëpo gjatë hedhjeve të gjyleve me zjarr, prej katapultave të ushtrisë së tij, një pjesë e madhe e Qabes u dogj e u shkatërrua.

Si ndodhi?

Kur Jezidi e mori timonin e Kalifit të muslimanëve, fillimisht do të kërkonte nga prefektët ta njihnin pozitën e tij dhe t'ia jepnin besën edhe pse besa tani e tutje ishte bërë një formalitet. Siç ishte parashikuar, të gjithë do ta njihnin si të tillë me përjashtim të kundërshtarëve tanimë të njohur.

Jezidi do t'i shkruajë Velid ibën Uthes ibën ebi Sufjanit, prefektit të Medinës, që t'i kërcënojë këta 'rebelë' dhe t'i detyrojë që t'ia japin besën Kalifit të ri. Velidi, pa u vonuar, thirri Husejnin në rezidencë, ndërsa mënyra e thirrjes ishte e atillë saqë Husejni dhe Abdullah ibën Zubejri derisa po qëndronin në xhami e kuptuan se bëhej fjalë për dhënien e besës Kalifit të ri. Kështu, edhe siç e kishin parandier sipas anticipimit të tyre, Muavija mund të kishte ndërruar jetë. Husejni r.a. u mor vesh me ibën Zubejrin dhe përpiluan strategjinë nëse do të dilte ashtu siç e kishin njuatur.

Doli parashikimi i tyre dhe si përfundim Husejni kërkoi nga Velidi që mos ta detyronte të jepte besën fshehurazi, dhe, kjo nënkuptonte se ai do të duhej ta bënte haptazi përpara një audience më të madhe. Mirëpo, po atë natë, Husejni

r.a. dhe Ibën Zubejri ikën për në Mekë. Derisa Abdullah ibën Omeri dhe Abdullah ibën Abasi po ktheheshin nga Haxhi për në Medinë u takuan me Husejnin dhe Ibën Zubejrin dhe i informuan për vdekjen e Muavisë. Këta dy i këshilluan që të mos bëhen shkaktarë të vëllavrasjeve të reja dhe iu thanë: "Nëse shumica dërmuese e popullit do t'ia japin besën, atëherë le të bëhet ashtu siç duan ata, e nëse jo, atëherë shohim e bëjmë". Mirëpo Husejni r.a. dhe ibën Zubejri nuk ishin të një mendimi me këta dy dhe vazhduan rrugën për në Mekë. Ndërsa Ibën Omeri dhe ibën Abasi pas disa ditësh ia dhanë besën në Medinë. (Tabrij: 5/231, Dinuri: 2/3-4)

Me të arritur në Mekë, ibën Zubejrit dhe Husejnit r.a. i dolën në krah shumë ithtarë dhe kështu filluan negociatat midis palëve. Derisa po negociohej, historianët kanë përshkruar disa përleshje të armatosura midis tyre, por që të gjitha ato konsiderohen përleshje të çastit dhe të vogla. Në këtë gjendje paqëndruesh-

0-64 h.)

mërie në Mekë, Huseinit r.a. i vinin letra pareshtur nga Kufja. Prej tij kërkohej që të shkonte te ta, për t'i dhënë rezistencës pamje më serioze. Sa për ilustrim zgjedha njëren prej shumë letrave:

Për Husejnin, birin e Aliut

Nga Sulejman ibën Sadr, nga Musejeb dhe Refaatu ibën Shedad dhe ithtarët e tyre prej besimtarëve dhe muslimanëve të banorëve të Kufës.

Lavdi Allahut i Cili e theu armikun tënd të fuqishëm dhe të urryer! Ata që përçanë umetin dhe ua morën të drejtat u poshtëruan. Ata po vazhdojnë duke urdhëruar veprime, të cilat janë të papëlqyera për ne. Vranë më të mirët nga ne, ndërsa mbetën të këqijtë. Shkretuan ashtu siç u shkretua fisi Themud. Ne nuk kemi Imam, prandaj na urdhëro, mbase me ty do të bashkohemi edhe më shumë dhe do të udhëzohemi. Nu'man ibën Beshiri vazhdon të qëndrojë në kështjellë, ndërsa ne nuk bashkohemi rreth tij, e as nuk dalim të luftojmë me të. Nëse mësojmë se ju do të vini, ne do ta nxjerrim atë menjëherë nga Kufja dhe, kështu do të marshojmë drejt Shamit dhe Selam. (Dinuri:2/4, Taberi: 5/237)

Letrat e shpeshta sikur e obliguan Husejnin që të mendonte më seriozisht

për banorët e Kufës, të cilët ia kishin vrarë babanë dhe e kishin tradhtuar vëllanë e tij, Hasanin. Për ta bindur veten, Husejni do ta dërgonte djalin e axhës së tij, Muslim ibën Akilin, për të vëzhguar dhe studiuar gjendjen. Në këtë kohë, prefekt i Kufes ishte Nu'man ibën Beshir (sahabij). Kur këshilltarët e tij mësuuan se në Kufe ka mbërritur ibën Akili, i thanë që të merrte masa ndaj tij, por, ai nuk e bëri duke e neglizhuar atë dhe, në një hutbe të xhumasë ai e këshilloi popullin që të mos merren me thashetheme dhe të mos e thyejnë besën e dhënë, sepse do t'i luftonte deri në fund në emër të Allahut.

Mirëpo Abdullah ibën Muslim ibën Seid el Hudarij i tha se fjalët duhen vërtetuar në vepër, përndryshe po tregohej i dobët. Ndërsa ai i tha: Më mirë për mua të jem i dobët e i udhëzuar tek Allahu se sa i fuqishëm dhe mëkatar tek Ai". Kjo fjalë bëri që ai të shkarkohet nga detyra, sepse Kalifit i shkuan një mal me letra kundër tij dhe, në vend të tij, Jezidi vendosi përbindëshin Ubejdullah ibën Zijadin, i cili ishte prefekt i Basrës. Tani ai u bë edhe prefekt i Kufes. (Taberi: 5/ 234)

Gjatë këtij tranzicioni, Muslim ibën Akilit ia dhanë besën se do ta njohin Husejnin për Kalif më shumë se 12 mijë, sipas disa historianëve, ose 30 mijë sipas disa të tjerëve. Mirëpo me të arritur Ubejdullah ibën Zijadi atje, shumica e tyre e thyen besën për shkak se e dinin se ishte një tiran i lindur. Ibën Akili nuk

ishte informuar se populli kishte lëvizur nga premtimi. Ai vazhdonte të besonte se populli është i vendosur se e duan Hysejnin r.a. për të parin e tyre, dhe, pa u hamendur fare i shkoi letër Hysejnit r.a. dhe prej tij kërkoi të nisej sa më parë të jetë e mundur.

Ndërkohë Ibën Zijadi, pasi u informua mirë me situatën në Kufe, filloi ndjekjen e Ibën Akilit, derisa një ditë e kapi në befasi në shtëpinë e Hani ibën Urves. Atë dhe Hanin e dërguan në rezidencën e Ubejdullahit dhe i mbytën pa u hamendësuar. Mirëpo pak para se të vdiste ibën Akili kërkoi nga Amër ibën Seidi që t'ia linte një amanet. Mendja tij sikur i tha se ai ishte njeriu më i përshtatshëm që t'ia përcillte amanetin sekretet të tij, për shkak se ishte kurejshit. Kur ai iu afrua, ibën Akili i tha: sytë nuk më panë asnjë kurejshit tjetër përveç teje, prandaj ma ke kujdes Husejnin birin e Alisë, i cili është nisur për në Kufe me familjen e tij. Ai e goditi rëndë si i tërbuar dhe prej asaj goditje ai vdiq. I zemëruar Ubejdi i tha: Ç'bëre ashtu me djalin e axhës tënd? Ndërsa ai i tregoi sekretin, i tha: "Hesht për këtë informacion, se vAllahi po u mor vesh do të vras!" (Dinuri:2/5, Taberij: 5/ 254)

Dalja e Husejnit r.a. nga Meka

Derisa Ibën Akili po qëndronte në Kufe për të studiuar situatën nëse do të ishte në dëm ose në dobi të Husejnit, ky

i fundit psikikisht ishte përgatitur për udhëtim. Ai vetëm po priste sinjalin e Ibën Akilit, i cili i erdhi pozitivisht. Kur Ibën Abasi mësoi për udhëtimin e mundshëm të Husejnit r.a., e këshilloi për disa ditë me radhë që të mos shkonte atje se, banorët e Basrës dhe të Kufes qenë ata që ia vranë babanë dhe e tradhtuan vëllanë e tij.

Historianët na kanë sjellë letërkëmbime të ndryshme nga shumë transmetues të kohës së tij, dhe, përshkrime të shumta të cilat tregojnë se Husejni r.a. ishte këshilluar që të mos shkonte në Kufe, mirëpo ai ishte këmbëngulës. Ai ishte për ndryshime politike, të cilat ishin krijuar nga Muavia, tani më i vdekur. Ishte rast ideal për ndryshime rrënjësore, prandaj kishte vlerësuar se duhej të shkonte.

Nga shumë përshkrime është një thënie që më duhet ta theksoj këtu, e që gjendet në historinë e Taberit, i cili ka sjellë mbi 150 faqe të shkruara vetëm për këtë periudhë kohore. Ibën Abasi i thotë Husejnit r.a.: “Mos dëgjo Ibën Zubejrin për të shkuar në Kufe, sepse ai do që Hixhazi të mbetet nën udhëheqjen e tij. Ai nuk ka asnjë mundësi të qëndrojë në krye të Mekës derisa ti je këtu”. Husejni e kishte kuptuar qëllimin e Ibën Zubejrit, mirëpo ai ishte i vendosur të shkonte në Kufe. Për këtë arsye i tha Ibën Abasit: “Nuk ka dhuratë më të mirë t’i jepej atij në këtë dynja se sa dalja ime nga Hixhazi për të shkuar në Irak.” (Shelebi: 2/198)

Ibën Abasi e shihte Hixhazin si qendrën kryesore që mund t’i bëhej rezistencë emevitëve, mirëpo, edhe pas këtij sugjerimi Husejni r.a. vendosi të shkonte në Kufe. Në fakt, Taberiu na thotë edhe se Ibën Zubejri i ka kërkuar Husejnit të qëndronte në Mekë dhe se ai do t’ia jepte besën atij, mirëpo Husejni e kishte refuzuar. Ai mendonte se shkuarja e tij në Kufe do të ngjallte shpresat edhe më shumë për fitore.

Si këshillë të fundit, Ibën Abasi kërkoi prej tij që mos ta merrte me vete tërë familjen se ai shihte një masakër të vërtetë. “Nuk dua që familja jote ta shohë vrasjen tënde siç e panë familjarët e Osmanit r.a. vrasjen e tij, sepse do të ishte një vuajtje e madhe për ta. Përfundimisht Husejni r.a. do të niset për në Kufe, ditët e fundit të vitit 60-të hixhri, së bashku me gratë, fëmijët dhe me shërbëtorët e tij, si dhe vëllezërit e Ibën Akilit që në total përbënin 92 persona.

Në rrugë e sipër, takoi në një vend-

pushim një poet të njohur për kohën, i cili po vinte nga Kufja. E pyeti për situatën atje, ndërsa ai i tha se ke qëlluar njeriun e duhur: “Eh, zemrat e njerëzve janë me ty, mirëpo shpatat janë me emevitët. Gjykimi vjen nga qielli, ndërsa Allahu bën atë që do”. “Vërtet Allahu bën atë që do”, - i tha dhe vazhdoi rrugën. Më pas takoi edhe disa të tjerë nëpër vendpushime të ndryshme dhe të gjithë tregojnë se e kanë këshilluar të mos vazhdonte rrugën, derisa edhe Bekri bën Thealebe el Esedij i tregoi për vrasjen makabre të Muslim ibën Akilit, mirëpo ai do të vazhdonte rrugën edhe pas të gjitha këtyre informacioneve.⁴

Vrasja e Husejnit r.a.

Në anën tjetër, Ubejdulla ibën Zijadi zgjodhi Omer ibën Sead ibën Ebi Vekas njërin, prej djemve shumë të dashur të Pejgamberit s.a.v.s. në krye të ushtrisë prej 4 mijë ushtarëve, për ta kapur Husejnin, birin e të bijës së Resulullahit s.a.v.s. Sa kaloi Husejni r.a. el Kadisijen u informua se Omeri ishte në kërkim të tij, por tani çfarëdo ndryshimi nga vendimi i tij, do të konsiderohej disfatë.

Në vendin e quajtur Vadi Sibaë Husejni ishte ulur pranë një pusi kur u pa me ushtrinë e Omerit. Ata i kërkuar ujtë dhe ai filloi t’ua mbushte ushtrisë së Omerit strajcat me ujë, dhe kështu filluan edhe bisedimet midis tyre. Ata kërkuar prej Husejnit që të shkonte me ta. Kur arritën në një vend që quhej Ker-

bela, Husejni pyeti se si quhej ky vend, i thanë Kerbela, ai tha: “Hë, Kerb Bela!” (vend pikëllimi dhe sprove)!

Në këtë vend ndaluan për të pushuar. Husejni kërkoi ujë për të pirë, mirëpo Shemër ibën Xhewshen refuzoi t’i jepte ujë një ‘reaksionari’. Ndërsa Abas ibën Alia i tha Husejnit e drejta jonë është të luftojmë, u ngrit, hipi kalit dhe vrapoi deri tek një pus për të pirë ujë. Kështu vepruan shumica e ‘reaksionarëve’. Omeri nuk ndërmori asnjë veprim pa lejen e Ubejdullahit. Derisa situata filloi të dalë jashtë kontrollit, Hysejni i tha Amrit: “Zgjidh njërën prej tri propozimeve të mia:

1. Më liro dhe të kthehem andej nga kam ardhur
2. Më dorëzo tek Ubejdullahi dhe ai të bëjë me mua ç’të dëshirojë dhe,
3. Më mundëso të luftoj deri në vdekje

Omeri propozimet e Huseit r.a. a dërgoi Ubejdullahit përmes Shemër ibën Xhewshit. Nga frika se Husejni r.a. do t’ia zinte postin atij, ai ia ktheu përgjigjen: “Nëse pranon që ta vendosë dorën e tij në dorën time le të vijë, nëse jo, vriteni”. Ndërkohë Shemrit i kishte thënë gojariisht nëse refuzon Husejni r.a., atëherë ki kujdes se ka mundësi që Omeri të mos e bëjë, prandaj bëje ti, se do të vendos në vendin e tij.

Siç e do zakoni musliman, netët, Husejni r.a. i kalonte me familjen e vet ndaras nga ushtria e Omerit. Ndërsa ky i fundit një ditë dërgoi tridhjetë ushtarët

e tij kurejshit për t'i treguar përgjigjen e Ubejdullahit. Kur Husejni r.a. mësoi për formën e dorëzimit të tij, u betua se një gjë të tillë nuk do ta bënte kurrë. Pa asnjë hamendje të gjithë ushtarët u rreshtuan përkrah tij, pra, në mbrojtje të Husejnit r.a..

Përgjigjja e Husejnit r.a. e vendosi Omerin në pozitë të palakmueshme, sepse ai kishte të bënte me nipin e Pejgamberit s.a.v.s., i cili ishte shumë i dashur ndër të gjithë muslimanët, me përjashtim të elitës politike që frikoheshin për pozitën e tyre. Kështu u hap mundësia e betejës në të cilën u vranë të gjithë ushtarët, të cilët dolën në mbrojtje të Husejnit r.a. dhe shumica dërmuese e familjes së Husejnit r.a., ndërsa vetë Husejnit r.a. morri 33 goditje me thikë dhe në fund ia prenë edhe kokën. Kjo ndodhi në ditën e dhjetë të muajit Muharrem 61 h.

Trupi i Husejnit mbeti në vend, ndërsa koka, djali i tij i sëmurë, Alia, disa gra dhe fëmijë që mbetën gjallë i dërguan tek Ubejdullahi. Të vrarët në atë betejë të familjes së Hashimitëve, gjegjësisht të Alit r.a. ishin: 1. Husejn ibën Ali, 2. Abas ibën Ali, 3. Uthman ibën Ali, 4. Ebu Bekër ibën Ali, 5. Xhafer ibën Ali dhe nëna e tyre, pastaj u vra, 6. Ibrahim ibën Ali dhe nëna e tij, pasta u vra, 7. Abdullah ibën Ali dhe pesë djemtë e Ibën Akilit, 8. dy fëmijët e Abdullah ibën Xhaferit Awn dhe Muhamed, 9. tri të tjerë nga famija e Benu Hashimit

dhe gra prej grave të tyre në mesin e të cilës ishte edhe Fatime e bija e Husejnit të birit të Alisë. 10. Në mesin e tyre ishte edhe Muhamed ibën Ali dhe fëmijët e Xhaferit dhe Muhamed ibën Husejn ibën Ali.

Ubejdullahi kur e pa djalin e Husejnit dha urdhër që edhe ai të vritet, mirëpo përballë tij doli Zejnebja dhe i tha: "Pa më mbytur mua, kurrën e kurrës nuk keni për ta mbytur". Gjesti i saj sikur e ndryshoi atmosferën vrastare dhe Ubejdullahi iku duke dhënë urdhrin tjetër që të gjithë të dërgohen në pallatin e Kalifit në Damask.

Koka e Husejnit r.a.

Bazuar në literaturën që e ka shfletuar Dr. Ahmet Shelebi themi se nuk ka argumente të sakta se ku mund të jetë varrosur koka e tij, sepse kjo do një ekspertizë të gjerë, dhe në fund edhe ajo është pak e besueshme. Mirëpo ajo që na shpie deri te vendi më i saktë është analiza logjike:

1. Ashtu siç e kërkon zakoni islam, koka e tij mund të jetë varrosur me trupin e tij në Kerbelā, por kjo mundësi ka mund t'iu ikë nga dora për shkak se Ubejdullahi e ka dërguar atë në Damask te Jezidi, dhe, kur ai e ka parë atë ka mundur ta ketë varrosur.
2. Nuk duket e logjikshme që Jezidi të ketë urdhëruar që kokën ta merrte familja e tij, për ta varrosur në Medinë, sepse atje do të shkaktoheshin trazira të mëdha. S'do mend se secili njeri që do të kalonte pranë varrit të kokës së tij, do të thoshte se kjo është koka e nipit të Pejgamberit s.a.v.s. dhe kështu do të rritej rezistenca.
3. Gjithashtu nuk duket e logjikshme që ta kishte varrosur në Damask për shkak se nuk do të pranonin familja dhe simpatizantët e tij të keqtrajtohej koka e tij. Sipas të gjitha gjasave, këto shkaqe të lartpërmendura kanë bërë që të gjenin një vend neutral për ta varrosur, dhe, vendi më i përshtatshëm ishte në vendin e quajtur Askalan në Palestinë. Më pas, tregon historia se kur në pushtet erdhën Fatimitët ata e sollën kokën e tij në Kajro. Abasidët kështu kishin vepruar edhe me shumë trupa të tjerë që kishin vdekur nëpër vende të ndryshme të Afrikës e që i përkisnin familjes së Pejgamberit s.a.v.s. Ai i cili e ka vizituar Kajron, e di fare mirë varrin e kokës së Husejnit që gjendet në xhaminë e madhe të Husejnit r.s., në qendër të Kajros.

Familja e Husejnit në Egjipt

Sapo arritën në Damask i vendosën në xhaminë e madhe emevite, në të cilën Jezidi u mbajti një fjalim xhematit dhe familjes së tij. Të gjithë qanë, qau edhe vetë Kalifi. Mirëpo sa ishte i singërtë loti i tij, do të mësojmë në ahiret. Ndërsa ne si njerëz, pikëllimin e tij do ta kishim besuar sikur ai të jepte urdhër për ndëshkimin e të gjithë atyre që dhanë urdhër për ta vrarë nipin e Pejgamberit, mirëpo ai nuk e bëri asnjëherë këtë.

Të mbeturit ishin gra e fëmijë, ishin ata që kishin parë se si po iu vriteshin më të afërmit e tyre. Të traumatizuar siç ishin ata, vajza e Husejnit, Rukija, e cila ishte rreth katër vjeç, vdes nga ankthet dhe përjetimi i Kerbelasë. Kjo e shtyri Jezidin që të kërkonte nga këshilltarët e tij të gjenin mënyrën më të mirë të mundshme për t'i stabilizuar ata. Zgjidhja përfundimtare prej tyre doli të jetë që familja e tij të dërgohej në Medinë dhe të jetojnë jetën e tyre.

Mirëpo, Zejnebja, motra e Husejnit ishte një grua me kulturë të lartë dhe shumë e arsimuar. Shtëpia e saj në Medinë u bë fole e të gjithë atyre që mendonin t'i kundërviheshin emevitëve. Kur prefekti i palëvizjet e reja të medinasve, e informoi Kalifin prej të cilit kërkoi zgjidhje. Përgjigjja e kalifit ishte që të nxirreshin edhe nga Medina dhe të shkonin nga të dëshironin. Për sigurinë dhe mbështetjen e tyre zgjodhën Egjiptin, si vendin më të përshtatshëm. Atje Alia r.a. kishte përkrahës të shumtë dhe shtëpia e saj edhe atje u konsiderua si celulë e rezistencës së egjiptianëve, të cilët pas gjashtëdhjetë vjetëve arritën që ta rrëzojnë dinastinë emevite, për të ardhur në pushtet abasidët, pasuesit e axhës së Pejgamberit s.a.v.s., Abas ibën Abdul Mutalib. ■

1 Kalifi i pestë ishte Hasan ibën Ali, mirëpo në këtë kohë, e shpalli veten për kalif edhe Muavije ibën Sufjan. Mbase na jepet e drejta të themi se Muavia konsiderohej kalifi i pestë por duke ia shtuar edhe një A. Me të dhënë dorëheqjen Hasani, umeti u ribashkua sërish dhe kështu Muavia mbeti Kalifi i vetëm dhe i pesti me radhë.

2 Kundërshtarët: Hysejini i biri i Alit r.a., Abdullah i biri i Abasit, Abdullah i biri i Omerit dhe Abdullah i biri i Zybejrut.

3 Janë theksuar 700 ensarë dhe muhaxhirë sepse ishin personalitete që kishin dhënë kontribut të jashtëzakonshëm në ngritjen e vetëdijes së muslimanëve, si dhe janë theksuar edhe 80-të sahabij, të cilët ishin gjithashtu personalitete që kishin të bënin me Pejgamberin s.a.v.s. dhe disa prej tyre ishin pjesëmarrës në betejën e parë të Bedrit. Nga kjo ditë nuk mbeti gjallë asnjë luftëtar i Bedrit.

4 Për vendosmërinë e tij janë marrë shumë analistë dhe psikologë. Asnjëri prej tyre nuk thotë se ka mundur të ketë qenë i sëmurë psikik, përkundrazi shumica e tyre vlerësojnë vendosmërinë e tij për ndryshime dhe vrasja e tij u bë burim i shumë besimtarëve për ta rrëzuar dinastinë emevite.

Perëndimi ka shansin për të krijuar një tregim të ri me botën arabe

Trazirat në Lindjen e Mesme i ofrojnë SHBA-së dhe BE-së një mundësi për të ndryshuar qasjen e tyre të dështuar në regjion

John ESPOSITO

Ndryshimet e fundit në botën arabe ofrojnë mundësi të reja për rindërtimin e marrëdhënieve arabo-perëndimore. Sfida për politikbërësit amerikanë dhe evropianë është që të ndërtojnë një kornizë të re për të zëvendësuar paradigmen e dështuar që ishte e bazuar në mbështetjen e regjimeve autoritare dhe "ekscepsionalizmit demokratik" në botën arabe dhe islame.

Ata duhet të lëvizin përtej politikave që barazonin mbrojtjen e interesave kombëtare me stabilitetin e regjimeve dhe që udhëhiqeshin më shumë nga frika e së panjohurës se sa mbështetja për parimet perëndimore të vetë-përcaktimit, demokracisë dhe të drejtave të njeriut. Kjo politikë, atraktive për aleatët autoritarë dhe elitat e tyre të ngulitura, ushqyen anti-amerikanizmin dhe anti-perëndimin, frikën e intervenimit perëndimor, pushtimin, zaptimin dhe varësinë.

Raporti i Gallup-it *Egjypti prej Tahririt në tranzicion*¹, ofron gjetje të rëndësishme për marrëdhëniet arabo-perëndimore, duke diskredituar kështu urtësinë e vjetër konvencionale që regjimet autoritare janë një mburojë e nevojshme kundër triumfit të islamistëve, "Iranëve të tjerë" dhe imponimit të shteteve islame.

Raporti i Gallup-it nënvizon nevojën për një tregim të ri dhe nivelin në të cilin historia e ndikimit ose e ndërhyrjes në politikën arabe ka dështuar dhe ka mbjellë farat e mosbesimit. Dy të tretat e egjiptianëve të anketuar mendojnë se Shtetet e Bashkuara do të mundohen të ndërhyjnë në të ardhmen politike të Egjiptit si kundërshtues të lejimit të vendasve që të vetëvendosin. Një numër i njëjtë i të anketuarve nuk pajtohen se Shtetet e Bashkuara janë serioze rreth përkrahjes së sistemeve demokratike të qeverisë në rajonin e tyre.

Pra, egjiptianët, veçanërisht ata, të cilët më së shumti i admirojnë parimet demokratike të Amerikës, dëshirojnë ta krijojnë të ardhmen e tyre në mënyrë të pavarur. Gati 90% e egjiptianëve, të cilët i shohin SHBA-të si model politik për

vendin e tyre, e kundërshtojnë ndihmën e Shteteve të Bashkuara ofruar grupeve politike të vendit të tyre. Ndoshta si pasojë e kësaj, 52% e egjiptianëve e kundërshtojnë pranimin e ndihmës ekonomike si tërësi - 43% prej tyre besojnë se Egjipti duhet të shikojë modelin e SHBA-ve të demokracisë.

Ashtu siç ka raportuar edhe *Zogby International*² në sondazhin e fundit për Institutin Arabo-Amerikan, larg nga të parit e SHBA-ve si udhëheqës, vendet arabe të anketuara kanë konsideruar 'ndërhyrjen e SHBA-ve në botën arabe' si pengesën më të madhe për paqe dhe siguri në Lindjen e Mesme (61%), pothuajse e lidhur me okupimin e vazhdueshëm të tokave palestineze (60%).

Po autokratët arabë dhe shqetësimi i gjatë i qeveritarëve për përkrahjen e përhapur për 'Iranët e tjerë'? Kryengritjet kanë nxjerr në shesh një lëvizje të plotë pro-demokratike, e cila nuk udhëhiqet nga një ideologji e vetme ose nga ekstremistë fetarë. Ajo çka ka ndodhur nuk është përpjekje për një pushtim islam, por një thirrje e gjerë për reforma.

Kështu për shembull, ndonëse shumica dërrmuese e egjiptianëve e pranojnë rëndësinë e Islamit në jetën e tyre, praktikisht ata nuk kanë asnjë interes (1%) në modelimin e sistemit të tyre politik në Republikën Islamike të Iranit

ose në ndonjë teokraci. Shumica e egjiptianëve (69%) mendojnë se udhëheqësit fetarë duhet të kufizohen në një rol këshillimor për autoritetet qeveritare.

Pra, gjithashtu, rrymat qendrore islamiste janë pjesë e gjeneratës së shumëlojshme të rinisë arabe dhe të reformuesve të tjerë, të cilët janë të bashkuar në dëshirën për të përmbysur autokratët e ngulitur dhe për të themeluar qeveri më demokratike. Duke iu përshtatur realiteteve politike të shoqërive të tyre në Egjipt, Tunizi, Jordani dhe në vendet e tjera arabe, ata janë bërë pjesë e një tabloje më të gjerë. Ata e refuzojnë vizionin ekstremist të imponimit të një shteti islamik dhe përqafojnë procesin elektoral demokratik dhe pluralizmin politik.

Përveç kësaj, përkundër barazimit të të gjithë islamistëve me anti-amerikanizmin, analiza e Gallup-it raportoi se përkrahësit e Vëllazërisë Muslimane janë pak më premtues (25%) sesa populli i përgjithshëm (18%) që të miratojnë udhëheqjen e SHBA-ve.

Qeveritë arabe më populiste do të jenë më të pavarura dhe më kritike në afrimin e tyre me Izraelin. Derisa në mënyrë të palëkundur garantojnë sigurinë e Izraelit, SHBA-të dhe BE-ja duhet ta lejojnë Benjamin Netanjahun që ta ndiejë izolimin në rritje të Izraelit në komunitetin ndërkombëtar.

Përgjigjet e SHBA-ve dhe e BE-së, që i janë dhënë Netanjahut dhe obstrukcionizmit të Izraelit dhe përçmimit të demokracisë dhe të drejtave të njeriut, janë kritike për besueshmërinë dhe raportet me qeveritë e reja.

Revista 'Paqja' ka të drejtën legjitime të botimit të këtij shkrimi ngase ka arritur marrëveshje personalisht me prof. Esposito për publikimin e shkrimeve të tij në revistë.

Përktheu: Osman D. GASHI

¹ Për më tepër për sondazhin mund të vizitoni lidhjen: <http://www.gallup.com/poll/148133/Egypt-Tahrir-Transition.aspx> (shikuar më 11.10.2011)

² Për më tepër për sondazhin mund të vizitoni lidhjen: <http://www.aaiusa.org/page/-/Polls/ArabAttitudes-2011.pdf> (shikuar më 11.10.2011)

Lufta që (s')ia vlente

Një në tre amerikanë që kanë shërbyer në Ushtrinë e Shteteve të Bashkuara pas ngjarjeve të 11 shtatorit, mendojnë se nuk ia vlente të luftojnë në Irak dhe Afganistan. Pas 10 vjet konfliktesh, Amerika, - thonë ata, bën mirë të fokusohet më shumë te problemet e veta të brendshme sesa t'i kushtojë kaq shumë vëmendje politikës së jashtme. Rezultatet e sondazhit të opinionit, të publikuara së fundmi, evidentojnë një dilemë të hershme për administratën Obama dhe Kongresin, të cilët po mundohen të reduktojnë deficitet e mëdha buxhetore të qeverisë e të rishikojnë prioritetet e mbrojtjes, duke ruajtur njëkohësisht mbështetjen e publikut për një përfshirje në të dy vendet në fjalë. Shifrat nuk janë në favorin e tyre. 4.500 ushtarë amerikanë kanë gjetur vdekjen në Irak që nga fillimi i konfliktit dhe në Afganistan, bilanci i humbjeve është 1.700. Sa për koston e të dyja luftërave, që prej sulmeve terroriste të 11 shtatorit, ajo ka arritur nivelin e 1 trilionë dollarëve. Në Afganistan, ku konflikti nisi me pushtimin e udhëhequr prej Shteteve të Bashkuara, 7 tetorin e vitit 2001, janë rreth 98.000 trupa amerikane. Gjatë fushatës së tij për presidencën e Amerikës në 2008-n, Obama lansoi idenë e tërheqjes nga Iraku dhe Afganistani, një iniciativë tashmë e vënë në brazdë. Sondazhi dille gjithashtu në përfundimin se veteranët ishin të lëkundur kur iu kërkua të bënin një krahasim mes dy luftërave, por pjesa më e madhe rezultuan pozitive për Afganistanin, ku konflikti ka qenë më pak vdekjeprurës për forcat amerikane. Më 7 tetor të vitit 2001, sulmet e para ajrore të NATO-s goditën Kabul. Një korrespondent reflekton rreth luftës dhe sesi ajo ka ndryshuar Afganistanin dhe pushtuesit e saj dhe nëse në të vërtetë ia vlente "barra qeranë". Si rregull i përgjithshëm, sa më shumë kohë një i huaj të kalojë në Afganistan, aq më shumë do të bie në depresion. Edhe pse nuk ka shumë të huaj që mund të krenohen me përvojën shumëvjeçare, ndërsa 'këtu aventura përëndimore që prej një dekade i ka kaptandisur ushtrinë e diplomatët, punëtorët ndihmës dhe personelin për zhvillim, më se të trishtuar. Vështirë që një bisedë të fillojë pa një shaka që përbëhet

prej një humori të hidhur, lidhur me dështimin e fundit të misionit të NATO-s. Secili prej tyre ka një arsye të veçantë për t'u pikëlluar. Ende nuk duken shkëndija shprese në një kohë kur po luftohet për të bërë të pamundurën, pikërisht në një vend ku vit pas viti talebanët kanë udhëhequr, forcuar e zgjeruar kryengritëse, duke e bërë të vështirë për të lëvizur stafin në mënyrë të sigurt. Rrallë ka ndonjë javë, kur zyrtarët e të drejtave të njeriut janë të "qetë" në lidhje me situatën atje: ndoshta zbulimi i një video, të një dënimi me gurë nga talebanët ose zbulimi se qeveria afgane është duke kryer akte të dhunshme, pra duke abuzuar me të burgosurit. Dhe trupit diplomatik i duhet të merret me iritimet e përditshme, për t'u "kuptuar" e marrë vendime me një qeveri të kryesuar nga Hamid Karzai. Ishte sjellja e tij gjatë zgjedhjeve presidenciale të 2009-së që bëri shumë njerëz të preknin kulmin drejt rrugës së dëshpërimit: një milion vota të rreme dhe një mosmarrëveshje pas votimit, e cila u zvarrit për muaj me radhë. Zgjedhjet e vendit pas-2001-it kanë rezultuar në rritjen e mashtrimit dhe rënien e pjesëmarrjes në zgjedhje. Ekspertët perëndimorë të zgjedhjeve, janë ata që zakonisht dëshpërohen më shumë. Shumë afganë nuk ndihen të gatshëm të shohin ndonjë rrugëdalje, veçse një të ardhme të zymtë. "Edhe pse ushtarët e huaj priren të jenë më shumë optimistë, në vitet e fundit ka pasur një venitje të dukshme të zellit të tyre. Në ditët e sotme nuk është e vështirë për të gjetur ushtarë amerikanë duke marrë pjesë në disa prej operacioneve më am-

bicioze dhe të sofistikuara kundër kryengritjeve, operacione të patentuara ndonjëherë, duke dështuar ose duke mos i dhënë rëndësi arsyes se këtyre operacioneve. Ushtarë me të vjetër në detyrë janë shpesh më shumë të gatshëm të pranojnë logjikën e një strategjie të madhe, që në këtë rast është "menaxhimi" i Afganistanit për të mbajtur Amerikën e siguritë duke parandaluar Afganistanin për t'u bërë edhe një herë një xhihadist i lirë. Por pas tre a katër "turnesh" në Irak dhe Afganistan shumë veta thonë se janë të lodhur dhe me zgjatjen 12-mujore dhe stresin që kjo ka krijuar ndaj jetëve të familjeve të tyre. Me një humor më të zymtë se kurrë, a ka ndonjë arsye të mendojmë se aventura në Afganistan mund edhe të mos përfundojë në dështim? Listat e pafund që përdoren për të përgjuar situata të rrezikshme "treguan" se stinët e luftës (verat) janë duke u bërë më intensive çdo vit e më tepër. Vetëm këtë vit gjërat ishin pak më ndryshe. Për herë të parë kjo verë është vendosur të jetë më pak vdekjeprurëse se e verës së fundit. Këto përfitime janë kompensuar pjesërisht nga rritja e dhunës në lindje, ku NATO ka kthyer vëmendjen e saj dhe në të gjithë vendin, gjërat janë shndërruar për më mirë. Ndoshta me shikim të parë nuk mund të duket ose konsiderohet ndonjë arritje e madhe, por pas kaq shumë vitesh sforcimi i pamëshirshëm i kryengritjeve të ndryshme torturuese afgane, është një arritje e jashtëzakonshme. Numrat e (sulmeve) janë ende të larta, por prirja dhe drejtimi konsiderohet i pagabueshëm. Çdo vit ka një rritje

dramatike të dhunës dhe tani është duke u parë e kundërta. Transformimi i misionit amerikan në Afganistan në vitet e fundit me siguri ka qenë mbresëlënës. Selia e misionit të NATO-s dukej dhe ndihej si një kamp pushimi veçanërisht kozmopolit, me një bar të mirë. Amerikanët të “çmuar” që endeshin përreth ishin pak, por evropianë kishte nga çdo komb i mundshëm, duke përfshirë edhe vendet me trupat e një kontributi të vogël. Pas përmbysjes së “mrekulueshme” e të shpejtë të qeverisë së talibanëve në fund të vitit 2001, dhe ‘gositjes’ së Irakut, amerikanët mendonin se është më mirë të këtë më pak se 30.000 trupa në Afganistan. Komandanti i trupave britanike në Helmand, një krahinë të madhe që prodhon opiumin më shumë se çdo vend tjetër në botë, ka pranuar se përpjekjet e forcave të tij ishin thjesht një “praktikë”, derisa amerikanët të mund të ri-angazhoheshin. Gjenerali amerikan i ngarkuar me këtë detyrë nuk ishte i bindur dhe publikimi shkatërroi idenë e militantëve, ndërsa ambasadori i Uashingtonit vazhdoi me anë të besimit se “talebantët janë e vetmja mënyrë për të kapur talebantët “ose” i “vetmi taliban i mirë është ai që nuk përbën rrezik”. Dhe idetë e guximshme janë asgjë pa fuqinë e zjarrit amerikan. Amerikanët e morën shumë seriozisht misionin e vitit 2009 me një komandant të ri në detyrë, Stanley Mc- Chrystal. Forcat Speciale të operacioneve, sidomos sulmet e natës të drejtuara kundër kryengritësve të nivelit të mesëm, u rritën shumë. “Ne kurrë nuk kemi qenë më mirë sa kaq në heqjen e njerëzve të këqij jashtë fushës së betejës”, - thotë John Nagl, një ekspert amerikan kundër kryengritjeve. Përpjekje serioze ishin bërë

duke u orvatur për të trajnuar një gjysmë ushtrie afgane kompetente për të riparuar burgjet e vendit. Një ekip u krijua në përpjekje për të ndihmuar kryengritësit e për t'i bindur të hedhin poshtë armët e tyre, por deri më tani me një efekt ose rezultat shumë të vogël. Selia e vogël e përgjithshme e gjeneralit Mc- Chrystal në Kabul pati një ndjesi ndryshe. Sjelljet e papranueshme të ushtarëve evropianë u kritikun ashpër. Ai gjithashtu mbylli edhe barin që i argëtonte ata. Privatisht ai theksoi se kryengritjeve u duhet rreth një dekadë për t'u mposhtur. Sipas tij, në rastin më të mirë, Afganistani ishte në vitin e dytë të kësaj përpjekjeje. Ai tha gjithashtu se fitoret ishin zakonisht të pamundura, kur armiku gëzon llojin e “adhurimit” që talebantët kanë në Pakistan. Ushtria afgane ka arritur përfitime të mëdha. Në shumë zona, logjistika dhe rifurnizimi janë ato që shqetësojnë mentorët ndërkombëtarë dhe jo, kapaciteti i afganëve “për të luftuar (të cilat janë dukshëm shumë të mira). Por këto përfitime nuk janë të mjaftueshme për dyshuesit. Kjo është pjesërisht për shkak të një mosbesimi të thellë, nga ana e komandantëve ushtarakë, të cilët kanë njoftuar dhe anuluar shumë pika thelbësore në të kaluarën. Ka shumë shembuj të tjerë të vendeve të varfra që arrijnë të mbijetojnë, të keq qeverisura nga elitat e korruptuara. Atyre thjesht nuk u duhet për të jetuar me një kërcënim ndaj ekzistencës së tyre. Pavarësisht të gjitha ankesave për Afganistanin dhe korrupsionin, problemi nuk është aq shumë qeveria, e cila me siguri është grabitqare me kohë, por më shumë pista fillestare e një ekonomie jashtë kontrollit për shkak të luftës së këputur nga fraksionet ose fiset edhe ndaj zemërimeve të grupeve të tjera.

Retorika dhe qëllimet e vitit 2001 janë zhdukur me kohë. Plani nuk është më për një shtet modern me gjykata të drejta, me një burokraci në funksionim dhe një angazhim për të drejtat e njeriut, që do të çojë në burgosjen e “kryekomandantëve”, si ende shpeshojnë shumë vëzhgues. Si tha edhe David Petraeus, askush nuk është duke u përpjekur për të bërë Afganistanin Zvicër. Dhjetë vite më pas, suksesi do të jetë thjesht kontrolli i kryengritësve, të cilët do të luftohen nga afganët të financuar nga amerikanët. Çfarë është përshkruar shpesh si një “tërheqje”, në vitin 2014, është me të vërtetë një reduktim i trupave. Trupat amerikane do të bien përsëri në nivelin e 30.000, me shumicën e tyre të përfshirë në monitorimin, këshillimin, trajnimin dhe furnizimin nga hapësira ajrore. Nuk ka dyshim që do të jetë një aktivitet shumë i veçantë i forcave speciale. Shumica jo-amerikane thjesht do të largohen. Një ushtri shumë më e zgjeruar e policisë afgane, që numëron rreth 350,000, do të duhet të marrë pjesë në operacionet më të vështira dhe të luftojë kundër një kryengritje që luhatet midis rreth 25.000 deri në 30.000 të “fortësh”. Misioni kryesor për ushtrinë dhe policinë do të fokusohet në pjesën më të rëndësishme të Afganistanit si: qytetet, në të cilat banon tashmë një numër në rritje i afganëve nga veriu, dhe më shumë në zonat rurale në jug. Dhjetë vite më vonë, Afganistani mund të shpeshojë për një gjendje në mes të mirës dhe të keqes. Ata nuk do ta kenë fundin e lumtur që e ka ëndërruar shumica e njerëzve në vitin 2001, por as nuk do ta kenë humbjen totale që e mendojnë disa.

Përzgjedhja nga “The Economist”
Arsim JONUZI

Feja, shteti dhe atdheu

Për një kohë të gjatë, unë kam ëndërruar që të shkruaj një pjesë letrare me qëllim që të përshkruaj disa zakone dhe morale të *Arnavud kavmi*-t [popullit shqiptar], jo për shkak se unë jam një prej pjesëtarëve të tij, por për shkak se unë kam qenë dëshmitar i cilësive [të tyre] patriotike, të cilat ndoshta janë të përshtatshme për t'u shfaqur në skenë, të tilla si dashuria për vatan-in [atdheun], sakrifica, besnikëria ndaj betimit, dhe përfillja e paktë për jetën. – Shemsedin Sami, 1874

George W. GAWRYCH

Shqipëria në çerekun e fundit të shekullit nëntëmbëdhjetë pasqyronte, në mënyrat e veta unike, diversitetin kulturor dhe fetar të Perandorisë Otomane. Shumica dërmuese e popullsisë ishin etnikisht shqiptarë. Shqiptarët flisnin dy dialekte të gjuhës së përbashkët dhe zotëronin, në shkallë të ndryshme, një identitet shqiptar si pjesëtarë të një “populli” ose *qavim* të dalluar, një dallueshmëri që bazohej në “etnicitet” ose *qavmijet*. Por ata gjithashtu ndaheshin në dy rajone të dalluara, secili me dialektin e vet të veçantë, strukturën e vet shoqërore, demografinë e vet lokale dhe nivelin e vet të integritetit në sistemin perandorak otoman. Përveç kësaj, secili rajon përballej me presione të ndryshme të brendshme dhe të jashtme, *Gegallik*-u (Shqipëria veriore) ishte më fisnor dhe *Toskallik*-u (Shqipëria jugore) më urban dhe pa fise. Situata komplikohesh më tej, pasi shqiptarët gjithashtu iu përkisnin tre komuniteteve të ndryshme fetare, të emëruar zyrtarisht nga qeveria otomane si *millet*-e: 70 për qind muslimanë, 10 për qind katolikë latinë dhe 20 për qind ortodoksë rumë [grekë]. Katolikët ishin të përqendruar në veri, ortodoksët në jug, ndërsa muslimanët ishin të shpërndarë anembanë Shqipërisë. Përveç kësaj, pjesa më e madhe e shqiptarëve jetonin në zona etnikisht dhe fetarisht të ndryshme, përkrah turqve, grekëve, serbëve, bullgarëve, vllahëve dhe popujve të tjerë etnikë. Të negociuarit përmes këtij labirinti kulturor, gjuhësor, etnik dhe fetar paraqiste një sfidë të madhe edhe për nëpunësit otomanë të ngarkuar me qeverisjen e rajoneve shqiptare të perandorisë, edhe për ata udhëheqës shqiptarë që u orvatën që të zhvillonin një aksion të përbashkët për qëllimet e synuara.

Në vitin 1870, Perandoria Otomane ishte një sistem politik islamik. Ideologjia zyrtare dhe idioma popullore ende fliste për *din ve devlet* ose “bashkim

Samî Frashëri (Shemsedin Sami)

të fesë islame dhe shtetit otoman”. Kështu muslimanët i përkisnin besimit të privilegjuar dhe zotëronin postet e larta në burokraci dhe mbanin monopolin e pozitave komanduese në ushtri. Shqiptarët muslimanë, nga ana e tyre, përfitonin nga ky trajtim i privilegjuar dhe kështu

ishin të integruar mirë në sistemin perandorak. Megjithatë, si anëtarë të një perandorie me diversitet etnik, fetar dhe gjuhësor, shqiptarëve, pavarësisht nga besnikëritë dhe identitetet personale, iu desh të mësonin të jetonin së bashku dhe të bashkëpunonin, ose së paku të bashkë-

jetonin me komunitete të tjera etnike dhe religjioze si qytetarë të shtetit otoman. Shqipëria, në të vërtetë, zotëronte një shoqëri komplekse në vigjilje të zgjimit politik shqiptar.

Drama shqiptare

Në 1847, Fraşerli Şemseddin Sami Bej (1850-1904), gjithashtu i njohur si Shemsedin Sami Bej Frashëri, shkroi dramën *Besa jahud Ahde Vefa* (Fjala e nderit apo Besnikëria ndaj betimit) rreth bashkatdhetarëve të tij shqiptarë. Idetë që u shprehën në këtë dramë, mënyra e paraqitjes së saj në skenë dhe historia e shfaqjes së saj zbuloi shumë rreth vitalitetit të tolerancës dhe bashkëveprimit të përbashkët në ish-Perandorinë Otomane. Në hyrjen e saj, të botuar në vitin 1875, Shemsedin Samiu deklaroi qartë arsyet e tij për shkrimin e dramës. Fjala e tij e shkruar hapi një kapitull të ri në teatrin otoman për shqiptarët. Ashtu si thoshte Shemsedin Samiu:

Për një kohë të gjatë, unë kam ëndërruar që të shkruaj një pjesë letrare me qëllim që të përshkruaj disa zakone dhe morale të *Arnavud Kavmi*-t [popullit shqiptar], jo për shkak se unë jam një prej pjesëtarëve të tij, por për shkak se unë kam qenë dëshmitar i cilësive [të tyre] patriotike, të cilat ndoshta janë të përshatshme për t'u shfaqur në skenë, të tilla si dashuria për *vatan*-in [atdheun], sakrifica, besnikëria ndaj betimit, dhe përfillja e paktë për jetën.

Shemsedin Samiu, një intelektual i shquar shqiptar, bëri të qartë se ai synonte që nëpërmjet dramës së tij t'i jepte publikut një vlerësim të "moralëve dhe zakoneve të shqiptarëve që përbëjnë një pjesë integrale të kombit të madh islamik dhe që janë pjesëtarë të shtetit otoman."

Shemsedin Samiu shpreh një arsye të dytë për shkrimin e *Besa jahud Ahde Vefa*. Sipas tij, "vlerat dhe moralët e huaja" e kishin sunduar teatrin otoman në dëm të "vlerave morale e kombëtare" të vetë perandorisë [ahlak-i millije]. *Besa jahud Ahde Vefa* do ta korrigjonte këtë mungesë letrare, duke u mbështetur në traditat dhe vlerat vendase për temën e saj. Përveç dy qëllimeve të tij të shpallura, autori shqiptar kishte edhe një qëllim të fshehtë. Nëpërmjet dramës së tij, ai dëshironte gjithashtu të nxiste zhvillimin e vetëdijes kombëtare shqiptare në periudhën e rritjes së ndjenjave nacionaliste në Ballkan.

Besa është një fjalë shqipe që do të

thotë "fjala e nderit". Subjekti i dramës është si vijon: Zubejri, një malësor fisnik dhe krenar, dhe gruaja e tij Vahide kishin një vajzë të quajtur Merushë, që kishte rënë në dashuri me Rexhepin, kushëririn e saj të parë. Pas zbulimit të dashurisë së ndërsjellë të "dy fëmijëve" të tij, Zubejri pranoi t'i martojë. Megjithatë, një kthesë tragjike e ngjarjeve i ndodhi çiftit në ditën e tyre të martesës kur Selfo, një shqiptar që jetonte në fshatin fqinjë të Borshit dhe që gjithashtu e dashuronte Merushen, e rrëmbeu vajzën. Në vazhdim, Selfo e vrau Zubejrin, kur babai i saj u përpoq ta ndalonte fizikisht atë gjatë veprimit të tij të pandërgjegjshëm. Por megjithatë, përpara vdekjes së tij, Zubejri arriti ta urdhërojë Vahiden, gruan e tij, që ta shpëtojë Merushen dhe që të hakmerrej ndaj vrasësit të tij, duke i kujtuar asaj se nderi i familjes ishte në rrezik.

Ndërsa ishte nisur për të realizuar premtimin e saj, Vahidja shpëtoi jetën e një njeriu të panjohur. Ky person – Fetah Aga – qëlloi të jetë babai i Selfos, i cili ishte duke u kthyer në shtëpi, pasi kishte shërbyer në ushtrinë otomane për njëzet vjet. Pa përmendur ndonjë emër, Vahidja ia zbraz pikëllimin e saj Fetahut, i cili menjëherë i dha besën për ta ndihmuar Merushen që t'ia marrë hakun vrasësit të Zubejrit, pa e ditur se kjo nënkuptonte vrasjen e djalit të vetë atij. Më pas, pasi zbuloi pasojën e plotë të premtimit të tij, ndonëse ndjenja prindërore arsyetonte kundër zotimit, Fetahu arriti në përfundimin se ai nuk kishte alternativë tjetër përveçse të sakrifikohej djalin e tij Selfon. Pas vrasjes në gjumë të djalit të ri, babai i mbetur shkret, i sqaroi Va-

hides, Merushes dhe Rexhepit atë që kishte bërë.

Më pas tragjedia hyri në një dimension tjetër. Fetah Aga, vrasësi i djalit të vet, ia mori jetën vetvetes si hakmarrje për vdekjen e Selfos. Përpara se të thoshte fjalët e tij të fundit, Fetahu arriti t'i kërkonte nënës së tij, e cila arriti në momentin e duhur në skenë e përgjakur, që ta pranonte Vahiden si motrën e vet, dhe Rexhepin dhe Merushen si fëmijët e saj. Drama përfundoi me këtë pajtim prekës të dy familjeve, sepse drejtësia ishte zbatuar plotësisht sipas traditës shqiptare.

Shemsedin Samiu e paraqiti besën si një institucion përfaqësues të vlerave dhe moraleve ideale shqiptare, por pa ndonjë konotacion politik. Në hyrjen e dramës së tij, autori e shpreh qartë se Fetah Aga ishte heroi i tij. Ky shqiptar, besnik ndaj fjalës së tij, bëri veprimin e duhur me vrasjen e djalit të tij. Në këtë rast, besa ishte më e shenjtë sesa dashuria në përgjithësi dhe dashuria prindërore në veçanti. Madje emri i heroit thekson bindjen e autorit se Fe-

tahu veproji drejt. Fetah është një nga nëntëdhjetë e nëntë emrat e Zotit në Islam, dhe ai e tregon Zotin si Qenie Hyjnore që hap dyert dhe eliminon pengesat për ta ndihmuar besimtarin t'i mposhtë problemet moralisht dhe etikisht. *Besa* ishte një marrëveshje dhe betim solemn që lidhej ngushtë me ndjenjën e fuqishme të "nderit" (*namus*), siç bëhej e qartë nga Zubejri në një skenë:

Bija ime, koha e kësaj bote përbëhet prej dy periudhash. Sot jemi gjallë në këtë botë, por nesër nuk do të ekzistojmë më. Ai që është i përhershëm dhe që do të na shërbejë në këtë botë dhe në tjetrën, është nderi, vetëm nderi... Prona, pasuria, mirësia, të gjitha s'janë asgjë kur krahasohen me nderin. Të gjitha këto shuhen në fund. Vetëm nderi mbetet. Është gabim – mos qoftë e thënë – ta quash dikë qenie njerëzore nëse ai është pa nder, sepse nderi është ai që e bën njeriun njeri.

Kjo thënie e Zubejrit në pjesën e parë të dramës ndihmon të shpjegohet arsyeja për vendimin e pastajmë të Fetahut për të përmbushur zotimin e tij

dhe për të vrarë Selfon, pavarësisht nga dashuria e tij e thellë prindërore. Për të, të qenët besnik ndaj fjalës së tij, ishte një çështje nderi.

Shemsedin Samiu e kishte bërë të qartë gjatë gjithë dramës se ajo lidhej me shqiptarët. Veshjet krahinore të veshura nga aktorët dhe aktoret e përforconin vendndodhjen gjeografike. Megjithatë, fjala "shqiptar" shfaqej vetëm tre herë gjatë ngjarjes. Në rastin e parë, kur Selfo dështon dhe qan sepse e ndien se Merushja është e paarritshme për të, tepelenasi Demir Beu, një fisnik nga qyteti, i bëri thirrje krenarisë së Selfos si një mënyrë për të shkaktuar vetëpërmbytjen e tij dhe qëllimisht i kujtoi atij, "Ju jeni shqiptar." Dy rastet e tjera kanë lidhje me urdhrin që i ishte dhënë Vahides për të vepruar: (1) për të kërkuar kompensimin e gjakut për vdekjen e burrit të saj dhe (2) për të shpëtuar vajzën e saj nga qëllimet e pandershme të Selfos. Të shmangurit ndaj këtyre dy përgjegjësiave do të kishte lënë njollë të pashlyeshme në emrin e familjes dhe plagë të përherëshme në shpirtin e saj. Vahidja dy herë

e bëri të qartë gjatë dramës se gruaja shqiptare duhej ta merrte hakun dhe ta çlironte vajzën e saj. Tradita shqiptare nuk kërkonte më pak.

Në dramën e tij, Shemsedin Samiu gjithashtu diskuton, me një gjuhë shumë emotive, për vatanin ose atdheun si një koncept patriotik. Tradicionalisht, *vatan*-i nënkupton vendlindjen e dikujt, një vend të lokalizuar të tillë si qytet a fshat. Por, në gjysmën e dytë të shekullit të nëntëmbëdhjetë, fjala fitoi kuptimin e atdheut ose *partie*, siç shprehet kuptimi në frëngjisht. Në këtë pikëpamje, ekzistonte një vatan otoman, si edhe një vatan shqiptar, që mbarte në të ndjenjat e besnikërisë patriotike. Shemsedin Samiu i konsideronte të dy llojet si reciprokisht mbështetës, ashtu siç dëshmohet nga mendimet dhe ndjenjat e Fetah Agës në lidhje me temën.

Njëzet vjet! Sa kohë e gjatë! Është [pothuaj] një jetë! Oh! Atdhe, atdhe i shtrenjtë ... Sa herë e kam parë atdheun në ëndrrat e mia ... Tani, më në fund, jam në atdheun tim. Nga ky moment, unë nuk do ta lë atdheun tim. Sa situatë e çuditshme është kur një njeri e lë vendin ku ai u lind dhe ngrihet e shkon në një vend tjetër, në një vend shumë të largët. Por zemra nuk mund ta lerë – ajo nuk ka mundësi. Zemra e njeriut është gjithmonë e lidhur me atdheun e tij. Unë këto njëzet vjet i kalova jashtë atdheut tim, dhe kudo që u gjenda, ai vend ishte atdheu im. Po, Trablus-*i* është atdheu ynë; Danubi është gjithashtu atdheu ynë. Nëse ata nuk do të ishin atdhetë tanë, ne nuk do të kishim derdhur gjakun tonë për mbrojtjen e këtyre vendeve! Megjithatë, njeriu ka një lloj tjetër dashurie për vendin ku ka lindur dhe është rritur dhe për ato vende ku ai ka kaluar fëmijërinë dhe adoleshencën e tij!... Mbi horizontin e atdheut ekziston një bukuri tjetër. Sa herë që njeriu sheh një pjesëz shumë të vogël toke të atdheut, një ngjarje e fëmijërisë së tij i vjen në mendje! Kujtimi i atyre ditëve të bukura të rinisë së tij krijon një ndjenjë të gëzuar në zemrën e tij.

Ky monolog pohon dy besnikëri të dallueshme për popullin shqiptar – një devocion patriotik ndaj Perandorisë Otomane dhe një besnikëri etnike për vendin e Shqipërisë, kjo e dyta më tepër e nënkuptuar sesa e shprehur në mënyrë eksplicite. Sidoqoftë, të dyja besnikëritë e plotësojnë njëra-tjetrën, dhe *Besa ja-hud Ahde Vefa* nuk jep ndonjë indikacion

të një tensioni midis të dyjave. Njeriu mund të jetë edhe otoman edhe shqiptar, dy identitete reciprokisht mbështetëse, por megjithatë secila e ndryshme në mënyrë të dallueshme nga tjetra. Pavarësisht nga lidhja, spektatorët duhet që t'i vlerësonin sakrificat e bëra nga shqiptarët në mbrojtje të Perandorisë.

Shemsedin Samiu gjithashtu bëri një deklaratë politike në skenën dramatike në të cilën Demir Aga u përpoq që ta bindte Zubejrin që t'ia jepte Selfos vajzën e tij për martesë. Pasaniku në mënyrë të pahijshme ia bëri me dije bariut se për Selfon një martesë e tillë përbënte një shkallë më poshtë në pozitën shoqërore. Kur Zubejri refuzoi t'i nënshtrohej kërkesës së tij, Demir Aga theksoi se një njeri i statusit të tij më të ulët duhet të ndiqte dëshirat e më të lartëve të tij. Zubejri, duke refuzuar të jetë i përlulur, i kujtoi Demirit se sipas "ligjit të padishahut" nuk kishte ndryshim midis tij dhe pasanikut të qytetit.

Kur pasaniku nga qyteti e kërcënoi bariun me burgim për pafytyrësinë e tij, Zubejri iu drejtua rregullit të ri aktual në perandori.

Njëherë e një kohë ju mund të bënit gjëra të tillë, por sot jo ... Kjo është epoka e Tanzimatit të Lavdishëm. Sot padishahu ynë është një njeri që mundohet shumë për të mbrojtur jetën [can], nderin [irz] dhe pasurinë [mal] tonë. Ato kohëra që ju njihnit [dikur] kanë kaluar, ato kanë kaluar.

Kjo deklaratë për nderimin e rendit të ri të Tanzimatit (1837-76) sigurisht i dha *Besa jahud Ahde Vefa* një dimension të qartë poli-

tik. Reformuesit e Tanzimatit e kishin angazhuar qeverinë, midis parimeve të tjera, për barazinë e të gjithë shtetasve, pavarësisht nga origjina, etniciteti ose religjioni.

Pa dyshim, *Besa jahud Ahde Vefa* iu la otomanëve përshtypjen e një populli paksa fanatik dhe të prapambetur që jetonte në Shqipëri, pasi mënyra e vdekjes së Selfos dhe Fetahut atyre mund t'u jetë dukur ekstreme. Ashtu siç vuri në dukje një studiues kohët e fundit, "Nëpërmjet sugjestionit të përgjithshëm të dramës S. Frashëri e konfirmon mitin e besës si një normë të ngulitur mbarëkombëtare, së cilës njeriu duhet t'i bindet pavarësisht prej rrethanave." Në përgjigjen ndaj një kritike otomane që i vuri në diskutim të dy vdekjet, Shemsedin Samiu e justifikoi vrasjen e Selfos nga ana e Fetahut, duke cituar veprën e Aleksandër Dumasë (të riut) që titullohet *Le Regent Mustel*, në të cilën një baba kishte vlarë djalin e tij. Në fakt, shembulli i tij nuk ishte jashtë sferës së mundësisë. Mary Edith Durham, e cila udhëtoi në mënyrë ekstensive midis fiseve veriore në fillim të shekullit të njëzetë, shënonte historinë e një njeriu që kishte vlarë vëllanë e tij për shkak të obligimit të besës së tij. Por kryerja e vrasjes për shkak të nderit personal i shtrinte kufijtë normalë të devocionit ekstrem drejt idealeve. Shoqëria tradicionale japoneze mund ta mbështeste një veprim të tillë, por Islami e ndalon çdo formë të vetëvrasjes. Në mbrojtjen e tij, megjithatë, veprimet e Fetahut thjesht theksojnë rëndësinë e nderit dhe të besnikërisë ndaj fjalës së dhënë që vlente në shoqërinë shqiptare.

Vepra aktuale *Besa jahud Ahde Vefa* qëndronte si një dëshmi e gjallë e prezencës së një shkalle të pluralizmit dhe tolerancës kulturore në shoqërinë otomane. Në prill të vitit 1874, Agop Vartovjan (1840-1902), regjisori i shquar armen, i konvertuar në Islam, i njohur gjithashtu në historinë turke si Güllü Agop, drejtoi dramën. Trupa teatrale e përhershme e tij numëronte njëzet e gjashtë aktorë në atë kohë – nëntëmbëdhjetë armenë dhe shtatë turq – dhe tetëmbëdhjetë aktore, të gjitha armenë. Midis armenëve të krishterë ishin Tomas Fasulyecian (1824-1901) dhe Mardios Minakyan (1837-1920), të cilët që të dy u bënë regjisorë dhe drejtorë teatri me të drejtën e vetë atyre. Shfaqjet e *Besa jahud Ahde Vefa*-s nën drejtimin e Vartovjan-it vazhduan deri në vitin 1875. Shfaqja do të rishfaqej madje edhe pas vdekjes së autorit në vitin 1904.

Në *Besa jahud Ahde Vefa*, Shemsedin Samiu pohoi prerë identitetin etnik të popullit shqiptar brenda një konteksti otoman. Autori i kushtoi një vëmendje të veçantë zhvillimit të ndjenjave patriotike nëpërmjet glorifikimit të atdheut otoman dhe nëpërmjet lavdërimit të politikave të Tanzimatit. Shumë otomanë mund ta identifikojnë nga temat e patriotizmit otoman dhe të sentimentalizmave krahinorë ose rajonalë. Në vazhdim, ata gjithashtu fitojnë njohuri rreth zakoneve, moraleve dhe vlerave shqiptare, ndonëse nga një perspektivë romantike. Kështu, *Besa jahud Ahde Vefa* dëshmoi diversitetin etnik dhe kulturor të Perandorisë Otomane në epokën e reformave të rëndësishme të njohura si Tanzimat.

Jeta dhe vepra e Shemsedin Samiut reflektoi, në shumë pikëpamje, kompleksitetet e shoqërisë otomane. Shemsedin Sami Beu u lind në 1 qershor të vitit 1850 në Frashër, që ndodhet në *kaza*-në (distriktin) e Përmetit si pjesë e *sanxhiak*-ut (vendit) të Ergiri-t (Gjirokastrës) në *vilajet*-in (provincën) e Janja-s (Ioannina/Janina). Ai rridhte nga një familje e shquar muslimane shqiptare me rrënjë të forta bektashiane. Babai i tij, Halit Beu, pohonte një prejardhje të largët nga pronarët e *timar*-it, nga zona e Beratit, përpara vendosjes në Frashër. Rrënjët familjare të nënës së tij, Emine Hanëmit, shkonin deri tek Imrahor Iljas Efendiu, një komanandant i famshëm otoman gjatë sundimit të Muratit të II-të (1412-44, 1446-51) dhe Mehmetit të

II-të (1444-46, 1451-81). Kështu familja rridhte nga një prejardhje e privilegjuar e zyrtarëve shtetërorë, ndonëse nga mesi i shekullit nëntëmbëdhjetë, familja u shfaq të ishte me mjete modeste financiare.

Në volumin e gjashtë të enciklopedisë së tij të botuar vite më vonë, Shemsedin Sami Beu i kushtoi gjysmë faqe Frashërit, qytetit të tij të lindjes, duke iu referuar atij “si një fshat i madh ose një qytet i vogël” me 1.500 banorë. Muslimanët përbënin shumicën e popullsisë, dhe të krishterët përfshinin edhe shqiptarët edhe vllahët. Frashëri kishte një shkollë të veçantë rume [greke] dhe vllahe, tre xhami, një kishë, një teqe *bektashi*-ane dhe një teqe *saadi*-ane dhe një treg që përbëhej prej njëzet dyqanesh. Në kulmin e tyre, bejlerët e vendit (pronarët e tokave) jetonin kulturën e lartë perandorake dhe mësonin persishten dhe arabishten nga mësuesit privatë. Me shfaqjen e Ali Pashë Tepelenës (1740-1822), një udhëheqës ushtarak vendas në Shqipërinë Jugore në fund të shekullit, Frashëri përjetoj ca trazira ekonomike, dhe një numër bejlerësh u shpërngulën në rajone të tjera për punësim, ndonëse sipas Shemsedin Samiut: “Frashëri [megjithatë] e ruajti nivelin e tij të civilizimit.” Në fakt, ai ishte vendi ku autori filloi arsimimin e tij me mësues privatë.

Shemsedin Samiu i filloi studimet në teqenë vendase bektashiane. Në atë kohë familja e tij u godit dy herë nga fatkeqësia. Në moshën nëntë vjeçare, në vitin 1859 atij i vdiq babai, dhe nëna e tij vdiq dy vjet më vonë në vitin 1861. Pas vdekjes së nënës, Abdul Bej Frashëri (1839-92), fëmija më i madh, mori përgjegjësinë për familjen dhe e shpërnguli secilin anëtar të familjes në kryeqytetin provincial të Janinës. Atje Shemsedini dhe vëllai i tij më i madh, Naimi (1846-1900) u regjistruan në gjimnazin e famshëm grek (shkollë e mesme) Zosimea [Zossimaia], ku të dy vëllezërit morën një arsim modern dhe klasik. Shemsedin Samiu studioi greqishten e vjetër dhe moderne, latinishten, frëngjishten dhe italishten. Njëkohësisht, ai mori edhe leksione të persishtes dhe arabishtes nga mësues në një shkollë muslimane lokale. Si një student i shkëlqyer, ai diplomoi brenda shtatë vjetëve (1871), atë që atëherë ishte një program tetë-vjeçar. Duke shkruar vite më vonë në volumin e gjashtë të enciklopedisë së tij, Shemsedin Samiu e përshkruan Zosimean si “shkollë të

mesme perfekte”. Mësuesit privatë dhe Zosimea, së bashku, e pajisën Shemsedin Samiun me një arsim relativisht të gjerë, në një ambient divers nga pikëpamja religjioze, etnike dhe kulturore. Ai siguroi, përveç kësaj, mjete linguistike që e lejuan atë të lëvizë intelektualisht dhe emocionalisht nëpër kultura të ndryshme.

Rreth vitit 1872, Shemsedin Samiu u vendos me vëllanë e tij, Naimin, në Stamboll, ku të dy u punësuan në burokraci. Ai shpejt u përfshi në përkthimin e romaneve nga frëngjishtja në gjuhën otomane dhe në shkrimin e romaneve dhe tregimeve të shkurtra të vetë atij. Pas një udhëtimi të shkurtër në Tripoli, në Libi, në vitin 1874, Shemsedin Samiu u kthye në Stamboll dhe filloi punën si shkrimtar në një gazetë. Pas një emërimi tjetër të shkurtër, këtë herë në ishullin e Rodit, Shemsedin Samiu u kthye në Stamboll, ku ai mbeti deri në fund të jetës së tij. Karriera e tij intelektuale tani lulëzoi në mënyrë të shpejtë.

Me një edukim solid, si themel, të kombinuar me një intelekt të mprehtë dhe kureshtar, Shemsedin Samiu u shndërrua në një intelektual otomano-shqiptar të dorës së parë. Gjatë gjithë jetës së tij, ai u ndie i afërt me letërsinë dhe kulturën frënge dhe përktheu një numër librash nga frëngjishtja në gjuhën otomane, duke përfshirë edhe *Les Misérables*. Gjithashtu, Shemsedin Samiu ishte autor i një numri romanesh dhe dramash të vetë atij, që e ndihmuan atë të gjejë punë dhe të shërbejë si kryeredaktor i disa gazetave dhe revistave, si edhe të publikojë disa libra, të tillë si: *Gratë* (*Kadınlar*), *Qytetërimi Islamik* (*Medeniyet-i Islamiye*) dhe *Njeriu* (*Insan*). Ai gjithashtu kompiloj një fjalor

frëngjisht-turqisht (1882) dhe një fjalor turqisht-frëngjisht (1884), një fjalor arabisht (1898), një enciklopedi me gjashtë vëllime *Kamus el-A'lam* (1889-99) dhe një fjalor turqisht me dy vëllime (1898-1901). Një numër dorëshkrimesh të pabotuara që merren me studime të turqishtes mbi jetuan pas vdekjes së tij në vitin 1904, në moshën pesëdhjetë e katër vjeçare. Për të gjithë këtë aktivitet, Shemsedin Samiu fitoi një vend të shquar në historinë intelektuale otomane.

Përveç veprave të lartpërmendura dhe botimeve të tjera në gjuhën otomane, Shemsedin Samiu ishte gjithashtu autor i disa veprave në gjuhën shqipe, që përfshinin një pamflet mbi alfabetin, një libër gramatike, një antologji [libër leximi] dhe një traktat politik kontroversial [polemizues]. Për kontributet e tij në zhvillimin e letërsisë kombëtare në gjuhën e tij amtare, historianët shqiptarë me të drejtë e kanë vlerësuar Shemsedin Samiun si një nacionalist shqiptar. Në një nivel universal human, Shemsedin Samiu i çmoi dhe admiroi arritjet kulturore dhe intelektuale evropiane, duke kërkuar në të njëjtën kohë dinjitet dhe respekt për trashëgiminë e tij amtare, konsekuent me besnikërinë ndaj shtetit otoman. Shemsedin Samiu, një person unik dhe i rrallë, përbën një pjesë integrale të këtij studimi. Si një intelektual, ai lëvizi midis dy botëve, otomane dhe shqiptare, me lehtësi relative. Jeta dhe veprat e tij ndihmojnë kapjen e kompleksitetit të identitetit, ashtu siç ai ekzistonte në periudhën e fundit otomane. (vazhdon...)

**Përktheu nga anglishtja:
Mimoza SINANI**

KANCERI I GJIRIT – In

Kanceri fillon kur, në ndonjë pjesë të trupit, qelizat fillojnë të rriten pa kontroll. Ka shumë lloje të kancerit, por që të gjithë fillojnë për shkak të kësaj rritje të pakontrolluar të qelizave. Kanceri i gjirit është kancer që fillon në indet e gjirit. Është kanceri më i shpeshtë te femrat, 1 në 8 femra diagnostikohet me kancer të gjirit

Artan BEJTA & Jehona SAHITI

Çka në të vërtetë është kanceri?

Trupi ynë është i ndërtuar nga qindra miliona qeliza të gjalla. Qelizat normale të trupit rriten, shumohen dhe vdesin në një kohë të caktuar. Në vitet e para të jetës, në fëmijëri, qelizat shumohen më shpejt duke mundësuar në këtë mënyrë rritjen e organizmit. Mirëpo, në kohën kur rritja ka përfunduar, qelizat tashmë shumohen vetëm sa për t'i zëvendësuar qelizat e dëmtuara ose të vdekura.

Pikërisht te shumimi i qelizave qëndron edhe e vërteta rreth çrregullimeve kanceroze. Kanceri fillon kur në ndonjë pjesë të trupit qelizat fillojnë të rriten pa kontroll. Ka shumë lloje të kancerit, por që të gjithë fillojnë për shkak të kësaj rritje të pakontrolluar të qelizave.

Qelizat kanceroze janë ndryshe nga ato normale. Në fund të ciklit të tyre jetësor, ose për shkak të ndryshimeve që kanë, qelizat normale vdesin, por qelizat kanceroze, jo vetëm që nuk vdesin, por ato edhe shumohen dhe krijojnë qeliza të tjera kanceroze. Këto qeliza kanceroze rriten edhe në indet e tjera rreth tyre (invadojnë indet). Rritja e pakontrolluar dhe invadimi i indeve të tjera janë karakteristika të qelizave kanceroze. Në të shumtën e herëve, qelizat kanceroze formojnë një tumor (masë, edemë), por kjo nuk është absolute.

Kur qelizat kanceroze i prekin enët e gjakut ose enët limfatike, ato përhapen në pjesët tjera të trupit, në të cilat fillojnë të rriten dhe të krijojnë tumore (masa, edema), duke i zëvendësuar kështu indet normale. Ky proces quhet metastazim i kancerit.

Mirëpo, të gjitha tumoret nuk janë kancer. Tumoret që nuk kanë qeliza kanceroze quhen beninje (të mirë ose mashkullorë), kurse ata që posedojnë qeliza kanceroze quhen tumore malinj (të këqij ose femërorë). Edhe tumoret beninj shkaktojnë problem, sepse duke u rritur bëjnë shtypjen e indeve dhe organeve në afërsi të tyre, por këta

nuk rriten në indet e tjera dhe nuk metastazojnë. Prandaj shume rrallë janë kërcënues për jetë. Kanceri i gjirit është kancer që fillon në indet e gjirit. Është kanceri më i shpeshtë te femrat, 1 në 8 femra diagnostikohet me kancer të gjirit.

Çka e shkakton kancerin e gjirit?

Ndryshimet në ADN-në qelizore mund të ndikojnë që qelizat normale të gjirit të bëhen kanceroze. ADN-ja është përbërje e materieve kimike, e cila i ndërtton gjenet tona – udhëzuesit se si të funksionojnë qelizat tona. Disa ndryshime të trashëguara të ADN-së (mutacionet) e rrisin rrezikun për paraqitje të kancerit të gjirit në disa familje. P.sh. gjenet BRCA1 dhe BRCA2 mbrojnë nga kanceri. Por kur paraqiten ndryshime (mutacione) në këto gjene, qelizat nuk vdesin më në kohën e caktuar dhe kështu lind mundësia që ato të bëhen kanceroze. Mirëpo, ende nuk dihet me siguri se cilat ndryshime të ADN-së shkaktojnë kancer të gjirit.

Simptomat e kancerit të gjirit

Kanceri i gjirit, në stadet e hershme, zakonisht nuk jep simptoma. Prandaj, duhet që gjinjtë të ekzaminohen rregullisht. Vetë-ekzaminimi i gjirit duhet të jetë pjesë e kujdesit tuaj rutinor të shëndetit dhe për çdo ndryshim që mund të vëreni në gjinj, duhet t'i drejtoheni mjekut. Vetë-ekzaminimi i gjirit duhet të bëhet çdo muaj dhe duhet të përfshijë: inspeksionin e gjirit (shikimin e gjirit me ose pa pasqyrë), për të parë ndryshimet e mundshme në të, dhe palpimin e gjirit (shtypjen e kujdesshme të gjirit me dorë) për të vërejtur se mos ka ndonjë të ngritur ose trashje në gjë. Kjo bëhet në pozitë të shtrirë në shpinë ose në pozitë në këmbë.

Me rritjen e kancerit në gjë, do të paraqiten edhe simptomat, si:

- Masa e ngritur (gunga) në gjë ose nënsqetulla, e cila është e fortë, ka skaje të qarta dhe zakonisht nuk jep dhimbje;
- Ndryshim i formës, madhësisë ose ndjeshmërisë së gjirit ose të

thithës së gjirit, p.sh. skuqje, ngritje të lëkurës ose lëkura merr pamjen e lëvores së portokallit.

- Dalja e lëngut nga thitha e gjirit, i cili mund të jetë i kthjellët, i verdhë, i gjelbër, i qelbosur ose mund të jetë i gjakosur.

Kanceri i gjirit mund t'i prejë edhe meshkujt. Te këta hasen gunga, dhimbja dhe ndjeshmëria e gjirit.

- Kanceri i gjirit në stade të avancuara jep këto simptome:
- Dhimbje ose diskomfort të gjirit
- Dhimbje të eshtrave
- Ulcera në lëkurën e gjirit
- Ënjtje të krahut (nga gjiri që ka kancer)
- Humbje të peshës trupore.

Shenjat dhe testet

Për mjekun tuaj janë shumë të vlefshme të dhënat pë r

formohu edhe ti!

simptomat që ju keni dhe për faktorët e rrezikut për kancer të gjirit. Pastaj mjeku do t'u bëjë ekzaminimin e të dy gjinjve, nënsqetullave, zonës së qafës dhe krahavorit.

Analizat dhe testimet që përdoren në zbulimin e kancerit të gjirit janë:

- Ultrazëri i gjirit - me anë të të cilit dallohet cisti i mbushur me lëng nga masa solide
- Mamografia, si metodë skenimi dhe si metodë e rëndësishme diagnostike
- Biopsia e gjirit dhe e nyjeve limfatike
- Tomografia e kompjuterizuar
- Rezonanca magnetike
- PET-scan.

Në qoftë se mjeku juaj e zbulon një kancer në gjirin tuaj, ai do të bëjë edhe analiza të tjera, më të cilat do të caktojë shkallën e përhapjes së kancerit, që quhet stad. Përcaktimi i stadi të kancerit ka shumë rëndësi në zgjedhjen e mënyrës së mjekimit dhe për prognozë. Kanceri i gjirit klasifikohet në stade nga I - IV. Stadi më i

lartë është ai IV që do të thotë se kanceri është në stad të avancuar.

Faktorët e rrezikut

Ende nuk dihet me siguri se çka e shkakton kancerin e gjirit, por dihet që disa faktorë e rrisin rrezikun për paraqitjen e sëmundjes. Këta faktorë janë të ndryshëm, relativë, disa mund të evitohen dhe disa ndryshojnë me kalimin e kohës, si p.sh. mosha, stili i jetës, etj. Por, prania ose mungesa e tyre nuk ka jep siguri për praninë ose mospraninë e sëmundjes.

Faktorët e rrezikut që nuk mund t'i ndryshojmë:

Gjinia – është faktori kryesor i rrezikut. Femrat atakohen 100 herë më tepër se sa meshkujt nga kanceri i gjirit.

Mosha – gjasa për të pasur kancer të gjirit rritet me moshën, 2/3 e rasteve me kancer invaziv të gjirit në kohën e zbulimit të kancerit janë gra më të vjetra se 55 vjet.

Faktorët gjenetik – 5-10% të kancerit të gjirit mendohet se kanë lidhje me ndryshimet e trashëguara në disa gjene të caktuara. Të tilla janë sidomos ndryshimet në gjenet BRCA1 dhe BRCA2. Gratë me ndryshime në këto gjene kanë 80% rrezik më të lartë për të pasur kancer të gjirit gjatë jetës.

Historia familjare – më të rrezikuara janë ato femra që kanë ndonjë familjar me kancer, qoftë nga ana e nënës ose e babait. Një femër i dyfishohet rreziku në qoftë se nëna, motra a vajza e saj ka ose ka pasur kancer

të gjirit. Mirëpo duhet theksuar se mbi 85% e femrave me kancer të gjirit nuk kanë histori pozitive familjare.

Historia personale për kancer të gjirit – një femër që ka kancer në njërin gji ka gjasë më të madhe për të fituar kancer edhe në gjirin tjetër ose në një vend tjetër në gjirin e njëjtë.

Raca – femrat e racës së bardhë janë më të rrezikuara nga shfaqja e kancerit të gjirit se sa ato afrikano-amerikane, por tek afrikano-amerikanët vdekshmëria nga kanceri i gjirit është më e lartë. Nuk dihet pse ndodh kjo.

Indi i dendur i gjirit – kjo do të thotë që në gjinjtë ka më tepër ind gjëndor se sa ind yndyror. Femrat që kanë gjinj të tillë

janë më të rrezikuara nga kanceri. Në gjinj të tillë edhe mjeku më vështirësi i vëren ndryshimet në mamogram.

Ndryshimet e tjera beninj të gjirit – këto ndryshime në gjinj, edhe pse jo me natyrë kanceroze, e rrisin rrezikun për kancer të gjirit.

Karcinoma lobulare in situ – femrat me LCIS janë 7-11 herë më të rrezikuara për t'u paraqitur kanceri i gjirit në atë gj.

Cikli menstrual – Paraqitja e menstruacionit të parë herët (para moshës 12 vjeçare) ose paraqitja e menstruacionit të fundit më vonë në jetë (menopauza) pas moshës 55 vjeçare, janë faktorë që rrisin rrezikun për paraqitje të kancerit të gjirit, ngase këto femra iu janë ekspozuar më gjatë hormoneve të estrogenit dhe progesteronit.

Rrezatimi i gjirit në moshë të re – për shkak të problemeve tjera në krahavor, varet nga mosha e pacientes kur është ekspozuar, sidomos gjatë pubertetit kur gjinj të kanë qenë ende në zhvillim e sipër. Rrezatimi pas moshës 40

vjeçare nuk e rrit rrezikun për kancer.

Terapia me DES (diethylstilbestrol) – bari, i cili në të kaluarën u jepej grave për ta mbajtur shtatzëninë, e rrit rrezikun për kancer të gjirit.

• **Faktorët e rrezikut që lidhen me mënyrën e jetesës**

Femrat që nuk kanë lindur fëmijë ose e kanë lindur fëmijën e parë pas moshës 30 vjeçare – sa më shumë shtatzëni që ka pasur gruaja dhe në moshë sa më të re, aq më i vogël është rreziku nga kanceri i gjirit. Kjo ndodh ngase gjatë shtatzënisë nuk paraqiten ciklet menstruale dhe kështu gruaja i nënshtrohet më pak veprimt të hormoneve të ciklit.

Përdorimi i kontraceptivëve – Femrat që përdorin barna kontraceptive janë më të rrezikuara nga kanceri, por ky rrezik ulet dhe, 10 vjet pas ndërprerjes së kontraceptivëve, është i njëjtë si tek ato gra që kurrë nuk kanë përdorur këso barna.

Përdorimi i terapi së zëvendësuese hormonale pas menopauzës – Kjo terapi përdoret për t'i lehtësuar simptomat pas menopauzës dhe për të penguar hollimin e kockave (osteoporozën). Janë 2 lloje të terapi së të tillë:

- **Terapia me hormone të kombinuara** (estrogjen dhe progesterone) që përdoret te gratë që e kanë mitrën, ngase dhënia vetëm e estrogjenit e rrit rrezikun për kancer të mitrës, prandaj shtohet progesteroni. Kjo terapi pas menopauzës e rrit rrezikun nga kanceri i gjirit dhe e rrit vdekshmërinë nga ky kancer. Te gratë që i marrin këto hormone, kanceri zbulohet në një stad më të avancuar ngase hormone të tilla e rrisin dendësinë e gjirit dhe kështu ndryshimet në mamografi vërehen më me vështirësi.

- **Terapia vetëm me estrogjen**, që përdoret tek ato gra që e kanë hequr mitrën, nuk e rrit rrezikun për kancer të gjirit. Por nëse kjo terapi përdoret më tepër se 10 vjet, e rrit rrezikun për kancer të gjirit dhe kancer të vezorëve.

Mosushqimi i foshnjës me gji – studimet kanë treguar se mbajtja e foshnjës në gji, sidomos 1,5 – 2 vjet e ul paksa rrezikun për kancer të gjirit. Kjo mund të jetë për shkak se derisa e ka fëmijën në gji, gruaja nuk i paraqitet cikli menstrual dhe kështu numri i cikleve gjatë jetës zvogëlohet. Por kjo është ende duke u studiuar.

Pirja e alkoolit – dihet me siguri që e

rrit rrezikun për kancer të gjirit. Femrat që pinë një pije në ditë, kanë rrezik të vogël. Ato që pinë 2-5 pije në ditë janë 1,5 herë më të rrezikuara se ato që nuk pinë alkool fare.

Mbipesha ose obeziteti – janë të lidhura me rrezikun e lartë për kancer të gjirit, sidomos tek ato gra që peshën e kanë fituar në moshë të rritur. Siç duket rreziku është më i madh, sa më e madhe të jetë sasia e yndyrës në gjoks.

Mungesa e aktivitetit fizik – Studimet kanë treguar se aktiviteti fizik e ul rrezikun nga kanceri i gjirit. Ecja prej 1orë e 15 min deri 2 orë e gjysmë në javë e zvogëlon rrezikun për 18 %. Rekomandohet që 5 ditë në javë të merreni me aktivitete fizike për 45 – 60 minuta në ditë.

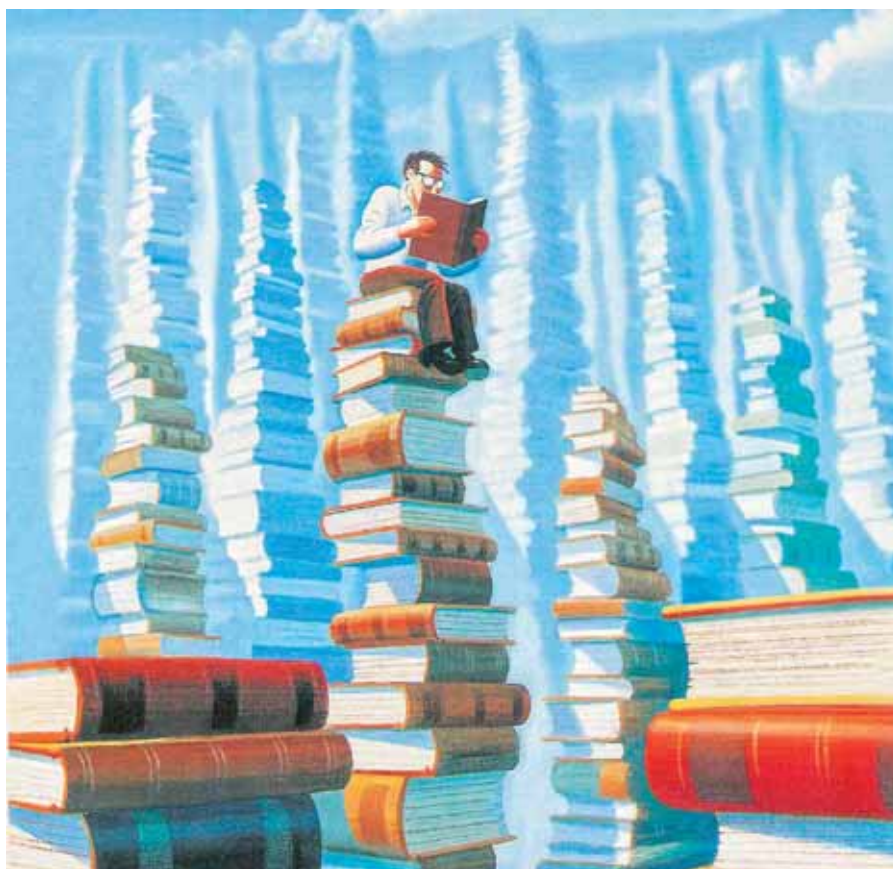
• **Faktorët e pasigurt ose të pavërtetuar të rrezikut:**

Në faktorët dyshues ose të pavërtetuar numërojmë: *marrja e ushqimit dhe vitaminave, antiperspirantet, abortet, implantet e gjinjve, ndotja e ambientit, pirja e duhanit, puna gjatë natës*. Të gjithë këta faktorë janë ende vetëm dyshime dhe studimet e bëra deri më tani nuk kanë vërtetuar ende ndonjë lidhje midis tyre dhe kancerit të gjirit. ■

KRITIKA E DOBËT E DOBËSON VETEN

Avni RUDAKU

Në diskursin e hapësirës publike dhe atë jopublike të Kosovës, shfaqen pikëpamje diametralisht të kundërta përkitazi me qëndrimet mbi kritikën letrare dhe kritikën e arteve në përgjithësi. Disa mendojnë se në Kosovë në fakt nuk ekziston fare kritika, nëse e kuptojmë kritikën si “shkallën e gjykimit objektiv të veprës me veglat e njëmendta të përdorimit nga ai/ajo që bën kritikën”. Të tjerë nuk janë aq nihilist sa të parët, duke thënë se kritika ekziston dhe ka ekzistuar gjithmonë, por ajo është marginalizuar nga hiperprodhimet letrare-artistike, teknologjia e dijes, shumëzimi i hapësirave të interkomunikimit në mes të lexuesit dhe krijuesit, duke shembur komunikimin horizontal, në mënyrë që vetë lexuesi tashmë është kritiku më i zellshëm mbi një vepër, e jo kritiku si studiues serioz dhe që merret në tërësi me analizën e tekstit, veprimtarisë krijuese të artistit, e të ngjashme. Dhe në këtë situatë të jetësimit të veprës në kohën bashkëkohore, kritiku nuk është më ndërmjetësuesi në mes të autorit dhe recipientit të veprës së tij letrare apo artistike, por relacionet e sotme autor/artist-lexues/recipient, janë më të drejtpërdrejta, më të hapura, më interaktive dhe më të dendësuar. Dhe tërë këtë komunikim e ka mundësuar blogu virtual, facebook, në përgjithësi bota interniste. Para ca ditësh, bisedonim me Aher Arop Bol, një shkrimtar i ri afrikan, për të cilin shkroi media prestigjioze “The Guardian”. Aher u popullarizua gati në të gjithë botën përmes “The lost boy”, ku përshkruan tmerret në një kamp refugjatësh në Etiopi dhe gjendjen e “fëmijëve luftëtarë” në Sudan. Kjo nuk do të ishte e mundur para zhvillimit të hapësirës virtuale, apo jo?! Ndërsa grupi i tretë i pikëpamjeve mëton se, kritika ekziston, por ajo në masë të madhe mbizotërohet nga “lavdërimet e marrëzisë” mbi shokët krijues, për shkak të varësisë së lartë të kritikut nga vetë shkrimtari ose artisti (shkrimtari ose artisti e paguan kritikun si lloj marketingu medial, për shkak se shtëpitë tona botuese nuk e bëjnë një gjë të tillë; ose distributori nuk ua mundëson daljen në treg për shkaqe të ndryshme, ose edhe libri të ne nuk shitet fare). Dhe një grup tjetër që be-

son se, kritika e vret veprën. Këta thonë se, edhe sikur të ekzistonte mundësitë për kritikë të mirëfilltë, ajo nuk duhet të ekzistojë fare. Tek e fundit, arti është subjektiv dhe kush është kritiku të më tregojë se ku gjendemi ne (lexo: autorët, artistët) në sistemin e vlerave ideo-estetike?! Këta përjashtojnë edhe “studimet letrare fakultative”, të cilat kanë të bëjnë me teoritë letrare dhe ato mbi artet në përgjithësi.

Kritika e lartë e lartëson veprën dhe veten

Kritika pavarësisht që kritikohet (!), madje edhe përjashtohet roli dhe funksioni i saj, ajo nuk e ka ndalur rrjedhën kreative të shkrimtarëve dhe të artistëve, por vetëm është kultivuar shija estetike. Besojmë se kritika pavarësisht se mund të dëmtojë veprat, e veçmas artistët inferiorë që nuk i besojnë vlerës së veprës së vet, ose ata të cilët janë të papërgatitur ta mbrojnë racionalisht veprën, ajo më shumë i shërben shkrimtarit, sesa e dëmton atë. Të gjitha faktet flasin se edukimi estetik nuk është njëherë e përgjithmonë i dhënë, por mund të kultivohet dhe rritet sensi për të. Madje,

disa vepra pavarësisht se janë ngritur lart nga kritika, masa nuk i ka pranuar. Dhe është dashur të kalojë një periudhë e gjatë për të kuptuar vlerat artistike nga kultura e masave. Edhe këtu edhe shundi janë përhapur, ndërsa vepra e lartësuar nga kritika nuk ka gjetur vendin e duhur aksiologjik. Dhe kjo është shenjë se, kritika ka një shije më të sofistikuar, më të gdhendur dhe më profesionale për ta përthithur, pranuar/refuzuar një vepër, ndërsa masa e lexuesve të zakonshëm, kritikën më shumë i mban për vete, sesa i hedh në sferën publike. Madje, lexuesi i zakonshëm, nuk e ndien fare nevojë të shkruajë komente/ese/recensione në mediumin publik letrar, por më shumë entuziazmohet dhe këtë përvojë/shije/përshtypje leximi e ndan me miqtë e afërt, duke pirë makiaton a çajin e nxehtë.

Kritika e dobët e dobëson veten, por jo veprën e lartë

Ka shumë kritikë që përdorin fjalët, gjuhën, konceptet dhe vlerësimet e njëjta për secilën vepër. Natyrisht, kritiku operon përmes disa shenjave, koncepteve dhe elementeve që i përdorin shumica e kritikëve, përmes të cilave

flasin për një vepër, por ajo kurrë nuk guxon të jetë homogjene në vlerësim për të gjitha veprat. Kritika e “copy paste” për secilën vepër, nuk është gjë tjetër pos shumëzim asexual i antikritikës dhe favorizim apriori për ata që e përqeshin kritikën si studim apo analizë mbi artet dhe letërsinë. Po ashtu, kritika nuk duhet të pretendojë “mbytjen e shkrimtarit ose të veprës si intencë dhe aksion teoritizues”, por të mundohet të thotë se çfarë e bën të veçantë/relevante atë vepër; cilat janë elementet themelore në strukturë, formë, përmbajtje, kontekst, gjuhë, në të cilat sendërtohet teksti letrar ose vepra krijuese e artistit, etj. Kishte shumë të drejtë Gani Bobi kur shkruante në vitin 1972, e që është përmbledhur në një cikël veprash të tij se, “...të interesuarit për letërsinë dhe çështjet letrare gjithnjë e më shumë po i lexojnë kritikët në vend të autorëve mbi të cilët bëjnë fjalë ata. Këto “mosmarrëveshje”, sipas Xhorxh Stejnerit, po e shkaktojnë vetë kritikët përmes rolit dhe hipertrofisë së funksionit të tyre. Së andejmi, kritiku, thënë me fjalë të huaja, në vend që të jetë “shërbëtor i shkrimtarit, silltet si zot i tij, të paktën, të atillë e shohin”.

Disa, po ashtu, ngatërrojnë kritikën me promocionin. Të tjerë, kritikën e shohin më shumë si qortim në gjuhë dhe tekst letrar, sesa si përmbajtje sociologjike e veprës. Për dikë, i vetmi interpretim kritik, ta zëmë në letërsi, është analiza linguistike. Ose, disa janë aq të pasionuar nga teoritë e caktuara estetike, si bie fjala formalizmi, strukturalizmi, etj., sakaq çdo qasje tjetër interpretuese nuk e definojnë si kritikë,

për çka nuk pajtohem fare. “...Gjuha, mjeti i vetëm përmes së cilës sajohet vepra letrare, në kritikën tonë kryesisht e pat vendin e fundit dhe u tha me dy-tri fjali, krejt paushall e fare irelevante për letërsinë: ka gjuhë të pasur, ose të varfër; ka konstrakte të drejta ose të përdhurna; ka gabime drejtshkrimore, ose nuk ka gabime drejtshkrimore...! Çështje e keqja, u krijua edhe një botëkuptim, sa i çuditshëm aq edhe qesharak: kush nis ta kapë në shqyrtim veprën nga aspekti gjuhësor, na qenka formalist dhe kjo, siç zëmë ta kuptojmë ne, na frikësoi të bëjmë qoftë edhe përpjekje për të zbuluar logjikën e veprës letrare!”

Vepra nuk është vetëm gjuhë

Për neve, vepra nuk e ka vetëm arkitekturën gjuhësore, por edhe atë sociologjike. Dhe kriteri për kritikë të vërtetë nuk është se në çfarë qasje po e teorizon një vepër, por se me çfarë qëllimi dhe parametra po e shqyrton një tekst letrar ose një pikturë. Është e vërtetë se disa e teprojnë kur shprehin disa fjali, të cilat janë jo valide në studimet teorike mbi artet. Këtë e përshkruan edhe Gani Bobi, kur qorton ashpër gjuhën mesquine të disa kritikëve, të cilët “letrarizojnë” veprën, siç i përshkruan në artikullin e tij. “Duke e ndierë veten inferiorë përballë veprës letrare, kritika jonë zuri, edhe ajo, të “letrarizohet” në temën e veprës, të cilën e mori në shqyrtim. Në këtë punë nuk qe e zonja të bëjë gjë tjetër veç se harroi detyrën e vet themelore: kritiku punon me ndihmën e shenjave. Kjo do të thotë, sipas Zhenetit, shkrimtari i

drejtohet botës e kritiku letërsisë. Pra, ajo që për shkrimtarin është shenjë (vepra), për kritikun bëhet kuptim (meqë është lëndë e të folurit kritik) në tjetër mënyrë – ajo që për shkrimtarin është kuptim (si e sheh ai botën), për kritikun bëhet shenjë si temë e simbol i natyrës ekzistuese të letërsisë.

Kjo praktikë e kritikucëve po vërehet edhe te ne. Madje, kam disa përvoja në disa simpoziume letrare të quajtura shkencore, ose në disa ndëja promovimesh, ku të ashtuquajturit kritikë, kur recensojnë mbi një poezi, poetizojnë. Ata më duket se nuk e kanë kuptuar se kritika mbi poezinë nuk duhet të jetë poetike, madje duhet të jetë antipoetike. Teksa ata flasin për një përmbledhje poezish, i dëgjon teksa rimojnë e recitojnë! Edhe me disa të cilët mendojnë se vetëm linguistika duhet ta thotë fjalën e vet për një vepër, nuk pajtohem fare. Vepra është më shumë se gjuhë. Kjo lexohet edhe në veprën e Bobit. “Gjuhësia bashkëkohëse sot e ka në fokus të interesimit funksionin letrar të gjuhës. Një numër linguistësh, s’ngurrojnë të zotohen se fenomeni letrar “mund dhe duhet të kapet vetëm përmes metodave të gjuhësisë”. Po ashtu, ata pohojnë se fuqia artistike e një teksti mund të sqarohet përmes metodave linguistike. Bile, thonë ata, me mjetet linguistike mund të zbulohet “vlera objektive dhe ekzakte e veprës letrare”. Pra, sipas tyre, qenia e fenomenit letrar është në duar të gjuhësisë. Kjo fushë e dijes ka dhënë rezultate të mira dhe jetëgjata edhe sa u takon çështjeve stilistike dhe shqyrtimit të këtyre çështjeve...”

Granit Xhaka “rrezikon” legjendat zvicerane!

Paraqitjet impresionuese për Zvicrën dhe klubin e tij Basel, e kanë bërë Granit Xhakën futbollist të pazëvendësueshëm. Por jo vetëm kaq, trajnerët e tij besojnë se Xhaka do të bëhet futbollisti më i mirë zviceran i të gjitha kohërave.

Alban BILALLI

Granit Xhaka është një mesfushor me origjinë nga Gjilani, por me pasaportë zvicerane. Ai ka lindur në Gjilan, më 27/10/1992, por më vonë, së bashku me familjen e tij emigruan në Zvicër, në qytetin e Bazelit. Në vitin 2002 kaloi nga Concordia Basel në skuadrën e Baselit, ekip për të cilin paraqitet edhe tani. Edhe pse ende 21 vjeçar, ai ka fituar Kupën e Botës për U-17 dhe është nënkampion i Evropës me Zvicrën U-21. Gjithashtu, Xhaka ka debutuar edhe në Superligën zvicerane, ku deri më tani ka dy tituj të kampionit me Baselin, si dhe në garën më prestigjioze për klube, atë të Ligës së Kampionëve.

Të gjitha këto arritje në një moshë të re, e kanë bërë Xhakën të konsiderohet organizatori më i mirë i të gjitha kohërave në Zvicër. Pos kësaj, Xhaka ka mundësi t'i "rrezikojë" edhe legjendat e futbollit helvetik, duke u bërë vetë më i miri.

Koebi Kuhn dhe Karli Odermatt llogariten si legjenda. U m - berto

Barberis, Lucien Favre, Heinz Hermann dhe Georges Gregy kanë shkëlqyer në pozitë të tyre. Ciriaco Sforza ishte gjen-eral në fushë. Edhe Hakan Yakin llogaritet si njëri ndër më të mirët e të gjitha kohërave të "helvetikët". Por Granit Xhaka me performancën që po tregon po i rrezikon "të paprekshmit", legjendat e futbollit helvetik.

Gladiator i mesfushës!

Geroges Gregy, njëri nga futbollistët më të mirë zviceranë të të gjitha kohërave, është shprehur se është i befashuar me paraqitjet e Xhakës. "Xhaka më ka befashuar me lojën e tij. Luan shumë mençur dhe qetë. Është i ri dhe ka cilësi të mëdha, lirisht mund t'i besohet roli i organizatorit. Lufta e tij në mesfushë të bën ta quash Gladiator", - është shprehur legjenda e futbollit zviceran, Geroges Gregy.

Edhe trajneri i Zvicrës Otmar Hitzfeld, si gjithherë për Granit Xhakën, thotë fjalë miradije. Në një intervistë, dhënë ditë më parë gazetës zvicerane "20minuten", trajneri zviceran e ka krahasuar Xhakën me mesfushorin më të mirë gjerman Bastian Shvajnshtajger. "Ai është shumë i pjekur dhe ka një teknikë të përsosur. Është gjithmonë i përshtatshëm për lojë.

Ka inteligjencë të lartë të lojës, lexon lojën shumë mirë dhe gjithmonë

përgjigjet me korrektësi gjatë ndeshjes. Shoh ngjashmëri të madhe të Xhakës me Bastian Shvajnshtajgerin, të cilin e pata inkuadruar në ekipin e parë të Bayernit kur ishte vetëm 18 vjeç", - është shprehur trajneri i Zvicrës, Ottmar Hitzfeld.

Fink: Nder që e kam Granitin në ekip!

Trajneri i klubit të Bazelit, Thorsten Fink, sikurse Ottmar Hitzfeld, e ka krahasuar Xhakën me Shvajnshtajgerin. Për më tepër, Fink është shprehur i nderuar që e ka Xhakën në ekip. "Graniti dhe Bastiani janë tipa të ngjashëm futbollistësh. E njoh shumë mirë Shvainshtajgerin nga koha ime te Bayerni dhe mund të them se Xhaka po shkon hapave të tij. Graniti ka eksploduar në moshën e njëjtë kur Shvainshtajger ka nisur të shndërrohet në një lider. Graniti nuk frikësohet, i jep qetësi ekipit dhe ka vetëbesim të madh. Është sikurse Shvaeinstajgeri, ka siguri me top, gjuajtje të mirë dhe lexon lojën perfekt. Për mua si trajner është nder të kem një futbollist si Granitin në ekip", - është shprehur trajneri i Baseli, Thorsten Fink. Ai më tej ka shtuar se po kujdeset maksimalisht që Graniti të mos shuhet para kohe, por të shkojë me hapa të sigurt drejt sfidave të mëdha që e presin në të ardhmen. "Me mua në krye të Baselit, Xhaka nuk ka mundësi të shuhet para kohe, pasi kohë pas kohe merr pushimin e duhur, në mënyrë që të jetë i qetë dhe të mos presion", - është shprehur Fink. ■

RRUGA E FATOS BEQIRAJT NGA LIGA E KOSOVËS DERI NË "CHAMPIONS"

Alban BILALLI

Me lojërat e mira të treguara në fanellën e Besës, Beqiraj ra në sytë e menaxherëve të huaj të cilët e transferuan në klubin malazez Buduqnost. Sulmuesi pejan shumë shpejt mori epitetin "buldozeri", falë forcës dhe shpejtësisë së tij. Pos vendit titullar te Buduqnosti, Beqiraj ftohet rregullisht edhe në kombëtaren malazeze. Ky ishte vetëm fillimi i sukseseve të tij, ngase ai pas dy viteve të kaluara te klubi malazez, në vitin 2010 u transferua në klubin kroat Dinamo, klub me të cilin fitoi kampionatin kroat dhe këtë vit ai luan në Ligën e Kampionëve në grup të njëjtë me Realin e Madridit.

Rrugë e vështirë

Fatos Beqiraj u largua nga Besa e Pejës në gusht të vitit 2008. Largimi i tij u prit me bujë të madhe, por edhe me një frikë, se mos do ta ketë fatin e shumë futbollistëve, të cilët pas një viti të kaluar në arenën ndërkombëtare kthehen prapë në Kosovë. Për sukseset e tij Beqiraj është shprehur se ka ndjekur ëndrrat e tij dhe, me punë e djersë, i ka bërë ëndrrat realitet. *"Rrugë nga kampionati i Kosovës deri në Ligën e Kampionëve ishte e vështirë. Por unë gjithnjë i kam ndjekur ëndrrat dhe synimet që kisha. Kam ëndërruar që një ditë të luaj në Ligën e Kampionëve dhe këtë e kam arritur me shumë punë e djersë",* - është shprehur Fatos Beqiraj. Buduqnosti për të ishte një urë kalimi drejt

sukseseve të tjera, ngase sukses ishte edhe kalimi në Buduqnost, klub i madh në Mal të Zi. *"Kalimi në Buduqnost u tregua shumë i qëlluar. Me këtë skuadër jam paraqitur në ndeshje ndërkombëtare,*

ndërsa falë paraqitjeve të mira jam ftuar edhe në përfaqësuesen e Malit të Zi, - është shprehur Beqiraj. Më tej ai ka shtuar se është larguar nga Buduqnosti për në Dinamo, me një qëllim që të paraqitej në Ligën e Kampionëve. "Kur erdhi oferta e Dinamos nuk kam hezituar që ta pranoj, pasi synimet e klubit më të madh në Ballkan përputheshin me synimet e mia. E dija që me Dinamon mund të realizoja ëndrrën që të luaj në Ligën e Kampionëve", - ka shtuar Beqiraj.

Paraqitja në Champions , realizim i ëndrrës

Mbrëmja e 14 shtatorit do të mbetet përherë në kujtesë të Fatos Beqirajt. Futbollisti pejan e realizoi ëndrrën e tij, të cilën e kishte që prej fillimit të karrierës. Ai debutoi në Ligën e Kampionëve me Dinamon e Zagrebit kundër klubit më të suksesshëm evropian, Real Madridit – në kuadër të xhiros së parë të fazës së grupeve.

Takimi mes Dinamos dhe Real Madridit, i zhvilluar në kryeqytetin kroat, përfundoi me rezultat minimal 0:1. Beqiraj u inkuadrua në lojë në minutën e 75-të. Edhe pse ishte i lënduar, ai u shpreh mjaft i lumtur me paraqitjen e tij në këtë takim. *"Jam i lumtur që e realizova ëndrrën time të kahershme. Jam i kënaqur me debutimin tim, me lojën që e shfaqja, kur dihet se vetëm dy ditë para ndeshjes jam stërvitur për shkak të disa komplikimeve që kisha në dorë. Andaj jam i kënaqur me lojën dhe shumë i lumtur që e realizova ëndrrën",* - është shprehur Beqiraj.

Për Beqirajn, edicioni i sivjetmë i garave do të jetë tepër i rëndësishëm, pasi përveç që me Dinamon synon trofe në futbollin kroat, pejani me ekipin e tij synojnë që të mbesin sa më gjatë pjesë e Ligës së Kampionëve, ose të paktën Euro Leagues. Ai është në rrugë të mirë për t'u kualifikuar në 'Euro 2011' edhe me përfaqësuesen e Malit të Zi. ■

Nga Besa e Pejës në Buduqnostin e Malit të Zi. Pastaj në Dinamo të Zagrebit, e nga Dinamo në Ligën e Kampionëve. Pjesëmarrja me Malin e Zi në "Euro 2012" pritet të jetë "qershia mbi tortë"